

Kultūras norises kā mācīšanās resurss

*izmantošanas principi
un labās prakses
piemēri*

www.latvijasskolassoma.lv

LATVIJAS
SKOLAS **SOMA**

Latvijas Nacionālais kultūras centrs

Kultūras ministrija

Pedagogu profesionālās pilnveides programmu "Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā" veidojušas, tālākizglītības kursus vadījušas un dalībnieku pieredzes apkopējušas Izglītības attīstības centra (IAC) ekspertes Ingūna Irbīte un Daina Zelmene

Krājuma sastādītāja un satura redaktore kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" vadītāja Aija Tūna

Krājuma satura un vizuālā noformējuma veidošanā piedalījušies kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" eksperti:
Inga Bika,
Aleksandrs Kabakovs,
Sabīne Ozola,
Ilze Tormane-Kļaviņa.

Krājumā izmantoti kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" norīšu un profesionālās pilnveides programmas dalībnieku fotomateriāli.

Dizains un makets: Ervīns Elliņš / www.freakart.lv
Literārā redaktore: Antra Legzdiņa
Druka: "Jelgavas tipogrāfija"

© Latvijas Nacionālais kultūras centrs, 2024

ISBN: SBN 978-9934-528-56-9

UDK 37
Ku354

Kultūras norises kā mācīšanās resurss

*izmantošanas principi
un labās prakses
piemēri*

Saturs

Ievadvārdi	6
Kad kultūra satiek izglītību: kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma" kā mācīšanas un mācīšanās resurss	10
Ingūna Irbīte un Daina Zelmene , Izglītības attīstības centra ekspertes Kultūras norišu izmantošana mācību un audzināšanas darbā: skolotāju pieredzes un ieteikumu apkopojums	10
Ingūna Irbīte un Daina Zelmene , Izglītības attīstības centra ekspertes Kultūrizglītība skolu dienaskārtībā: praktiski padomi darbībām pirms un pēc sastapšanās ar kultūras norisi	16
Aija Tūna , kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" vadītāja Ar ko viss sākas? Daži padomi īstās kultūras norises izvēlei	22
Kopsavilkums par krājumā iekļauto kultūras norišu izmantošanu dažādu mācību satura jomu apgūvē	26
Kā notiek dzīvē: skolotāju pieredzes stāsti	28
Lilija Andrasone , Šķībes pamatskolas skolotāja Dejas izrāde "3D. Par telefoniem" jeb "Deja. Demonstrācija. Diskusija."	28
Ilze Bērtaite , Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolas skolotāja Filma "Pansija pilī"	34
Vintra Braša , Liepājas Valsts ģimnāzijas skolotāja Filma "Bedre"	40
Baiba Cīrule , Limbažu Valsts ģimnāzijas skolotāja Teātra izrāde "Netikumīgie"	46
Anna Kačkane , Šķībes pamatskolas skolotāja Interaktīvās telpas tumsā "Neredzamā pasaule" iepazīšana	48
Zane Kalniņa , Limbažu Valsts ģimnāzijas skolotāja Animācijas filma "Zajā pasaka"	54
Ilze Karazina , Liepājas Raiņa vidusskolas skolotāja Daudzsēriju filma "Padomju džinsi"	56
Diāna Kovaļova , Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzijas skolotāja Koncertlekcija "Skaņu virpulī"	62
Dace Lukase , Rīgas 22. vidusskolas skolotāja Izrāde "Gleznas ārpus rāmjiem"	64
Natālija Mihailova , Daugavpils Valstspilsētas vidusskolas skolotāja Izzinoša nodarbība "Saldējums mākslas telpā. Laikmetīgā māksla"	68
Natalja Murzjonoka , Daugavpils Iespēju vidusskolas skolotāja Balets "Gulbju ezers"	76
Agita Musta un Antra Strazda , Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas skolotājas Muzejpedagoģiskā nodarbība "Muzeja ekspozīciju dizaina veidošana"	80
Inga Poga , Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzijas skolotāja Muzikāla teātra izrāde "Mazais princis"	82
Valija Salna , Daugavpils Valstspilsētas vidusskolas skolotāja Izzinoša nodarbība "Cilvēks, koks, kultūrvērtība"	86
Zane Sproģe , Liepājas Valsts ģimnāzijas skolotāja Liepājas Leļļu teātra izrāde "Dauka. Labie jautājumi"	88
Sigita Stefana , Liepājas Raiņa vidusskolas skolotāja Daudzveidīgu kultūras norišu nedēļa "Kultūras tramvajs 2"	92
Inese Varlavāne , Ozolnieku vidusskolas skolotāja Leļļu teātra izrāde "Sibīrijas haiku"	94
Maira Vimba , Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolas skolotāja Muzejpedagoģiskā nodarbība "Pastariņš lauku sētā"	96
Vita Zeibote , Valmieras tehnikuma skolotāja Teātra izrāde "Valmieras puikas"	102
Digitālo resursu piemēri Latvijas kultūras un mākslas iepazīšanai	104
Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas "Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā" apraksts	106
No idejas līdz valsts mēroga programmai: kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma"	108

Aija Tūna, Dr. paed.,

kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" vadītāja

Cienījamie kolēģi,

kopā ar daudziem no jums mēs jau esam nogājuši garu ceļu, iedzīvinot pārliecību, ka kultūra ir cilvēces kopīgā bagātība, spēks un iespēja un ka kultūras pieejamība un kultūrpratība dara labu gan katram lielam un mazam indivīdam, gan sabiedrībai kopumā. Izveidots valsts finansēts mehānisms, kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma", kas katram skolas vecuma bērnam un jauniešiem ļauj regulāri iepazīt daudzveidīgas Latvijas kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes.

Programmas tīmekļvietnē esošajā kultūras norišu katalogā šobrīd var izvēlēties piemērotāko no apmēram astoņiem simtiem piedāvājumu, galveno uzmanību pievēršot kultūras norises kvalitātei un tās potenciālajai sasaistei ar mācību un audzināšanas darbu saturu. Šī saikne ir ļoti svarīga, jo kultūras norises ar Izglītības likuma spēku atzītas par mācību līdzekli un palīgu audzināšanas darbā. Skolēni, skolotāji, kultūras profesionāļi, vecāki un vecvecāki programmu ir pamanījuši un iemīļojuši. Mūsu "Latvijas skolas soma" pamanīta arī starptautiskajā līmenī. Vai nu viss ir paveikts un darbojas nevainojami? Vai arī programma, tāpat kā Rīga, nekad nebūs gatava un, tāpat kā cilvēka attīstība, allaž ir kustībā? Jā, jo kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma" ir dzīva, tā pieprasa uzmanību un aug, tā jāatbalsta un jāpieskata, jo tiek sākti jauns loks ar katru pirmklasnieku un katru jaunu kultūras norisi.

Taču programmas spēja darīt savu labo darbu vistiešākajā mērā ir atkarīga no bērnam un jauniešiem apkārt esošajiem cilvēkiem, pirmkārt – skolotājiem, un tie ir dažādi: tādi, kuri jau uztver programmu kā palīgu, kā savam darbam noderīgu instrumentu un vēlas maksimāli izbaudīt un izmantot tās radītās iespējas, un tādi, kuri joprojām mulsumā rausta plecus, nezinot, no kura gala sākt, vai gaida rīkojumus, aizbildinoties ar reāliem un iedomātiem šķēršļiem.

Bija skaidrs, ka atbalsts un jaunas iedvesmas avots nepieciešams kā vieniem, tā otriem, tāpēc *kultūra uzrunāja izglītību*, tas ir, mēs, kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" komanda, devāmies pie skolu vidē pazīstamās un augsti vērtētās biedrības "Izglītības attīstības centrs" (IAC), aicinot kopīgi ķerties pie darba. IAC eksperti izveidoja pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmu "Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā". Pirmā skolotāju grupa, kuras sastāvā bija dažādu reģionu dažādu skolu skolotāji un administrācijas pārstāvji, aizvadīja trīs intensīvas, prieka un profesionālā gandarījuma piepildītas mācību dienas pieredzējušo IAC pasniedzēju Ingūnas Irbītes un Dainas

Zelmenes eruditāajā vadībā. Tika veikti mājas darbi – katram bija jāizmanto mācību procesā kultūras notikuma pieredzēšana (ko viņi darītu tik un tā) un gan plānošana, gan plānu īstenošanā gūtā pieredze jāapraksta.

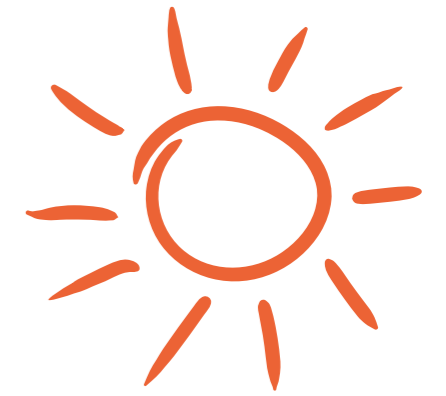
Tagad jūsu rokās nododam šo pieredzes aprakstu apkopojumu, sakot lielu paldies katram raksta autoram. Gadu gaitā apliecinājies, ka kolēģis kolēģim uzticas vairāk nekā visgudrākajam ekspertam, jo prakse līdzīgos apstākļos pie tās pašas normatīvās bāzes un sabiedrības viedokļiem nostiprina teiktā ticamību. Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas vadītājas Daina un Ingūna strādā arī skolā, tāpēc viņu teiktajam kolēģi uzticas. Ceram, ka kolēģi noticēs arī šī krājuma autoru pieredzei un ieteikumiem, tālāk salāgojot to ar savu situāciju un vajadzībām.

Kā redzēsiet norišu kopsavilkumā **27. lappusē**, pedagogi aptvēruši gandrīz visas kultūras nozares. Tas nozīmē, ka jūsu rīcībā ir ne tikai gatavi plāni, ko darīt, apmeklējot, piemēram, filmu X vai izrādi Y, bet arī metodiskais ietvars un materiāli, ko var izmantot, iepazīstot citu kultūras norisi.

Krājumā atradīsiet arī iedrošinājumu ķerties pie ambiciozākiem projektiem kultūras iepazīšanai. Ja atbildību sadalījums darbojas kā Šveices pulkstenis un vajadzība skaidri formulēta, kā tas ir Valmieras tehnikumā, iespējams noorganizēt papildus dienas izrādi arī lielajā Valmieras Drāmas teātrī. Ja skolotājiem ir vienots redzējums, vēlme un prasme sadarboties, kopā plānot, salāgot dažādus

Cēsu Mazā teātra izrāde "Distance".
Foto: Liepājas Izglītības pārvalde

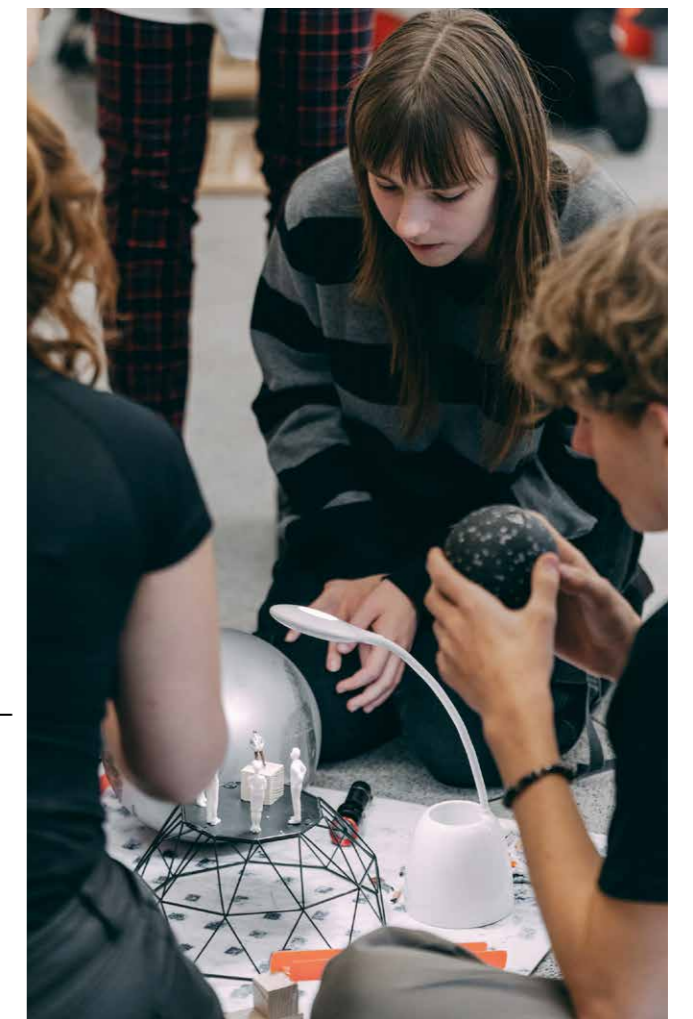
finansējuma avotus, kā tas ir Liepājas Raiņa vidusskolā, tad veselu nedēļu pa skolu var ripot "Kultūras tramvajs" – daudzveidīgu kultūras norišu cikls, no kura savai mācību satura jomai noderīgus aspektus atrod praktiski katrs skolotājs. Ja naudas ir tik, cik ir, bet gribas skolēniem rādīt vairāku kultūras nozaru izteiksmes līdzekļu krāšņumu un daudzveidību, atliek, kā to dara Rīgas 22. vidusskolā, atrast norisi, kura, veidojot vienotu vēstījumu, iekļauj gan teātra un vizuālo mākslu, gan mūziku un literatūru, turklāt notiek skolā uz vietas un sniedz iespēju aptvert visus vidusskolas skolēnus. Lasiet kolēģu sniegtos piemērus, izmantojiet tos papildinot un pārveidojot. Šīs kolēģu pieredzes ir kā aicinājoša māla pika, no kuras jūs veidosiet saviem skolēniem un sev vajadzīgo.

Kaut arī notiek tik labas lietas, Rīga (mūsu gadījumā kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma") tomēr nav gatava, turklāt jāmacās stāstīt arī par pašu tapšanas gaitu. Skolotāji saņēma detalizētu padomu sarakstu par to, kā veidot aprakstu, t.i., dokumentēt savas un skolēnu darbības, tomēr daži pieredzes apraksti ir lakoniski un samērā formāli – lai būtu izdarīts un viss (līdzīgi mājasdarbus veic arī daļa skolēnu, vai ne?). Citam īsti izpausties neļāva mulsums (nav jau nekas īpašs) vai kaut kur iegūta sevis neatzišana (es jau neprotu rakstīt). Lai gan arī šie īsie stāstiņi ir noderīgi, iespējams, ka īstās radošās un praktiskās pieredzes pārles palikušas neatklātas. Ja kāda no šādām lakoniski aprakstītām kultūras norisēm jūs ieinteresē, lietojiet iespēju "zvans draugam", visu kārtīgi izjautājiet, un ieguvējas būs abas puses. Atkal lēmums skolotāja rokās.

Ar šo krājumu mēs vēlamies atgādināt arī to, cik liela vara ir skolotāja rīcībā. Tā ietekmē gan skolēnu kultūras pieredzes pieejamību, gan kvalitāti, gan to, kas tālāk tiek vai netiek darīts ar gūto pieredzi. Vai skolotāji apzinās šo varu? Prātā nāk kāda pašas pieredzēta situācija. Kādā no skolām tiekoties ar skolēniem, mani aicināja piedalīties spēlē, kurā katrs saņēma lapiņu ar profesijas nosaukumu, un par to vajadzēja izstāstīt tā, lai pārējie uzminētu. Man trāpījās lieliska profesija! Kad pienāca mana kārta, es stāstīju, ka "šim cilvēkam ir tiesības un pienākums katru dienu pieņemt neskaitāmus ļoti svarīgus lēmumus, katru dienu ir iespēja

tikties ar interesantiem un radošiem cilvēkiem, darāmais katru dienu ir atšķirīgs, neatņemama šī darba sastāvdaļa ir nepārtrauktas iespējas mācīties, tikties un sadarboties ar tuvākiem un tālākiem kolēģiem. Šim cilvēkam ir iespējams redzēt sava darba rezultātus, un viņa darbs ietekmē ne vien daudzu cilvēku dzīves ceļu pašlaik un nākotnē, bet arī visā valstī notiekošo". Lielas firmas vadītājs, slavena aktrise, rakstnieks, politiķis... – atbildes bira viena pēc otras. Vai jūs atpazīnāt, ko es raksturoju? Tas ir skolotājs, īsts skolotājs.

Šogad notikušajā UNESCO pasaules konferencē par kultūras un mākslas izglītību tika pieņemts ietvardokuments*, kurā kā pirmie stratēģiskie mērķi norādīti piekļuve, iekļaušana un vienlīdzīga kultūras un mākslas izglītībā, kā arī kontekstuāls un kvalitatīvs kultūras un mākslas izglītības piedāvājums ikvienam visās dzīves jomās. Citiem vārdiem, mums jāspēj, jāgrib un jāprot caur kultūru nest mieru un mīlestību, un skolotājiem šo mērķu sasniegšanā ir nepārvērtējami liela loma. Lai veicas!

*UNESCO (2024). UNESCO Framework for Culture and Arts Education. Available at: UNESCO webpage.

Latvijas Nacionālā mākslas muzeja muzejpedagoģiskā nodarbība-ideju ģenerators "Kā top instalācija?". Foto: Reinis Strautiņš

Liepājas Leļļu teātra izrāde "Ahileja papēdis".
Foto: Liepājas Izglītības pārvalde

Iveta Vērse

Izglītības attīstības centra direktore

Izglītības attīstības centrs (IAC) allaž seko aktualitātēm izglītības nozarē, lai reaģētu uz skolotāju vajadzībām. Laikā, kad arvien vairāk pieaug izpratne par kultūras lomu sabiedrības attīstībā, sadarbībā ar kultūrizglītības programmu "Latvijas skolas soma" IAC ir jauna iespēja iet līdzī laimam, radot kvalitatīvu metodiskā darba piemēru kopumu skolotājiem, kas ļaus dziļāk un jēgpilnāk izmantot daudzveidīgo kultūras piedāvājumu klāstu gan visā mācību procesā, gan audzināšanas darbā. Ar gandarījumu pievienojam savam profesionālās pilnveides piedāvājumu klāstam 24 stundu programmu "Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā" un dalāties ar pirmās grupas dalībnieku veikumu.

Saglabājot IAC darbības principus, programmā skolotājiem tiek piedāvātas praktiskas ierosmes, kā izvēlēties skolēnu mācīšanās vajadzībām un interesēm piemērotāko kultūras norisi, kā skolēnus sagatavot kultūras norišu apmeklējumam, kā izvērtēt gūto kultūras pieredzi, kā kultūras pieredzi integrēt pedagoģiskajā darbā, lai skolēni būtu ne tikai kultūras un mākslas vērotāji, bet arī aktīvi dalībnieki, kuri uzdod jautājumus, veido savus spriedumus, analizē apkārt notiekošo un iesaistās sabiedrības dzīvē.

Signe Pujāte

Latvijas Nacionālā kultūras centra direktore

Latvijas Nacionālā kultūras centra (LNKC) darbība saistīta ar cilvēku iesaisti un aktīvu līdzdalību kultūras procesos, akcentējot kultūras izpausmju daudzveidību un vērtīgumu. Tāpēc ir loģiski, ka LNKC paspārnē mājvietu radusi kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma", kas rūpējas par regulāru un plašu kultūras izpausmju pieejamību katram Latvijas skolas bērnam un jauniešiem. Esmu pārliecināta, ka šādai programmai ir būtiska nozīme jaunās paaudzes kultūrpratības veidošanā, paverot viņiem jaunus izzināšanas apvārsņus. Iepazīstot Latvijas kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes, bērniem un jauniešiem tiek uzturēta dzīva latviešu valodas izjūta, pieaug lepnums par savu valsti un tās cilvēkiem, kā arī kādiem rodas pārliecība saistīt profesionālo karjeru ar kādu no kultūras un tās industrijas jomām.

Muzejpedagoģiskā nodarbība "Rīgas pils. Laiks un iemītnieki".
Foto: Kaspars Teilāns

Daina Zelmeņa

Izglītības attīstības centra programmu autore un lektore, Smiltenes vidusskolas izglītības metodiķe, skolotāja

Teātra izrādes, muzeja, izstādes, koncerta, kino apmeklējums – tie ir daži piemēri, kā skolēni satiekas ar kultūru, un kultūra kļūst par nozīmīgu un papildinošu izglītības daļu. Kultūrizglītība paplašina skolēnu akadēmiskās zināšanas un prasmes. Tomēr līdzās tam satiekšanās ar mākslu un kultūru risina arī citus būtiskus uzdevumus, kas saistīti ar katram skolēnam personiski nozīmīgo – tā rosina rast atbildes uz sev aktuāliem jautājumiem un reflektēt par savām izvēlēm un pieņemtajiem lēmumiem. Kultūras izprašana palīdz izprast savu individuālo un nacionālo identitāti, neapjukt pasaules daudzveidībā un veidot cieņpilnas attiecības ar līdzcilvēkiem.

Veiksmīgas kultūrizglītības īstenošanas priekšnoteikumi ir kultūras norišu un metodisko pieeju izvēle atbilstoši apgūstamajam mācību saturam, skolēnu emocionālajām vajadzībām un interesēm. Ceram, ka kolēģu pieredzes stāsti daudziem skolotājiem sniegs jaunas idejas un perspektīvas, kā kultūras notikumi izmantojami skolēnu izaugsmes veicināšanai.

Izbraukuma teātra izrāžu skate.
Foto: Liepājas Izglītības pārvalde

Ingūna Irbīte

Izglītības attīstības centra programmu autore un lektore, Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijas skolotāja

IAC izveidotās profesionālās pilnveides programmas mērķis ir sniegt atbalstu skolotājiem, lai jēgpilni integrētu skolēnu kultūras pieredzi mācību un audzināšanas darbā. Strādājot ar pirmo skolotāju grupu, kuras dalībnieces ir šī krājuma līdzautoras, redzam, ka piedāvātās daudzveidīgās diskusiju tehnikas, prognozēšanas un radošās rakstīšanas uzdevumi, darbs ar grafiskajiem organizētājiem un citas metodiskās pieejas palīdzējušas sarunāties ar skolēniem par kultūras norisēm ne vien ieinteresēti, bet arī dziļāk un strukturētāk. Īpašs prieks, ka šīs skolotājas bijušas vienlīdz atvērtas gan, lai dalītos savā pieredzē, gan mācītos no citiem. Rezultātā apliecināts "Latvijas skolas somas" piedāvāto kultūras norišu milzīgais potenciāls, jo profesionālās pilnveides kursa dalībnieces izmantojušas kultūras norises teju visās mācību satura jomās un dažādu vecumposmu skolēniem no 1. līdz pat 12. klasei. Līdz ar to pārliecināti tiek atspēkots priekšstats, ka "Latvijas skolas somas" piedāvājums ir galvenokārt klašu audzinātāju vai latviešu valodas un literatūras skolotāju atbildības lokā – tas sniedz iespēju profesionālai un personiskai izaugsmei ikvienam pedagogam.

Ingūna Irbīte

Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijas skolotāja

Daina Zelmene

Smiltenes vidusskolas izglītības metodiķe, skolotāja

Izglītības attīstības centra lektore

Kultūras norišu izmantošana mācību un audzināšanas darbā: skolotāju pieredzes un ieteikumu apkopojums

Šajā rakstā apkopota pieredze, kas uzkrāta, piedaloties Latvijas Nacionālā kultūras centra administrētās kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" un Izglītības attīstības centra izveidotajā pedagogu tālākizglītības programmā "Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā" un liekot lietā gūtās zināšanas. Abu organizāciju mērķis bija paplašināt to pedagogu loku, kuri izprot programmas "Latvijas skolas soma" ietvaros pieejamo kultūras norišu kā mācību resursu izmantošanas iespējas mācību procesā. Grupā tika iekļauti pedagogi, kuriem jau ir pašu uzkrāta pieredze, atziņas un ieteikumi, kā, ko un kāpēc darīt, lai kultūras norises izmantotu kā resursu un līdz ar to padarītu mācīšanos mūsdienīgāku, jēgpilnāku un personiskāku. Šie skolotāji jau apzinājušies kultūras norises un arī konkrēti programmu "Latvijas skolas soma" kā vērtīgu atbalstu pilnveidotā izglītības satura mācīšanās rezultātu sasniegšanai dažādos mācību priekšmetos, kā arī klases audzināšanas darbā.

Ilgstoši sadarbojoties ar pedagogiem, nostiprinājusies atziņa, ka, veidojot pārmaiņas, vispārliciecināšāk strādā kolēģa ieteikums kolēģim, tāpēc tālākizglītības programmā iekļauta prakses daļa un uzdevums iesūtīt savas darbības aprakstus – pieredzes stāstus. Skolotāji tika lūgti atsūtīt darbības un gūtās pieredzes aprakstu par kādas programmas "Latvijas skolas soma" piedāvājumā esošas konkrētas kultūras norises izmantošanu mācību procesā un/vai audzināšanas darbā. Šī izdevuma veidotāji cer, ka šie stāsti būs noderīgi Latvijas pedagogiem gan kultūras norišu izvēlē, gan metodisko pieeju un paņēmieni atlasē un dažādošanā, gan apzinātā un mērķtiecīgā kultūras pieredzes integrēšanā pedagoģiskajā procesā.

Skolotāju iesūtītie pieredzes stāsti sakārtoti alfabētiskā secībā atbilstoši autoru uzvārdam. Katrs raksts sākas ar mērķi, ko konkrētais skolotājs konkrētajā kontekstā vēlas sasniegt, izvēloties tieši šo kultūras norisi, tam seko īsa norises vizītkarte, kurā norādīta atbilstošā kultūras nozare, rekomendētā mērķauditorija (klašu grupa/-as) un norises

Skolēni Liepājas koncertzālē "Lielais dzintars".
Foto: Jānis Vecbrālis

satura veidotājs un piedāvātājs. Tālāk seko konkrētais stāsts, norādot, kāda vecuma skolēni pieredzēja šo norisi, kur tas notika, piemēram, skolā vai kultūras institūcijā, klātienē vai digitāli un kā šī kultūras norise integrējama mācību saturā, sasaistot to ar vienu vai vairāku mācību priekšmetu vai satura jomu sasniedzamajiem rezultātiem.

Tālāk seko izmantoto metodisko pieeju raksturojums, akcentējot trīs daļas – kas notiek pirms kultūras norises, kas notiek tās laikā un kas – pēc tās. Daļa pedagogu, atsaucoties programmas "Latvijas skolas soma" komandas aicinājumam, brīvā formā dalījušies ar savām pārdomām par paveikto, papildinājuši pieredzes stāstus ar fotogrāfijām no kultūras norisēm un mācību stundām, kā arī ar darba lapu paraugiem, saitēm uz papildu resursiem un skolēnu darbu piemēriem. Ērtākai pieredzes stāstu krājuma izmantošanai esam sagatavojuši **kopsavilkuma tabulu**, kas pieejama šī izdevuma **27. lapaspusē**. Tajā pie iekļautajiem pieredzes aprakstiem pārredzamā veidā norādīta atbilstošā kultūras nozare, norises vieta, mācību satura joma un skolēnu vecumposms.

Iesūtītie pieredzes stāsti aptver visus pamata un vidējās izglītības posmus no 1. klases līdz 12. klasei, ieskaitot profesionālās izglītības programmu audzēkņus. Kultūras norises integrētas dažādās mācību satura jomās, bet visvairāk latviešu valodā un literatūrā, sociālajās zinātnēs, kultūrā un mākslā, dizainā un tehnoloģijās, vēsturē un ģeogrāfijā. Pedagogi saskatījuši iespējas caur kultūras notikuma apmeklējumu bagātināt arī datorikas, dabaszinību, sporta un veselības mācību priekšmetu satura apguvi. Vairumā

gadījumu viena kultūras pieredze aplūkota no dažādu mācību jomu perspektīvas, tādā veidā palīdzot skolēniem ieraudzīt, kā akadēmiskās disciplīnas, kas izglītības procesā ir nošķirtas, dzīvē satiekas, pārklājas un papildina viena otru, veidojot sinerģiju un sniedzot plašas iespējas radošumam.

Plašāk izmantotās kultūras nozares. Skolotāju iesūtītie pieredzes stāsti aptver astoņas no desmit programmas "Latvijas skolas soma" klasifikācijā piedāvātajām kultūras nozarēm. Visbiežāk pedagogi izvēlējušies aprakstīt teātra izrāžu un kinofilmu izmantošanu, bet ir pārstāvēta arī mūzika, deja, vizuālā māksla, dizains, kultūras mantojums, literatūra un grāmatniecība.

Lielākais skaits – septiņi no pieredzes piemēriem veltīti kultūras pieredzēm **teātra jomā**, un tas ir likumsakarīgi. Saskaņā ar pētījuma "Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" izvērtējuma par laika posmu no 2018./2019. līdz 2022./2023. mācību gadam" datiem tieši teātris, līdz ar mūziku un kultūras mantojumu, ir biežāk pieredzētā kultūras forma. Teātra, operas, baleta piedāvājums programmā "Latvijas skolas soma" ir ļoti plašs un daudzveidīgs. Izrādes sniedz iespēju skolēniem satikties ar literārajiem darbiem un to varoņiem, palīdz gatavoties eksāmeniem, veicina sarunas par vērtībām un pašizaugsmi.

To, cik daudzpusīgi var tikt izmantota vienas teātra izrādes pieredze, apliecina Liepājas Valsts ģimnāzijas skolotājas Zanes Sproģes pieredzes stāsts par Liepājas Leļļu teātra izrādes "Dauka. Labie jautājumi" skatīšanos. Pirms izrādes skolēni iepazinusi Dullā Daukas tēmu dzejā, animācijas filmā un citās mākslas izpausmēs. Pēc izrādes noskatīšanās veikti dažādi uzdevumi, tai skaitā pētīts izrādes buklets/programma, teātra biļete, rakstīta recenzija. Skolēni diskutējuši par fiziskās un emocionālās vardarbības jautājumiem, vērtējuši sapratnes, atbalsta, drosmes un piedošanas aspektus gan mākslas darbā, gan dzīvē, ļāvušies sarunām par "labajiem jautājumiem" – kas ir tas, ko tu darītu, ja tev nebūtu bail, kāds tu būtu, ja zinātu, ka neviens tevi nevērtē, kas ir labākais, ko tu vari izdarīt otram jau šodien?

Skolotāji labprāt izmantojuši iespēju skolēniem teātra mākslu baudīt klātienē savā skolā, tuvumā pieredzot mākslas brīnuma tapšanu. Rīgas 22. vidusskolas skolotāja Dace Lukase pēc izrādes "Gleznas ārpus rāmjiem" raksta: "Siena starp skatuvi un zāli, skatītāju un aktieri, mākslu un dzīvi sabruka. Tik tuvu klāt esošie tēli ievilināja un deva ne tikai vizuālu baudījumu, bet arī emocionālu līdzpārdzīvojumu. Ar trīs aktieru izcilu spēli, aizraujošu sižetu, saprotamu un mūsdienīgu tekstu un lielisku mūziku katra glezna stāstīja savu stāstu, atklājot savu noslēpumaino pasauli un pieskaroties mūsu sirdīm."

Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzijas skolotāja Inga Poga par savu audzēkņu pieredzi, skatoties muzikālā teātra izrādi "Mazais princis", saka: "Reizēm nepietiek tikai ar lasīto, ir nepieciešams vizuāls skatījums, ir nepieciešams redzēt, saklausīt, izjust, tikai viss šis kopā veido literārā darba pilnvērtīgu interpretāciju. Esmu priecīga, ka mums bija iespēja šādi mācīties par literārajām pasakām."

Četri pedagogu pieredzes piemēri veltīti **kino darbiem**. Jāatzīmē, ka saskaņā ar jau pieminētā programmas "Latvijas skolas soma" pētījuma datiem, tieši kino jomu skolēni nākotnē vēlētos iepazīt visvairāk, to teikuši 65% respondentu – skolēnu. Starp skolu izvēlētajām kultūras norisēm kino ieņem ceturto vietu (43%). Kino izvēles salīdzinoši augsto popularitāti skolās ietekmējusi virkne apstākļu.

* Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts (2023). *Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" izvērtējums par laika posmu no 2018./2019. līdz 2022./2023. mācību gadam*. Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" timeklivietnē.

Klaunādes izrāde "Pačamamo".
Foto: Kaspars Teilāns

Kino kā žanrs skolēniem ir tuvs un saprotams. Pēc Kultūras ministrijas pasūtījuma īstenotā kultūras patēriņa pētījumā 2022. gadā konstatēts, ka "jaunieši visvairāk un labprātāk patērē kino." Tāpat nav mazsvarīgi, ka kino kā digitālu mākslas formu ir vieglāk "atvest" uz skolu vai palīdzēt skolēniem "satikt" to savas pilsētas kinoteātrī. Programmas "Latvijas skolas soma" pētījuma dati apstiprina, ka visvairāk šo iespēju izmanto skolas, kas atrodas vistālāk no Rīgas. Arī izmaksu ziņā filmas ir pieejamākas salīdzinājumā ar citām kultūras jomām, un tas nav mazsvarīgi, skolām izvēloties, kā lietot savu programmas "Latvijas skolas soma" budžetu.

Turklāt pēdējā laikā Latvijas kino nozare skatītājus lutinājusi ar vairākiem kvalitatīviem kino produktiem, kuri maina jauniešu priekšstatus un ir lieliski izmantojami izglītības procesā. Liepājas Valsts ģimnāzijas skolotāja Vintra Braša raksta: "Latviešu kino ir garlaicīgs, "gaudens", sentimentāls, nerunā par aktuāliem jautājumiem. Šos skolēnu minētos stereotipus par latviešu kino "lauž" Daces Pūces filma "Bedre", kas noder, attīstot prasmes analizēt, vērtēt, reflektēt, ko paredz kultūras un mākslas un literatūras mācību priekšmetu sasniedzamie rezultāti." Filmas modināto interesi skolotāja veiksmīgi izmantojusi, lai ar daudzveidīgu uzdevumu palīdzību mudinātu jauniešus domāt gan par filmā skartajiem savstarpējo attiecību jautājumiem, gan par kinomākslas izteiksmes līdzekļiem un to lietojumu konkrētajā mākslas darbā.

Pārsteidzoši, ka skolu intereses lokā izdevies nonākt arī tādai no skatīšanās viedokļa laikietilpīgai kino formai kā seriāls. Liepājas Raiņa vidusskolas skolotāja Ilze Karazina seriālu "Padomju džinsi" prasmīgi izmantojusi, lai stundās integrētu gan kultūras un mākslas priekšmetu, gan vēstures un sociālo zinātņu sasniedzamos rezultātus. Skolēni aktīvi diskutējuši par brīvības vērtību un indivīda izvēles iespējām totalitārā sistēmā, par represīvo psihotriju kā soda mehānismu, par līdzībām un atšķirībām padomju laika un mūsdienu jauniešu vērtībās. Savukārt džinsu "tēls" devis jēgpilnu saturu sarunai par simbolismu mākslā. Bagātais recenziju klāsts, kas pieejams par seriālu "Padomju džinsi", izmantots vidusskolas padziļinātajosursos, lai pievērstos gan tādiem jautājumiem kā joku tulkošanas grūtības, gan valodas izteiksmes līdzekļu izmantojumam mākslas darbā, gan pašai recenzijai kā kritikas un publicistikas žanram.

Arī Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolas skolotāja Ilze Bērtaite strādājusi ar recenziju materiālu, sagatavojot skolēnus cita seriāla - filmas "Pansija pili" pieredzes izvērtēšanai. Par to, ka mērķis attaisnojies, liecina kāda skolēna atziņa: "Tikai kad izlasīju recenziju, sapratu, cik patiesi daudz darba ieguldīts, lai izveidotu seriālu un padarītu to perfektu. Seriāls ir burvīgs, visi aktieri un atmosfēras elementi ir tik precīzi izvēlēti, ka filmu ir viegli skatīties un tā rada gaišas emocijas." Savā pieredzes aprakstā skolotāja I. Bērtaite akcentē, ka ar seriālu "Pansija pili" vienā kultūras notikumā satiekas vairāku mācību jomu sasniedzamie rezultāti. Kinodarbs palīdzējis skolēniem ieraudzīt saikni starp kino un literatūru, iepazīt ironiju kā māksliniecišķas izteiksmes līdzekli, izprast vārdu daudznozīmību un funkcionalitāti, ielūkoties 20. gadsimta 20. gadu Latvijas dzīvesstilā un dažādu sociālo grupu portretējumā. Tāpat sekmētas skolēnu kritiskās domāšanas un diskusiju prasmes, aizstāvojot savu viedokli par košajiem kinodarba tēliem, bet skolēniem jau zināmo kultūrvietu karti papildinājuši Inciems un Padure. I. Bērtaite: "Spēlfilmas "Pansija pili" skatīšanās ir rosinājusi interesi par latviešu kino

Vairumā gadījumu viena kultūras pieredze aplūkota no dažādu mācību jomu perspektīvas, tādā veidā palīdzot skolēniem ieraudzīt, kā akadēmiskās disciplīnas, kas izglītības procesā ir nošķirtas, dzīvē satiekas, pārklājas un papildina viena otru, veidojot sinerģiju un sniedzot plašas iespējas radošumam.

veidotājiem, interesi par kultūrvietām. Skolēni raksta, ka vēlētos nokļūt Inciemā, un tā varam plānot Anšlava Eglīša ekspozīcijas apmeklējumu nākamajā mācību gadā, kā arī apmeklēt filmas uzņemšanas vietu - Padures muižu, tās vēsturisko parku. Tātad vēl divi pasākumi ar kultūrvēsturisku ievirzi, pateicoties filmai".

Limbažu Valsts ģimnāzijas skolotāja Zane Kalniņa animācijas filmu "Zajā pasaka" izmantojusi, lai svešvalodas stundās aktualizētu vides jautājumus, parādītu saikni starp kino un literatūru un mācītu skolēnus īsi, koncentrēti un radoši paust filmas galveno domu, veidojot kino darba vizītkarti.

Visiedarbīgākā - praktiskā un emocionālā pieredze

Programmas "Latvijas skolas soma" pētījumā 72% aptaujāto skolēnu atzīst, ka viņu ieguvums no kultūras norišu iekļaušanas mācību procesā ir "jaunas emocijas un sajūtas." Tas vērojams arī skolotāju aprakstītajā pieredzē. Vairāku pedagogu stāsti apliecina, cik iedarbīga ir skolēnu iesaiste kultūras norisēs, kuras ietver praktisku darbošanos. Daugavpils Valstspilsētas vidusskolas skolotāja Valija Salna savā pieredzes stāstā apraksta nodarbību ciklu "Cilvēks, koks, kultūrvērtība". Trīs simti 5.-8. klašu skolēnu nodarbību laikā caur praktisku darbošanos iepazīnuši namdara amatu un apjautuši meža un koksnes nozīmi amatniecībā. Katram skolēnam bijusi iespēja lietot amatnieku darbarīkus, izmēģināt no koka darinātu inventāru - koka kājas, lielās slēpes, vilciņu, kā arī aprunāties ar amata meistariem: "Amatnieki bija enerģiski un talantīgi. Man patika strādāt pašam ar savām rokām. Žēl, ka laiks pagāja tik ātri."

Neparastu un emocionāli iedarbīgu pieredzi skolēni guvuši, apmeklējot interaktīvo telpu tumsā "Neredzamā pasaule", skatoties un līdzdarbojoties dejas izrādē "3D. Par telefoniem" jeb "Deja. Demonstrācija. Diskusija. Telefoni". Savukārt nojaukt robežas starp mākslas žanriem palīdzējusi izziņošana nodarbība "Saldējums mākslas telpā. Laikmetīgā māksla".

Lokālās kultūras vērtības

Vairāki pieredzes stāsti veltīti vietējo kultūras institūciju piedāvāto iespēju iepazīšanai. Latvijas skolās vēsturiski uzkrātas bagātas muzeju piedāvājuma izmantošanas tradīcijas. Pirms programmas "Latvijas skolas soma" ieviešanas tieši muzeji bija starp skolu visbiežāk apmeklētajām kultūrizglītības iestādēm, un tie saglabā savu popularitāti arī šobrīd un piedāvājumā ir plaši pārstāvēti. Starp kultūras norisēm, kuras skolas apmeklējušas klātienē, muzeji ieņem pirmo vietu, tos apmeklējuši 54% no visiem respondentiem". Sadarbību ar muzejiem pedagogi īpaši novērtē tādēļ, ka muzeju sagatavotajās nodarbībās saturs arvien vairāk tiek piedāvāts, izmantojot daudzveidīgus un interesantus metodiskus paņēmienus. Praktiskas meistarības klases, konkrētām mācību priekšmetam adaptētas darba lapas, digitālas viktorīnas, izlaušanās istabas - tās ir tikai dažas no muzeju izmantotajām darba formām.

Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolas skolotāja Mairas Vimbas pieredzes stāsts rāda, kā vietējā muzejā redzētais un darītais var kļūt par ierosmi skolēnu tālākam patstāvīgam radošajam procesam. Novadniekam Ernestam Birzniekam-Upītim veltītā Pastariņa muzeja ekspozīcijā skolēni iepazīnuši 19./20. gs. lauku sētu, sadzīves priekšmetus, maizes cepšanas procesu. Tas devis iedvesmu un bagātīgu saturisko materiālu, lai skolēni paši kļūtu par video un foto stāstu, kā arī radošu uzdevumu autoriem, sagaidot Muzeju nakts viesus savā skolā.

Kultūras norišu piedāvājuma konkurences apstākļos ļoti būtiska ir kultūras iestādes spēja savu produktu "iepakot" klientam saprotami un pievilcīgi. Tādēļ muzejos arvien vairāk uzmanības tiek pievērsts ne tikai ekspozīcijas saturam, bet arī dažādiem dizaina aspektiem. Tieši ekspozīcijas dizains bija galvenais izpētes objekts Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas skolotājam Agitai Mustai un Antrai Strazdai, kopā ar skolēniem apmeklējot Alūksnes novada muzeju. Skolēni vēroja, kā tehnoloģiju izmantojums dažādo vēstures pasniegšanu, analizēja ekspozī-

* Latvijas Kultūras akadēmija, Pētījumu centrs "SKDS" (2022). Kultūras aktivitātes barometrs 2022. Kultūras patēriņa un līdzdalības ietekmes pētījums. Pieejams: Kultūras ministrijas tīmekļvietnē.

** Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts (2023). Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" izvērtējums par laika posmu no 2018./2019. līdz 2022./2023. mācību gadam. Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē.

Tiesi skolotāja zinā ir tas, vai izvēlēta aktivitāte ir atbilstoša skolēnu vecumposmam un mācīšanās vajadzībām, cik sagatavoti vai nesagatavoti skolēni satiekas ar kultūras norisi, vai redzētais un dzirdētais tālāk tiek ienests konkrēta mācību priekšmeta saturā.

cijas iekārtošanas principus, vērtēja muzeja pieejamību dažādām mērķauditorijām. Pēc pieredzētā skolēni atzīst: "Muzeji nav tikai vietas, kur glabājas seno laiku priekšmeti, tie ir caur vēstures notikumiem radīts stāsts, kurā liela loma ir dizainam. Ekspozīciju nerada viens cilvēks, tas ir izstādes kuratora, mākslinieka, izglītības darba speciālista, mūziķa, stāsta autora un vēsturnieka kopdarbs. Tā rezultātā lietotāji iegūst ne tikai informatīvu pieredzi, bet arī estētisku un emocionālu baudījumu."

Kultūrvietā kā kultūras pieredze

Programma "Latvijas skolas soma" ļauj skolēniem ne tikai pieredzēt kultūras notikumus, bet arī nokļūt iepriekš nezināmās kultūrvietās. Daudziem bērniem un jauniešiem programma devusi iespēju pirmajam teātra, operas, baleta un, jā, arī pirmajam kinoteātra apmeklējumam. Pieredzes stāstos skolotāji akcentē, cik nozīmīgi ir skolēnus iepriekš sagatavot jaunajai pieredzei, pārrunāt kultūrvietas vēsturi un funkciju, uzvedības noteikumus. Liepājas Valsts ģimnāzijas skolotāja Zane Sproģe: "Ļoti nozīmīga lieta ir uzvedības etiķete teātrī. Skolā pārrunājām, ko un kā var darīt teātrī, kā arī to, kas nepiedien teātra apmeklējumam. Paldies par paraugiem, piemēriem un ieteikumiem semināru laikā, tos noteikti likšu lietā arī turpmāk."

Pēdējos gados Latvijā ir izveidojušās daudzas jaunas un interesantas kultūrvietas. Izrādās, mākslu var pieredzēt arī katlumājā, pastā, telegrāfā, stacijā, ķiveru rūpnīcā un citās unikālās kultūrtelpās. Valmieras tehnikuma skolotāja Vita Zeibote ar audzēkņiem Valmieras Drāmas teātra izrādī "Valmieras puikas" skatījušies teātra jaunajā mājvietā laikmetīgās mākslas telpā "Kurtuve": "Iepazināties ar kultūrvietu, iepazītām, kāpēc tā izveidota, kas tur notiek, kādi interesanti fakti ar to saistīti. (...) Daļa no jauniešiem teātrī nav bijuši. Covid pandēmijas gados tas nebija iespējams. Pārrunājām labas uzvedības normas teātrī. Papildu ieguvums - izrāde noderēs, gatavojoties centralizētajam eksāmenam latviešu valodā."

Visas skolas pieeja

Vairākas skolas izkopošas praksi programmas "Latvijas skolas soma" kultūras norišu piedāvājumu apgūt kompleksā veidā, īstenojot visas skolas pieeju. Tas ļauj precīzi īstenot būtiskāko no programmas "Latvijas skolas soma" principiem - nodrošināt kultūras norišu pieejamību ikvienam skolēnam. Tā, piemēram, Liepājas Raiņa vidusskolā jau vairākus gadus notiek iniciatīva "Kultūras tramvajs". Tā nosaukta kultūrai veltīta nedēļa, kuras ietvaros visi 850 skolas skolēni no 4. līdz 12. klasei pieredz kādu no kultūras norisēm. Kultūras tramvajs simboliski apstājas pieturās "Literatūra", "Teātris", "Mūzika", "Māksla" un "Kino". Pasākuma organizatore Sigita Stefana atzīst, ka būtisks izdošanās priekšnoteikums ir pašu jauniešu iesaiste. Jaunieši Kultūras nedēļā ir ne tikai kultūras baudītāji, bet arī paši veido izrādes, kas balstītas gan sengrieķu mītos, gan latviešu dramaturģijas klasikā. Iestudējumi tiek prezentēti Kultūras nedēļas noslēgumā - 27. martā, Teātra dienā.

Skolotāja loma

Pedagogu iesūtītie pieredzes stāsti liek aizdomāties par to, cik milzīga nozīme kultūras pieredzes pilnvērtīgā izmantošanā ir skolotājam. Programmas "Latvijas skolas soma" eksperts Aleksandrs Kabakovs raksta: "Kultūras produkta kvalitāte un kultūras pieredzes kvalitāte nav sinonīmi." Kultūras produkta kvalitāti skola ietekmēt nevar, vienīgi - ar savu programmas "Latvijas skolas soma" budžeta maciņu "nobalsot" par vai pret konkrētu kultūras norisi. Savukārt kultūras pieredzes kvalitāte vislielākajā mērā ir skolas atbildība. Tiesi skolotāja zinā ir tas, vai izvēlēta aktivitāte ir atbilstoša skolēnu vecumposmam un mācīšanās vajadzībām, cik sagatavoti vai nesagatavoti skolēni satiekas ar kultūras norisi, vai redzētais un dzirdētais tālāk tiek ienests konkrēta mācību priekšmeta saturā. Skolotāju pieredzes stāsti atklāj, ka gatavošanās kultūras baudīšanai notiek rūpīgi organizējot klases diskusijas, veidojot darba lapas un prezentācijas, paredzot daudzveidīgas refleksijas aktivitātes. Nereti kultūras pieredze bijusi tik jaudīga, ka skolēni vēlas

Foto: Kaspars Teilāns

paplašināt izpratni, tīkoties ar kultūras produkta veidotājiem vai literārā pirmavota autoriem. Piemēram, Liepājas Valsts ģimnāzijā skolotāja V. Braša atsaukusies skolēnu vēlmei un pēc filmas "Bedre" noskatīšanās noorganizējusi tikšanos ar filmas producentu P. Rozīti, ieplānota arī tikšanās ar literārā pirmavota autori rakstnieci J. Egli. Citi tālākizglītības programmas dalībnieki aprakstījuši pieredzi, kad ar kultūras norises palīdzību izdevies risināt savstarpējo attiecību jautājumus klases kolektīvā.

Saskaņā ar pedagogu vērtējumu izkristalizējas būtiskākie priekšnoteikumi, lai kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" ietvaros valsts finansētās kultūras norises kļūtu par vēl nozīmīgāku resursu mācību darbā un audzināšanas procesā:

- rūpīga kultūras notikuma izvēle, ņemot vērā tā atbilstību skolēnu vecumposmam, interesēm, mācību saturam un citiem apsvērumiem;
- visu iesaistīto pušu sadarbība, sākot ar skolēniem, skolotājiem un vecākiem un beidzot ar kultūras nozares pārstāvjiem;
- kultūras notikuma sasaiste ar mācību priekšmeta vai vairāku mācību priekšmetu sasniedzamajiem rezultātiem;
- daudzveidīgu metodisko pieeju izmantošana pirms un pēc kultūras norises;
- robežu paplašināšana, izvēloties dažādas kultūras nozares, apmeklējot gan vietējās kultūras institūcijas, gan aicinot māksliniekus uz skolu, gan pašiem dodoties uz tradicionālām un neparastām kultūrvietām;
- kultūras norišu kā katalizējoša faktora izmantošana, lai veicinātu pašu skolēnu jaunradi un radošumu;
- pedagogu savstarpējā dalīšanās pieredzē gan par kvalitatīvākajiem kultūras produktiem, gan metodiskajām pieejām to izmantošanā.

Ceram, ka šie pieredzes stāsti pārliecinās, ka visnotaļ pareizie un neapšaubāmie principi lieliski darbojas gluži ikdienišķā praksē, ka tie iedvesmos un palīdzēs citiem pedagogiem, lai skolēni vēl jēgpilnāk pieredzētu kultūras notikumus savā izglītošanās procesā!

* Kabakovs, A. (2024). Par kultūrizglītību un dzīvi: kāpēc man tik daudz jādomā par kvalitāti? Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē.

Ingūna Irbīte

Draudzīgā Aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijas skolotāja

Daina Zelmene

Smiltenes vidusskolas izglītības metodiķe, skolotāja

Izglītības attīstības centra lektores

Kultūrizglītība skolu dienaskārtībā: praktiski padomi darbībām pirms un pēc sastapšanās ar kultūras norisi

Izstāžu un muzeju apmeklējumi, koncertu klausīšanās, teātra izrāžu un kinofilmu skatīšanās, kultūras mantojuma un tradicionālo amatniecības prasmju iepazīšana, dizaina nodarbības, arhitektūras izpēte, grāmatas tapšanas procesa un varoņu atklāšana – tie ir tikai daži piemēri, kas rāda izglītības un kultūras sastapšanās iespējas. Kultūras un mākslas klātesamība izglītībā palīdz skolēniem izprast savu identitāti, vēsturi un sabiedrības vērtības, atklāt savas un citu emocijas, saskatīt pasaules daudzveidību, gūt prieku, apliecināt sevi, attīstīt radošumu un saskarsmē nozīmīgas prasmes. Mākslas un kultūras integrēšana izglītībā mācīšanos padara aizraujošāku.

Kultūras un mākslas nozīmīgums izglītībā aktualizēts daudzos nozīmīgos forumos, tai skaitā UNESCO pasaules konferencē par kultūras un mākslas izglītību (2024). Īpaši svarīgs ir šajā konferencē pieņemtais UNESCO ietvarokuments par kultūras un mākslas izglītību, kas nosaka, ka kultūrizglītībai jāklūst plašāk pieejamai un tai jābūt izglītības politikas un mācību programmu centrā.* Ar gandarījumu varam teikt, ka arī šeit, līdzīgi kā 2022. gada Starptautiskajā Edinburgas kultūras samitā, Eiropas Padomes komisiju sanāksmēs 2023. gadā un citviet, Latvija tiek minēta kā labais piemērs, pateicoties visus skolēnus iekļaujošai kultūrizglītības pieejamībai, ko ar valsts finansējumu nodrošina programma "Latvijas skolas soma".

Kultūras un mākslas izglītības tematika šobrīd iekļauta vairāku mācību jomu izglītības standartos un programmās, galvenokārt kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, valodu, sociālās un pilsoniskās, un tehnoloģiju mācību jomu saturā. Pilnveidotais izglītības saturs paredz prakti-

"Liepāja Music" multimedialā ekspozīcija "Izdīgt kā zālei caur asfaltu".
Foto: OHM.LV

zēt skolēnu darbībā balstītu mācīšanās pieeju, kas attīsta prasmes un rada apstākļus, lai skolēni satiktos ar kultūru un mākslu ne vien klasē, bet arī muzejā, teātrī, āra vidē un citur. Jaunā pieeja ietver mācīšanu un mācīšanos par un ar mākslu un kultūru. Tas prasa skolotājiem pārskatīt līdzšinējās metodiskās pieejas, lai skolēni būtu ne tikai kultūras un mākslas vērotāji, bet arī aktīvi dalībnieki, kuri uzdod jautājumus, veido savus spriedumus, analizē apkārt notiekošo, piedalās lēmumu pieņemšanā un, kļuvuši zinošāki, iesaistās sabiedrības dzīvē.

Nozīmīgs atbalsta instruments skolām kultūrizglītības īstenošanā ir programma "Latvijas skolas soma", kas skolēniem palīdz iepazīt Latvijas kultūru un, nodrošinot valsts finansējumu, rada apstākļus, lai skolās kultūras norises varētu izmantot kā mācīšanās resursu. Programmas ieviešanas līdzšinējā pieredze liecina, ka nepieciešams sniegt metodisko atbalstu veiksmīgākai kultūrizglītības integrēšanai mācību saturā, kā arī atbalstu skolotāju profesionālajai pilnveidei, veidot ciešāku saikni ar aktīvākajiem skolotājiem, nostiprināt viņu kā starpnieku jeb mediatoru lomu programmas ieviešanā.**

Tādēļ šajā rakstā piedāvājam praksē balstītus metodiskos ieteikumus, kas var palīdzēt skolotājiem, izvēloties

kultūras norises. Atradīsiet idejas, kā norišu izvēlē vairāk iesaistīt skolēnus, sagatavot viņus pirms sastapšanās ar kultūras norisi un izvērtēt gūto kultūras pieredzi.

Kultūras norišu izvēle: kur meklēt informāciju

Programmā "Latvijas skolas soma" daudzveidīgais kultūras norišu piedāvājums sakārtots desmit nozarēs: mūzika, teātris, dejas, cirks, vizuālā māksla, kino, arhitektūra, dizains, kultūras mantojums, literatūra un grāmatniecība. Programmas izvērtējuma dati par skolotāju lēmumu par labu kādai norisei liecina, ka visbūtiskāk izvēli ietekmējuši iespēja norisi sasaitīt ar apgūstamo mācību saturu.** Izkārtojums nozarēs skolotājiem palīdz ērtāk atlasīt tās norises, kuras atbilst mācību plānam. Izvērtējot norišu atbilstību dažādu mācību jomu sasniedzamajiem rezultātiem, noderīgas ir arī programmas mājaslapā www.latvijasskolassoma.lv sniegtās kultūras norišu vizītkartes, kas iezīmē norises saturu, veidu un sniedz informāciju par norises satura veidotājiem un tās piedāvātājiem. Programmas mājaslapā ieteiktās aktualitātes, mēneša un tematiskās izlases visa mācību gada garumā palīdz mērķētāk izvēlēties aktivitātes mācību un audzināšanas darbam.

Līdzās konkrēta skolotāja lēmumam, kādu kultūras norisi izvēlēties, situāciju ietekmē arī citi faktori, piemēram, skolas praktizētā politika programmas "Latvijas skolas soma" resursu izmantošanā, skolas iekšējā kultūra un tradīcijas, skolas koordinators sadarbība ar dažādu mācību jomu skolotājiem un klašu audzinātājiem, skolas attālums no norises vietas, iespēja norisi organizēt skolā un pasāku-

ma izmaksas. Lai arī daudzi no šiem faktoriem var šķist objektīvi pastāvoši, tomēr pieredze liecina, ka lēmumi vislielākajā mērā ir atkarīgi no skolotāju un/vai skolas vadības izpratnes un ieinteresētības izmantot kultūru kā mūsdienīgu mācīšanās resursu.

Lai kultūras norise būtu visatbilstošākā mācīšanās situācijai un skolas iespējām, programma piedāvā pieredzēt kultūru dažādās vietās un formātos. Skolēni mākslu un tās veidotājus var sastapt kultūras institūcijās – muzejā, teātrī, izstāžu vai koncertzālē, kultūras veidotāji paši var doties uz skolām, skolēni mākslu var iepazīt arī digitāli. Izvēloties kultūras norises vietu, ir lietderīgi izvērtēt nepieciešamos resursus reālam kultūras institūcijas apmeklējumam, iepriekš sagatavot tam skolēnus, plānot viesu uzņemšanu skolā, iekārtot telpu un veikt citus sagatavošanās darbus.

Programmas izvērtējums atklāj, ka lēmuma pieņemšanā par to, kuru kultūras norisi pieredzēt, vislielākā loma ir skolotājiem. Skolēni galvenokārt tiek iesaistīti pasākuma sagatavošanā, mazāk pašā izvēles procesā.** Pozitīvi vērtējams tas, ka, piedaloties organizatoriskos darbos, skolēni mācās uzņemties atbildību par pasākumu, sadarboties, plāno, kā tiks sagaidīti viesi, kā iekārtot telpu, kā notiks došanās uz pasākuma norises vietu utt. Tomēr, izpaliekot skolēnu līdzdalībai lēmumu pieņemšanā, var mazināties viņu vēlme aktīvi iesaistīties kultūras iepazīšanā un pašiem būt kultūras patērētājiem nākotnē, skolēniem var veidoties sajūta, ka viņu balsij nav nozīmes. Sociologs Rōdžers Hārts, pētot jauniešu līdzdalību, norāda, ka jauniešu piedalīšanās lēmumu pieņemšanā jautājumus, kas tieši

* UNESCO (2024). UNESCO Framework for Culture and Arts Education. Available at: UNESCO webpage.

** Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts (2023). Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" izvērtējums par laika posmu no 2018./2019. līdz 2022./2023. mācību gadam. Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē.

Muzikālā cirka izrāde "Nevaru ciest, ka viņi ēd tik skaļi".
Foto: OHM.LV

kultūras nozares piedāvājumu; skolotāja sagatavotu norišu kopu; programmas "Latvijas skolas soma" aktualitātes; programmas sagatavotās mēneša un tematiskās izlases, kurās iekļauj jaunas un skolēnu iemīlētās norises, utt. Pirms izvēles izdarīšanas skolotājs ar skolēniem pārrunā, kādas zināšanas, prasmes tiks apgūtas kultūras norises laikā, un kopīgi plāno sasniedzamos rezultātus.

Tālāk piedāvājam dažus metodiskos paņēmienus, kas ir pārbaudīti un labi darbojas praksē. Jāpiebilst, ka, lai veiktu izvēles, skolēniem jābūt informētiem arī par aptuveno pieejamā finansējuma apmēru un jāpievērš uzmanība izmaksām.

Drīzumā - pēc mēneša - vēlāk

Pēc iepazīšanās ar kultūras norišu piedāvājumu skolēni izvēlas trīs norises: pirmā izvēle - norise, kuru vēlētos apmeklēt vistuvākajā laikā; otrā izvēle - norise, kuru vēlētos apmeklēt pēc mēneša; trešā izvēle - norise, kuru vēlētos apmeklēt pēc ilgāka laika. Seko saruna pāros, nelielās grupās un visā klasē. Skolēni pamato savas izvēles, klasē vienojas par norisi, ko apmeklēt tuvākajā laikā.

Nozīmīguma secība

Skolēni iepazīstas ar kultūras norišu piedāvājumu, nelielās grupās vienojas par piecām izvēlēm, kas radījušas vislielāko interesi. Katra skolēnu grupa sarindo piecas izvēlētās norises nozīmīguma secībā no 1 līdz 5, kur 1 - visnozīmīgākā, kas radījusi vislielāko interesi; 5 - vismazāk nozīmīgā izvēle. Katra grupa pamato savu visnozīmīgāko izvēli. Noslēgumā skolēni balso par visbūtiskāko izvēli.

Izvēles piramīda

Skolēni darbojas grupā un visas savas izvēles sakārto piramīdā. Piramīdas apakšā atzīmē mazāk svarīgās, piramīdas virsotnē vissvarīgākās izvēles. Svarīguma kritērijus var piedāvāt skolotājs (par šo mācīsimies u.tml.) vai noteikt paši skolēni. Nav pareizu un nepareizu kritēriju, bet tos jāspēj pamatot un izvērtēt iespēju un vajadzību kontekstā. Katra grupa iepazīstina pārējos ar savu izvēli, to pamato. Klasē balso par visbūtiskāko izvēli. Svarīgi, lai noslēgumā visi vērtē pēc vienādiem kritērijiem.

skar viņu dzīvi, uzlabo viņu sociālo kompetenci, paaugstina motivāciju un rada interesi iesaistīties turpmākajā rīcībā. Hārts apgalvo, ka demokrātiskā sabiedrībā skolai jāveicina jauniešu pilnvērtīga līdzdalība un reāla iesaiste lēmumu pieņemšanā. "Skolēnu iesaiste kultūras norišu izvēlē var kļūt par noderīgu paņēmieni, lai veicinātu jauniešu interesi par kultūru ilgtermiņā un radītu motivāciju paplašināt savu kultūras pieredzi arī ārpus skolas.

Programma sniedz iespēju izzināt mākslu gan tradicionālā veidā kā skatītājiem un vērotājiem, gan arī pašiem radoši līdzdarboties un sacerēt savu dzeju, dziesmu, izdejot deju, izmēģināt amatnieku darba rīkus, sajūst māla smaržu keramikas darbnīcā, doties pastaigā un pētīt arhitektūras stāstus, vērot dabas atainojumu, piedalīties spēlēs vai muzeja speciālistu vadītās nodarbībās utt. Tāpēc, plānojot kultūras norišu apmeklējumu, ir labi sazināties ar norises īstenotājiem, lai precizētu, kādas aktivitātes skolēniem tiks piedāvātas, un izvērtēt to atbilstību plānotajiem mācību mērķiem.

Kā skolēnus iesaistīt lēmumu pieņemšanā un kultūras norišu izvēlē

Lai varētu pieņemt lēmumu par labu kādai norisei, skolēni skolotāja vadībā veic iepriekšēju izpēti par iespējamajām kultūras norisēm. Skolēniem var piedāvāt izpētīt vienas

* Hart, R. A. (1992). *Children's participation from tokenism to citizenship*. Available at: UNESDOC Digital Library.

Pilnveidotais izglītības saturs paredz praktizēt skolēnu darbībā balstītu mācīšanās pieeju, kas attīsta prasmes un rada apstākļus, lai skolēni satiktos ar kultūru un mākslu ne vien klasē, bet arī muzejā, teātrī, ārā vidē un citur.

Latvijas Nacionālās bibliotēkas muzejpedagoģiskā nodarbība "Lasīšana kā pretošanās jeb pašizdots". Foto: Kaspars Teilāns

Sagatavošanās pirms kultūras norises PIRMS AKTIVITĀTES

Viens no priekšnoteikumiem veiksmīgai kultūras norišu iekļaušanai izglītības saturā ir skolēnu iepriekšēja sagatavošana kultūras norises apmeklēšanai. Izpaliekot sagatavošanās darbam pirms norises, var sekot vilšanās, neizpratne un grūtības sasniegt plānotos mērķus. Skolēni var nesaņemt piedāvājumu, viņiem var pietrūkt zināšanu par tēmu, laikmetu un kontekstu; kultūras norise var būt nepiemērota skolēnu vecumposmam; norises formāts var būt neatbilstošs skolēnu uztverei, prasmēm un spējām. Uz problēmu norāda arī kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" eksperts Aleksandrs Kabakovs. Viņš atzīst, ka klikšķis notiek tad, ja īstajā brīdī sastopas īstais kultūras produkts ar īsto skatītāju. Tāpēc atbilstoša sagatavošanās bieži vien ir noteicošā, lai klikšķis notiktu un kultūras norise sasniegtu skolēnu prātus un sirdis.

Analizējot līdzšinējo pieredzi, programmas izvērtējumā secināts, ka pirms kultūras norises apmeklējuma apmēram puse skolotāju iepazīstina skolēnus ar plānoto notikumu un tā saturu, aptuveni trešā daļa ar skolēniem rīko diskusijas un sarunas par tēmu. Tikai neliela daļa skolēnus iesaista informācijas meklēšanā un dod viņiem konkrētus uzdevumus saistībā ar pasākumu. Tas nozīmē, ka vietas izaugsmei un sava darba uzlabošanai ir daudz.

"Pirms" aktivitāšu galvenais uzdevums ir veidot ieinteresētu (zinātkāru), saturiski un praktiski sagatavotu kultūras norises skatītāju (klausītāju, darītāju). Zinātkāre mācīšanās padara efektīvāku, tā sagatavo smadzenes mācīšanās procesam. Ja skolotājs spēj rosināt vēlmi izzināt, skolēnos tiek raisīta dabiskā motivācija mācīties, un smadzenes ir gatavas apgūt lietas, kuras citkārt tiktu uzskatītas par garlaicīgām vai grūtām. Zinātkārie skolēni ne tikai uzdod jautājumus, bet arī paši meklē atbildes.***

Metodiskie paņēmieni, kas izmantojami, lai skolēnus sagatavotu kultūras norises pieredzēšanai, iedalāmi vairākās

tematiskās grupās. Skolēni, kuru pieredze kultūras institūciju apmeklēšanā ir maza, ir jāiepazīstina ar uzvedības normām un etiķeti muzejā, teātrī, kinoteātrī un citās pasākumu norises vietās. Tāpat lietderīgi ir sniegt (vai aicināt skolēnus atrast) informāciju par pasākuma organizētājiem un vietu, kur tas risināsies. Uzdevumi, kas rosina skolēniem pašiem veikt pasākuma priekšizpēti, iepazīties ar pieejamajām atsauksmēm, recenzijām par kultūras notiku-

** Kabakovs, A. (2024). *Par kultūrizglītību un dzīvi: kāpēc man tik daudz jādomā par kvalitāti?* Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē.

*** Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts (2023). *Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" izvērtējums par laika posmu no 2018./2019. līdz 2022./2023. mācību gadam*. Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē.

**** Stenger, M. (2014). *Why Curiosity Enhances Learning*. Available at: Edutopia.

mu, gan attīsta pētnieciskās prasmes, gan arī motivē izprast, analizēt un lasīto vēlāk salīdzināt ar savu vērtējumu. Mūzikas un attēlu izmantošana, minēšana, spēles, mīklas, prognozēšana, sacensības un viktorīnas rosina zinātkāri, palīdz "uzāķēt" uzmanību un mācīšanos dara emocionālāku. Sagatavošanās fāzē lietderīgi izmantot aktivitātes, kas skolēniem rosina smaidu. Pricīga mācīšanās ar pozitīvām emocijām mudina domāt plašāk, pētīt, meklēt jaunu informāciju un veido jaunas domāšanas perspektīvas.*

Jau pirms došanās uz kultūras norisi skolēniem var iedot uzdevumus, kas būs jāveic pasākuma laikā. Daļai skolēnu tas mazinās stresu par nokļūšanu svešā vietā un nezināmā situācijā. Skolotājam lietderīgi ir sazināties ar norises īstenotājiem, lai noskaidrotu, vai norises laikā skolēni tiks iesaistīti kādās aktivitātēs, vai būs darba lapas, vai pasākuma īstenotāji no skolēniem ievāks atgriezenisko saiti utt.

Tālāk piedāvājam dažas metodiskas idejas darbībā, kas skolēnus sagatavos kultūras norises pieredzēšanai.

Etiketes luksofors

Arī gatavojoties kultūras norisei, labi noderēs krāsainās signālkartītes. Skolotājs lasa dažādus apgalvojumus vai situācijas, kas raksturo uzvedību kultūras norises vietā. Skolēni katru apgalvojumu izvērtē. Ja apgalvojums atbilst kultūras norises vietā pieņemtajai uzvedības etiketei, skolēni nobalso ar zaļu kartīti. Ja apgalvojums demonstrē uzvedību, kas pārkāpj etiketes normas, skolēni nobalso ar sarkanu kartīti. Ja kāds no apgalvojumiem rosina jautājumus, tie tiek pārrunāti. Šādi apgalvojumi ir visvērtīgākie.

Pasākuma/norises vietas vizītkarte

Skolēni veic apmeklējamā pasākuma/vietas priekšizpēti un sagatavo atbildes uz jautājumiem. Jautājumu piemēri pirms muzeja apmeklējuma: Kāda ir muzeja mājaslapa? Kur muzejs atrodas? Kādu tematiku muzejs piedāvā aplūkot? Kādas šobrīd aktuālas izstādes muzejs piedāvā apmeklēt? Iegūto informāciju var apkopot A4 lieluma vizītkartē vai lielākā plakātā; var arī veidot digitālus vizuāļus.

Kristāla bumba/ paredzējumu izteikšana

Skolēni iepazīstas ar izstādes, filmas, izrādes u.c. nosaukumu un/vai attēlu (afišu, publicitātes foto utt.) no gaidāmās norises un izsaka savas prognozes, par ko tā būs. Skolotājs aicina izteiktās prognozes pamatot. Skolēni var vizualizēt savas izjūtas par gaidāmo notikumu.

Mīklas

Mīklu un mistēriju minēšana ir labs veids, kā modināt zinātkāri. Mīklas var būt vārdu spēle, atjautīgi uzdevumi, jautājumi par attēliem, skaņa no gaidāmā notikuma. Skolēni var strādāt grupās, mīklas par gaidāmo norisi var sagatavot paši un uzdot tās cits citam.

Jautājumu karuselis

Par gaidāmo kultūras norisi tiek sagatavoti jautājumi ar dažādiem atbilžu variantiem. Jautājumi sniedz ieskatu tēmā, personībā, notikumā, ar ko skolēni iepazīsies kultūras norises laikā. Atbilžu minēšana organizējama kā spēle, nenosodot par nepareizām atbildēm, bet veidojot sarakstu ar aspektiem, kas jānoskaidro. Tā skolēni tiek rosināti neapstāties pie "es nezinu", nebaidīties jautāt, meklēt atbildes, kļūdīties un turpināt izziņas procesu.

Laikmeta raksturojums

Pirms kultūras norises skolēni veic izpēti par laikmetu, kurā risinājušies notikumi, par kuriem vēstīs gaidāmā kultūras norise. Skolēni sagatavo jautājumus sarunai klasē. Skolotājs aicina uzdot jautājumus, skolēni cits citu papildina. Sarunas noslēgumā formulē secinājumus par laikmeta iezīmēm un ietekmi uz cilvēku dzīvēm.

Gūtās kultūras pieredzes izvērtēšana PĒC AKTIVITĀTES

Refleksija pēc kultūras norises, tāpat kā zinātkāres radīšana par to pirms pasākuma apmeklējuma, ir būtiska efektīvam mācīšanās procesam. Refleksijas fāzē veidojas jaunas idejas, skolēni apzinās, ko ir iemācījušies, apkopo apgūto un veido jaunas saiknes ar jau zināmo; viņi dokumentē savu mācīšanos, pilnveido prasmes un abstraktas zināšanas pārvērš personīgā pieredzē. Refleksija var būt individuāla un arī kolektīva darbība. Dalīšanās pārdomās ar vienaudžiem palīdz ieraudzīt jaunas perspektīvas, veidot dialogu, uzdot jautājumus un apstrīdēt sākotnējos pieņēmumus.

Mācīšanās ar un par kultūru un mākslu nebeidzas pēc pasākuma apmeklēšanas. Mācīšanās turpinās klasē, un sarunas par piedzīvoto veido būtisku kultūras pieredzi, rosina vērtēt, salīdzināt un izdarīt secinājumus.

Programmas izvērtējuma dati liecina, ka pēc kultūras norises visbiežāk tiek izmantotas atsauksmes mutiskā formā, piemēram, sarunas, diskusijas u.tml., mazāk rakstveida un citi radošie darbi.** Ļoti svarīgi šo atskatīšanos uz notikušo

nepārvērst formālā, iepriekšparedzamā esejas rakstīšanā. Skolotājam vienmēr jāzina, ko darīs ar iesūtītajiem darbiem, un objektīvi jānovērtē savas spējas un pieejamais laika resurss.

Daži metodiski ieteikumi radošām refleksijas aktivitātēm pēc kultūras norises apmeklējuma.

Kultūrvietas pastkarte

Skolēni veido pastkarti pēc kultūras norises apmeklējuma. Pastkartē vizualizē savus spilgtākos iespaidus. Norāda, kam pastkarte adresēta; apraksta, kas pārsteidza piedzīvotajā; iesaka, kāpēc pasākumu/kultūrvietu apmeklēt citiem.

Emociju karte

Savas izjūtas, kas radušās kultūras norises laikā, skolēni apraksta un vizualizē, veidojot emociju karti, kurā dažādu emociju apzīmēšanai izmanto simboliskus zīmējumus. Piemēram, pie kalna norāda, kas radīja apbrīnu; mežā norāda, kas radīja nedrošību; pie upes – kas radīja interesi un lika uzdot jautājumus utt.

Personības ieguldījums

Pēc iepazīšanās ar kādas personības paveikto skolēni uzzināto atspoguļo grafiskā organizatorā, norādot, kas ir būtiskākais šī cilvēka veikums; kāda ir šīs personības ietekme uz apkārt notiekošo savas dzīves laikā un mūsdienās; kādi apstākļi ietekmēja cilvēka darbību u.c. Grafisko organizatoru var realizēt dažādos vizuālos veidos, piemēram, kā koku, ceļu, zvaigzni u.tml.

Klusā diskusija

Pēc norises apmeklējuma skolēni uzraksta jautājumus, kurus vēlas apspriest ar klasesbiedriem. Skolotājs jautājumus apkopo un katru no tiem uzraksta uz atsevišķas papīra lapas. Skolēni individuāli raksta savu atbildi uz jautājumiem, lapu padod cits citam. Diskusija beidzas, kad visi jautājumi atbildēti. Skolotājs lapas ar atbildēm izvieto klasē un aicina visus iepazīties ar viedokļiem.

Intervija

Pēc kultūras norises apmeklējuma skolēni intervē viens otru un atbild gan uz iepriekš sagatavotiem jautājumiem par pieredzēto, gan arī pievieno savus jautājumus. Pēc intervijas pārējos skolēnus iepazīstina ar interesantākajām atziņām, ko uzzināja no sarunas partnera. No šādām intervijām var izveidot sienas avīzi. Programmas "Latvijas

skolas soma" komanda priecāsies saņemt šādas atsauksmes, atsūtot uz e-pastu pasts@latvijasskolassoma.lv vai publicējot sociālajos tīklos ar tēmturi #Latvijasskolassoma.

Animācijas kadri

Skolēni savu spilgtāko pieredzi un izjūtas pēc norises apmeklējuma atspoguļo dažos animācijas kadros. Katram animācijas kadram pievieno parakstu, kas atspoguļo tajā attēloto.

Kādi ir ieguvumi no kultūras norišu izmantošanas

Kultūrizglītības integrācija izglītības saturā paver daudzveidīgas iespējas skolēnu vispusīgai attīstībai:

- Sekmē aktīvu mācīšanos, skolēnu iesaistīšanos un līdzdalību.
- Mācīšanās process kļūst personiskāks un vairāk vērst uz katru skolēnu.
- Mācīšanās iziet ārpus klases sienām un ārpus formālajiem mācību līdzekļiem un formām.
- Skolēni saskaras ar atšķirīgiem skatījumiem un situācijām, kas provocē un liek pārvērtēt iepriekšējo pieredzi.
- Uzlabojas skolēnu sadarbības prasmes – prasme sarunāties, sadzirdēt citu idejas, dalīties idejās, izteikt konstruktīvu kritiku, neapmuls nestandarta situācijās, komunicēt ar citiem un iejusties sabiedrībā.
- Attīsta radošumu, iedvesmo un palīdz radīt jaunas, oriģinālas idejas un risinājumus.
- Rosina skolēnus uzdot jautājumus par būtisko, pārskatīt savus dzīves mērķus un saskatīt risinājumus problēmām.
- Dod iespēju mācīties un gūt pieredzi dažādos veidos, katrs skolēns var būt veiksmīgs un gūt panākumus.
- Māca apzināties un formulēt savas emocijas, izprast sev nepieņemamo un saskatīt skaisto.
- Stiprina identitātes un piederības sajūtu, veicina lepnumu par savu pagastu, pilsētu, novadu un valsti.
- Pilnveido personību, stiprina vērtības, piemēram, cieņu, pieņemšanu, neatlaidību, drosmi, atbildību, humānismu.

Lai ikvienā skolā un klasē kultūrizglītība kļūst par neatņemamu izglītības procesa sastāvdaļu, rādot skolēniem, ka kultūra var palīdzēt rast atbildes uz individuāliem un sabiedrībai nozīmīgiem jautājumiem.

* Fredrickson, B. L. (2004). *The broaden-and-build theory of positive emotions*. Available at: Philosophical Transactions of the Royal Society.

** Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts (2023). Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" izvērtējums par laika posmu no 2018./2019. līdz 2022./2023. mācību gadam. Pieejams: programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē.

Aija Tūna

Dr. paed., kultūrizglītības programmas
"Latvijas skolas soma" vadītāja

Ar ko viss sākas?

Daži padomi *īstās* kultūras norises izvēlei

Kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" tīmekļvietnē apkopotas apmēram 800 kultūras norises visdažādākajās mākslinieciskās izpausmes formās, ietverot izrādes, izstādes, koncertus, muzejpedagoģiskās nodarbības un citas. Kā pārbaģatājā kataloga piedāvājumā atrast saviem skolēniem un veicamajam mācību darbam visatbilstošāko? Vēl jau ir arī norises, kas nav iekļautas programmas katalogā. Tā nu programmas komanda ik pa laikam saņem ļoti pragmatiski formulētu jautājumu: "Vai šo norisi var apmaksāt no kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" līdzekļiem?" Meklējot atbildi, atklāta ne viena vien lieliska kultūras norise, jo tās veidotāji nebija iedomājušies par sava piedāvājuma iekļaušanu programmas katalogā vai nebija paguvuši to izdarīt. Taču ir arī notikumi un pasākumi, kas, būdami pievilcīgi un pat noderīgi, šajā kultūrizglītības programmā nu nekādi neiederas. Kā atšķirt, kuri ir kurie? Un kurš no kataloga piedāvājumiem būtu visvērtīgākais? Jūsu priekšā ir iespēja okeāns, kurā peldot – izvēloties šī semestra kultūras norisi –, jādomā ne vien par tūlītējo saikni ar mācību un audzināšanas darba saturu, bet arī par ilgtermiņa plāniem, sadarbību ar citiem skolotājiem, skolēnu iesaisti utt. Tad nu šķetināsim visu pēc kārtas, turklāt atceroties, ka izvēles kvalitāte un noderīgums jāizvērtē gan kultūras, gan izglītības aspektā.

Vai tas ir kultūras notikums?

Vispirms jāatbild uz pašu svarīgāko jautājumu: vai šī norise atbilst kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" mērķim, t.i., sniedz jēgpilnu, pārdomātu, konkrēto skolēnu vecumam un līdzšinējai pieredzei atbilstošu ie-

guldījumu Latvijas kultūras un mākslas vērtību un laikmetīgo izpausmju iepazīšanā?

Jautājuma īsā versija būtu: vai tas ir kultūras notikums? Vai tas ir kultūras profesionāļu veidots notikums? Vai tā sagatavošana, vai norise ir saistīta ar kādu kultūras institūciju? Lai atrastu atbildi, noderīgi iepazīties ar visu pieejamo informāciju gan par norises veidotāju un īstenotāju, gan konkrēto piedāvāto notikumu, lai varētu pieņemt informācijā balstītu lēmumu.

Kultūras norise – līdzvērtīgs mācību līdzeklis

Pedagoģijas teorija saka, ka daudzveidīga vide un pieredze, dažādu maņu un emociju klātbūtne mācīšanās procesā var ievērojami uzlabot rezultātus. To apliecina arī kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" darbības gaitā saņemtā atgriezeniskā saite, skolēniem atzīstot, ka, piemēram, koncerts ļāvis tā īsti izprast vēsturē mācīto vai teātra izrāde iedrošinājusi ķerties pie grāmatas lasīšanas. Varam būt gandarīti, ka arī formāli kultūras norises atzītas par vienu no izglītības satura apguvē izmantojamiem mācību līdzekļiem. Tas nozīmē, ka izrādes, koncerta, izstādes, kino vai muzeja apmeklējums ir tikpat nopietns uzdevums kā mācību grāmatas lasīšana vai jebkura cita darbība skolā vai mājas darba veikšana. Skolotājiem šī iespēja jēgpilni jāizmanto, savukārt vecākiem nav pamata raizēties, ka "kaut kāda koncerta pēc" nav notikusi tradicionālā mācību stunda. Izglītības likumā nosauktas programmas aptvertās kultūras nozares – mūzika, teātris, deģa, cirks, vizuālā māksla, kino, arhitektūra, dizains, kultūras mantojums, literatūra un grāmatniecība. Tas palīdz

Interaktīva bungu koncertprogramma "80 minūtēs apkārt zemeslodei".
Foto: Kaspars Teilāns

skolotājam vērtēt, kas atbilst un kas neatbilst kultūrizglītības programmas saturam, un veikt kvalitatīvākas izvēles, lai ar kultūras norisēm piešķirtu formulas iegūšanai, abstraktai teorēmai vai/un "tiem senajiem notikumiem" cilvēcisku veidolu. Tad jau arī veidojas izpratne, iemācīšanās kļūst paveicamāka, un šķiet pašsaprotami, ka daudzviet Latvijā, piemēram, gatavošanās gada noslēguma pārbaudes darbiem un eksāmeņiem ietver arī filmu un teātra izrāžu skatīšanos un muzeju ekspozīciju un izstāžu iepazīšanu.

Kultūras norises apraksts – vērtīgs sākums virziena noteikšanai

Teātra izrāžu un koncertu nosaukumi mēdz būt pārsteidzoši, intriģējoši vai kā citādi uzmanību piesaistoši; izstāžu nosaukumi jau parasti ir informatīvāki, pieminot autoru, stilu vai citu notikumu raksturojošu vēsti. Savukārt muzejā, pilsētvīdē, mākslinieka darbnīcā vai citur notiekošo izziņojošo nodarbību nosaukumiem jau nu vajadzētu būt ar pavisam skaidru ziņu, kas tiek piedāvāts un kā tas notiks. Norises apraksts ir skolotāja pirmais padomdevējs, tilts no kultūras norises veidotāja uz lietotāju, turklāt kā izziņas avots tas var noderēt arī skolēniem.

Labā norises aprakstā skaidri nolasās vēstījums – ko autori vēlas pateikt, kas un kāpēc tiek aktualizēts, kā tas notiks. Skolotājs iegūst izpratni par to, kas veido norises saturu un kas to prezentē. Kad tas ir skaidrs, skolotājam jāizlemj, kā norises saturiskais fokuss palīdzēs skolotāja izvirzītā mācību mērķa sasniegšanai.

Labi arī tad, ja rodas jautājums "Pag, vai tas ir koncerts, teātris vai cirks?". Tas rosina skatīties plašāk un domāt dziļāk. Skolotājiem sadarbojoties, starpdisciplināras kultūras norises sniedz daudzveidīgus ieguvumus, jo īpaši, ja palīdzam skolēniem saskatīt tajās iedzīvināto starppriekšmetu saikni. Sarunājieties un plānojiet norises kopā ar kolēģiem savā un kaimiņu skolās un novados! Palīdziet arī māksliniekiem plānot vairākas izrādes, koncertus vai tikšanās viena brauciena ietvaros; tas skolām būs gan ekonomiski izdevīgāk, gan pavērs iespēju iepilnā laiku neformālai sarunai vai savas skolas apkārtnes izrādīšanai māksliniekiem.

Rokam dziļāk: meklējam, vērtējam, plānojam

Piemērotās norises meklēšana un sagatavošanās jaunajai pieredzei ir daļa no kultūrizglītības programmai "Latvijas skolas soma" raksturīgās pirms norises vai ierosināšanas fāzes, ko sākotnēji veic skolotājs un tad skolēni. Kāda skolotāja nesen ļoti trāpīgi raksturoja šo darbību: "Jo labāk skolotājs paveic savu mājasdarbu, jo jēgpilnāka ir kultūras norises izmantošana un saikne ar mācību saturu un skolēni labāk veic savējos". Vienu un to pašu norisi var izmantot dažādu mācību satura jomu skolotāji, izvirzot savai jomai atbilstošus mērķus un sasniedzamos rezultātus. Piemēram, kādu no jaunākajām filmām viens skolotājs var izmantot, raugoties uz to kā līdzekli kultūras un mākslas iepazīšanai, savukārt kolēģis būs aicinājis pievērst uzmanību laikmeta un vietas izziņai. Iespējams, ka klases stundā uzmanība tiks fokusēta uz iepazīšanos ar profesijām – kinoindustriju vajadzīgajām vai filmā attēlotajām. Viss būs vērtīgi, bet skaidrībai jābūt. Lieliski draudzē-

Lai cik lieliska būtu tā vai cita kultūras norise, kultūrizglītības programmas ietvaros jādoma par tās atbilstību konkrētajiem skolēniem, lai nenobiedētu vai negarlaikotu, bet atrastu saskares punktu ar līdzsinejo pieredzi, zināšanām un arī noskaņojumu.

Latvijas Nacionālā mākslas muzeja muzejpedagoģiskā nodarbība-ideju ģenerators "Kā top instalācija?".
Foto: Reinis Strautiņš

jas, piemēram, literatūra, valoda, vēsture, ekonomika utt. Daudzas norises, piemēram, mūzika, arhitektūra, dizains, vizuālā māksla utt. lieliski noder dabaszinātņu satura izpratnei. Piemērus viena kultūras notikuma daudzpusīgai izmantošanai atradīsiet arī šajā krājumā.

Programmas mājaslapā kultūras norišu piedāvātājiem radīta iespēja vienuviet salikt saites uz recenzijām, videoklipiem un citiem resursiem, kas var atvieglot skolotājam iepazīšanos ar piedāvājumu. Taču vērts paskatīties, vai pievienotā informācija nerāda tikai vienpusēju viedokli. Ja tā, pameklējiet paši, jo pretrunīgi vērtējumi var būt arī ļoti noderīgi, sagatavojot skolēnus kultūras norises apmeklējumam.

Iespējams, ka aprakstā atradīsiet norādes par to, kādi māksliniecišķās izpausmes līdzekļi izmantoti, vai noteikt auditorijas iesaiste, kādas metodes tam tiek izmantotas, vai tās jēgpilni sasaucas ar norises saturu un vēstījumu. Ja nē, pievienojiet šos jautājumus pirms vai pēc norises darbībām, tai skaitā, aicinot skolēnus pievērst uzmanību jautājumos ietvertajiem aspektiem norises gaitā un noslēdzošajā refleksijas posmā. Ja viss sākās ar prognozēšanu, tad refleksija ir jo noderīgāka. Vai tas der maniem skolēniem?

Kultūra un māksla ir ar mums gan brīvajā laikā, palīdzot atvilkt elpu un izklaidēties, gan nopietnā izziņas un pārdomu procesā, sniedzot jaunu informāciju un palīdzot izvērtēt pasaulē un sevī pašā notiekošo. Vienlaikus kultūras norises un mākslas darba radītais pārdzīvojums var arī mulsināt, tāpēc atkal un atkal jādoma par to, kā palīdzēt jauniešiem izprast piedzīvoto un izjusto, saliekot to kopā ar savu pieredzi, mācību saturu, morālo un ētisko izaugsmi. Lai cik lieliska būtu tā vai cita kultūras norise, kultūrizglītības programmas ietvaros jādoma par tās atbilstību konkrētajiem skolēniem, lai nenobiedētu vai negarlaikotu, bet atrastu saskares punktu ar līdzsinejo pieredzi, zināšanām un arī noskaņojumu. Norises jāizvēlas ne vien atbilstoši skolēnu fiziskajam vecumam, bet arī viņu raksturam un kontekstam.

Nebaidieties sākt no nulles un radiet iespēju "pagaršot". Atcerieties, ka arī skolēniem, tāpat kā pieaugušajiem, kultūras norise var nepatikt, bet jebkurā gadījumā tā ir vērtīga kā mācību materiāls, ja aicinām pamatot un argumentēt savu vērtējumu.

Un vēl – ļaujiet un palīdziet skolēniem būt par uzņemošo pusi, parūpēties par māksliniekiem, kopīgi iekārtot telpu un arī atklāt norisi, piesakot viesus. Tieši nelielas apsvēcināšanās un uzrunas pirms koncerta vai cita pasākuma bieži vien pietrūkst, lai notiktu klikšķis un skolēni saprastu, kas un kāpēc ieradies.

Savukārt pēc norises jautājiet "kā tu jūties?" vai "ko tu domā?", bet ne "vai tev patika?". Tikai neizpostiet tos mirkļus, kad nevajag runāt, kad ir kopīgais klusums un nevienam negribas salauzt šo kupolu, kurā visi esam nokļuvuši. Daudzos gadījumos pēc norises iespējama arī tūlītēja refleksija, ko sākam ar delikātu transformāciju no emocionālās reakcijas uz intelektuālo darbību. Lai tas notiktu, ieaicinām pulciņā jautājumu karali Kāpēc, un tad jau saruna drīz vien rit itin raiti.

Daži pragmatiski ieteikumi

Mēs jau visi zinām gan to, ka velns ir detaļās, gan to, ka tieši mazie knifiņi bieži vien ir visbūtiskākie. Tāpēc vēl daži aspekti, ko vērts pārdomāt pirms gala lēmuma pieņemšanas.

- Esiet vērīgi un gudri. Izvairieties no norisēm, kurās skolēniem pārbauda zināšanas vai rīko sacensības; tas vismaz daļai skolēnu liks justies slikti un izkropļos priekšstatu par kultūras norisi.
- Neiekritiet uz "pamācošām ludziņām", aizdomīgi lētu cenu, ekskursijām un vienkārši kādas vietas "apmeklējumu".
- Izvēlieties izziņas nodarbības, ekspozīciju iepazīšanu, vecumgrupai atbilstošu saturu, kurā ir vēstījums, bet kas nav didaktisks.
- Skatieties, lai, piemēram, muzeji piedāvā aktīvu izziņas un pārdomu iespēju, pretrunīgu jautājumu saskatīšanu un iespējamo atbilžu meklēšanu. Neņemiet "muzeja apmeklējumu" – izvēlieties "ekspozīcijas (vai izstādes) iepazīšanu" – vārdiem IR nozīme.
- Nesadrumstalojiet finansējumu, dalot atsevišķām klasēm pieejamo summu; plānojiet kopā vismaz pa klašu grupām.
- Saskaņojiet skolotāju plānus un vajadzī-

bas un pasūtiet norises novada (vai lielas skolas) līmeni, kas noder vairākām skolām. Tas ļaus samazināt izmaksas, kā arī rēķinu skaitu.

- Izmantojiet mobilās un digitālās norises. Pēdējos gados radīti ļoti kvalitatīvi piedāvājumi, ko pedagogi un skolēni ļoti labi novērtējuši. Turklāt tie neprasa transporta izmaksas un vieglāk iekļaujami skolas darba ritmā.

Iespēja savai un skolēnu izaugsmei

Un noslēgumā pats būtiskākais ieteikums un vēlējums ikvienam Latvijas skolotājam, ikvienam, kurš ver klases durvis un kura rokās ir milzīgā vara, kas vienlaikus ir arī atbildība, dienu no dienas ietekmējot mūsu bērnu un jauniešu šodienu un nākotni. Uztveriet kultūrizglītības programmu "Latvijas skolas soma" kā iespēju savai personīgajai un profesionālajai izaugsmei, kā iespēju būt vispusīgākiem un interesantākiem sarunu un izziņas procesu partneriem – ne jau zinot pareizas atbildes, bet protot (un vēloties) uzdot jautājumus.

Īstās kultūras norises atrašanās palīdzēs jūsu personīgā mācīšanas teorijā, kas izsakāma ar šādu formulu: viss, ko es zinu + mani skolēni + es + situācija un konteksts, kurā dzīvojam. Tas, kas der šogad, var būt mazāk piemērots nākamgad. Tas, kas der 8.a klases skolēniem, var neuzrunāt vai, gluži pretēji, var ļoti satraukt 8.b vienaudžus. Skolotājs, kurš māca cilvēkus, ne vienu vai priekšmetus, to jūt un zina.

Izmantojiet kultūras norises, lai palīdzētu skolēniem izprast sevi un pasauli visās tās izpausmēs; ļaujiet izbaudīt jauno pieredzi, vienlaikus palīdzot nokļūt no patīk/nepatīk pie kāpēc un kas tieši patīk vai nepatīk, un ko no tā es varu saprast par sevi. Neuzdodiet darīt bezjēdzīgas lietas, ar ko pēc tam pašiem jātērē laiks. Kopā ar skolēniem iepazīstiet jaunas vietas, lietas un notikumus. Kultūra palīdz augt, un vai gan katra cilvēka izaugsme nav visvērtīgākais SR*, ko vērts saukt pilnā vārdā?

* SR – pedagogu un skolēnu saziņā mutiski un rakstiski bieži lietots saīsinājums sasniedzamajiem rezultātiem.

Krājumā iekļauto kultūras norišu apkopojums

	KULTŪRAS NORISE	Lappuse krājumā	KULTŪRAS NOZARE							NORISES VIETA		MĀCĪBU JOMA					SKOLĒNU VECUMGRUPA									
			Mūzika	Teātris	Deja	Vizuālā māksla	Kino	Dizains	Kultūras mantojums	Literatūra	Skola	Kultūras institūcija	Valodu	Sociālā un pilsoniskā	Kultūras izpratnes un pašpaušmes mākslā	Tehnoloģiju	Veselības un fiziskās aktivitātes	Dabaszinātņu	Audzināšanas darbs	1.-4. klase	5-9. klase	10.-12. klase				
Filma "Bedre"		40								×				×									×			
Filma "Padomju džinsi"		56									×			×										×		
Filma "Pansija pilī"		34									×			×				×	×					×	×	
Animācijas filma "Zaļā pasaka"		54									×			×				×			×			×		
Izrāde "Valmieras puikas"		102		×										×										×	×	
Izrāde "Netikumīgie"		46		×										×					×					×	×	
Izrāde "Sibīrijas haiku"		94		×										×					×					×	×	
Izrāde "Mazais princis"		82		×										×								×		×	×	
Izrāde "Dauka. Labie jautājumi"		88		×										×										×	×	
Izrāde "Gleznas ārpus rāmjiem"		64		×			×							×										×	×	
Baleta izrāde "Gulbju ezers"		76	×	×	×									×										×	×	×
Dejas izrāde "3D. Par telefoniem"		28				×								×				×						×	×	×
Koncertlekcija "Skaņu virpulī"		62	×											×										×	×	
Izzinoša nodarbība "Saldējums mākslas telpā. Laikmetīgā māksla"		68					×							×				×						×	×	
Interaktīvās telpas tumsā "Neredzamā pasaule" iepazīšana		48												×										×	×	×
Muzejpedagoģiskā nodarbība "Muzeja ekspozīciju dizaina veidošana"		80												×										×	×	×
Muzejpedagoģiskā nodarbība "Pastariņš lauku sētā"		96												×				×						×	×	×
Nodarbība "Cilvēks, koks, kultūrvērtība"		86												×				×						×	×	×
Kultūras norišu nedēļa "Kultūras tramvajs 2"		92	×	×	×	×	×							×				×						×	×	

*Precīzākus vecumposmus skatieties rakstā.

Lilija Andrasone

Šķības pamatskolas direktore, sporta un veselības skolotāja

Dejas izrāde 3D. PAR TELEFONIEM. Deja. Demonstrācija. Diskusija.

Nodarbības mērķis ir, noskatoties izrādi, iepazīt deju kā laikmetīgās mākslas veidu, ar kura palīdzību iespējams neierastā veidā pārdomāt savus ikdienas ieradumus.

Dejas izrāde
3D. PAR TELEFONIEM. Deja. Demonstrācija.
Diskusija.

Telefoni jauniešu dzīvē ir ieņēmuši tik lielu lomu, ka arī deja nevar palikt vienaldzīga. Telefons ir katram, to var nopirkt, tas nav prasīgs, nav emociāli piesaistīts, tikai jāpabaro baterija, tomēr tas atņem visu brīvo laiku. Brutāli, bet vienlaikus tik nemanāmi. Vai tas ir labi, vai slikti, to mēs nevaram zināt, bet mēs varam vērst uzmanību uz šo parādību un varbūt palīdzēt tiem, kas tam ir atvērti.

Kultūras nozare: dejas

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4., 5.-9., 10.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: biedrība "PARTY"

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 4.-6. klašu skolēniem

Izrāde ir sociāls dejas projekts, un tā idejas autore ir horeogrāfe Olga Žitluhina. Caur laikmetīgo deju tiek pausts skats uz jauniešu atkarību no telefoniem, darot to bez moralizēšanas, izvērtējot gan labo, gan sliktu, ko tas dod, un kopā ar skolēniem meklējot atbildes.

NORISES INTEGRĒŠANA- MĀCĪBU SATURĀ

Sports un veselība:

komplekss sasniedzamais rezultāts, beidzot 6. klasi.

Skolēni:

- izvēlas savām interesēm atbilstošus dažādu stilu deju soļus, kustību kombinācijas ar priekšmetu un bez tā mūzikas pavadījumā, improvizē un apvieno visu jaunā izpildījumā;
- pārvalda savas domas, emocijas un uzvedību saspringtā un strīdīgā sadarbības situācijā;
- izvērtē, kā atsevišķu individu rīcība ietekmē sabiedrības drošību;
- patstāvīgi sagatavojas soļošanas (iešanas) un skriešanas fiziskajām akti-

vitātēm, ievēro personīgo higiēnu, drošību un seko līdzī fizisko aktivitāšu daudzumam un saturam savā dienas režīmā.

Pirms kultūras norises

Divu nedēļu periodā pirms kultūras norises skolēni aicināti pievērst uzmanību savam mobilo ierīču ekrānos pavadītajam laikam, kā arī fiziskajām aktivitātēm veltītajam laikam, fiksējot datus īpašā tabulā / darba lapā.

Skolēni tiek aicināti izvērtēt sakarību starp laika ilgumu, kas pavadīts pie ierīcēm, un laiku, kas pavadīts fiziski aktīvi, fiksēt atrastās sakarības

darba lapās, kā arī pārdomāt idejas, kā ekrāna laiku būtu iespējams samazināt.

Kultūras norises laikā

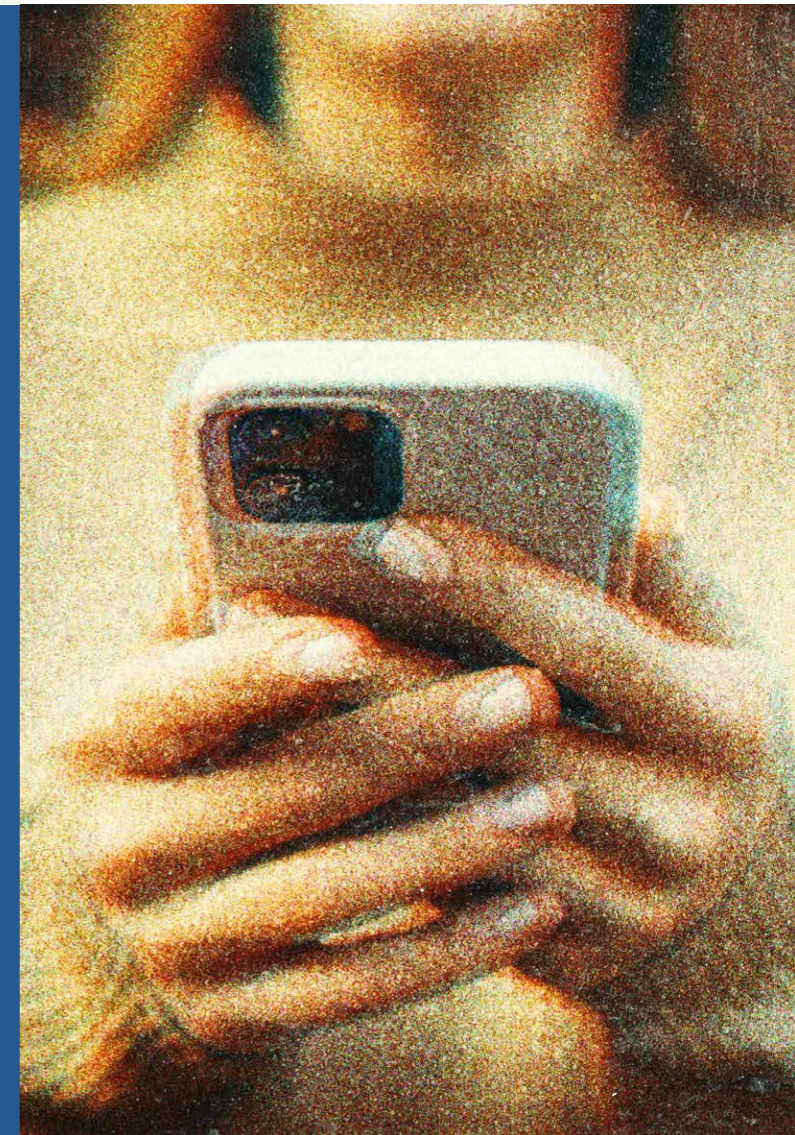
Skolēni seko izrādes gaitai un veic pierakstus darba lapā, fiksē arī jautājumus, kas rodas izrādes skatīšanās laikā.

Pēc kultūras norises

Skolēni atbild uz jautājumiem par dejas izrādes redzēto, dalās ar savām emocijām un pārdomām par izrādes vēstījumu un mērķauditoriju, pārrunā savas atbildes ar klasesbiedriem.

Telefoni jauniešu dzīvē ir ieņēmuši tik lielu lomu, ka arī deja nevar palikt vienaldzīga.

Dejas izrāde "3D. Par telefoniem" jeb Deja. Demonstrācija. Diskusija.

1. uzdevums → Divas nedēļas pirms izrādes patstāvīgi seko līdzī savam ekrānam un fiziskajām aktivitātēm veltītajam laikam.

Iestatījumi → digitālā labsajūta un vecākvadība → nedēļas pārskats. Salīdzini datus un aizpildi tabulu.

Diena, datums	Ekrāna laiks	Visbiežāk lietotās programmas (3)	Soļu skaits
Pirmdiena, 9. septembris	3 h 26 min	WhatsApp, Chrome, Facebook	3562 soļi

2. uzdevums → Atbildi uz jautājumiem.

- Kurā dienā bija vislielākais ekrāna laiks un vismazāk iegūto soļu?

- Kurā dienā bija vismazākais ekrāna laiks un visvairāk iegūto soļu?

- Ko tu ieteiktu savam klasesbiedram darīt, lai samazinātu ekrāna laiku?

3. uzdevums → Dejas izrādes laikā veic piezīmes.

Datums	Piezīmes
Jautājumi IEVADĀ	
Jautājumi GALVENAJĀ DAĻĀ	
Jautājumi NOBEIGUMĀ	
Kopsavilkums	

4. uzdevums → Pēc dejas izrādes sagatavo atbildes uz jautājumiem.

Jautājums	Atbilde
Kāpēc dejas izrādei ir šāds nosaukums?	
Vai tev ir kas jautājams dejas izrādes režisoram?	
Kuram dejas izrādes varonim tu gribētu uzdot jautājumu?	
Kam šī dejas izrāde ir domāta?	
Vai ir kaut kas, ko dejas izrādes laikā nesapрати?	
Kas tev dejas izrādē visvairāk nepatika?	
Kas tev dejas izrādē visvairāk patika?	
Ko dejas izrādes veidotāji vēlējās tev pateikt?	
Par kādām vērtībām dejas izrāde liek tev domāt?	
Vai dejas izrādei varētu būt turpinājums?	
Kura dejas izrādes epizode lika tev pasmaidīt?	
Kura dejas izrādes epizode lika tev saskumt?	

Sadalieties pa pāriem un uzdodiet viens otram jautājumus. Pēc sarunas seciniet, vai uz kādu no jautājumiem jūsu viedokļi sakrīt, vai tomēr atšķirās? Pārrunāji arī to, kad var būt pieņemams, ka viedokļi nesakrīt un kad (un kā) jārikojas?

Pašvērtējums: Izvērtē, kā dažādas darbības palīdzēja tev izprast izrādi un sevi.

Kritērijs	Man ļoti palīdzēja	Daļēji palīdzēja	Nepalīdzēja
Ekrāna laika vērtēšana			
Darba lapas aizpildīšana			
Dejas izrādes vērošana			
Saruna ar klasesbiedru			

Piezīmēm un pārdomām

Ilze Bērtaite

Tukuma E. Birnieka-Upīša 1. pamatskolas
latviešu valodas skolotāja

Daudzsēriju mākslas filma

PANSIJA PILĪ (2024)

Nodarbības mērķis ir veidot izpratni par literatūras un kino mijiedarbības iespējām, Latvijas vēstures un kultūras atspoguļojumu filmā "Pansija pilī".

Kultūras nozare: kino

Norises vieta: skola

Norises piedāvātājs: filmu studija "Mistrus Media"

Auditorija: 7.-12. klašu skolēni

Apraksts par norises

izmantošanu 8. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Literatūra: filmas noskatīšanās Jauj skolēniem attīstīt sapratni par literatūras kā kultūras mantojuma veidu, tās saikni un mijiedarbību ar kino mākslu, kā arī nostiprināt priekšstatu par ironiju kā mākslinieciskās izteiksmes līdzekli literatūrā un kino.

Latviešu valoda: iespēja pilnveidot kritiskās lasīšanas prasmes, izvēloties ticamus informācijas avotus, kā arī zināšanas par vārdu daudznozīmību un funkcionalitāti recenzijā.

Vēsture: filma Jauj ielūkoties 20. gadsimta divdesmito gadu Latvijas dažādu sociālo slāņu dzīves stila mozaikā.

Ģeogrāfija: skolēni paplašina zināšanas par Latviju,

noskaidro Inciema un Padures muižas atrašanās vietas Latvijas kartē.

Klases stunda: filmas sniegtais materiāls kalpo par labu ierosmi, lai pilnveidotu prasmi diskutēt par savstarpējo attiecību kultūru, kā arī aizstāvētu savu viedokli par spēlfilmā saskatītajām vērtībām.

PIRMS KULTŪRAS NORISES 8. klasē iepazīstot dažādus prozas žanrus, tiek piedāvāts arī autors Anšlavs Eglītis un ieskats viņa novelēs. Tā kā romāns "Pansija pilī" ir autobiogrāfisks un sniedz priekšstatu par Anšlava Eglīša Inciemā aizvadītajiem jaunības gadiem, spēlfilmā skatīšanās paplašina redzesloku par šo rakstnieka dzīves posmu, kā arī 20. gadsimta divdesmito gadu Latvijas cilvēkiem, viņu dzīvesstilu un notikumu vēsturisko fonu. Ierosmei skolēni tiek aicināti izteikt savas domas par to, ko iesākt ar uzdāvinātu muižu,

kura gaidīt gaida gādīgu saimnieku, un vai šāds dāvinājums varētu sagādāt pārstiegumus jaunajam īpašniekam. Jau iepriekš, gatavojoties šai kultūras norisei, klasē pārrunājam vēsturiskā laika posma iezīmes starp diviem pasaules kariem, kas liek cilvēkiem plānot savu dzīvi neatkarīgā Latvijā. Sarunas laikā, prognozējot notikumus filmā, skolēni tiek rosināti iztēloties, ar kādiem vārdiem var raksturot dzīvi muižā un kādi nākotnes plāni varētu rasties, kļūstot par muižas īpašniekiem Inciemā.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Pēc 1. sērijas noskatīšanās skolēniem tiek piedāvāts iepazīties ar Līgas Grantas recenziju "Nams, kurā dvēsele mīt", kas publicēta laikrakstā "Latvijas Avīze" (1. darba lapa). Lasot recenziju, skolēni veido piezīmes darba lapā, lai ar dziļāku izpratni varētu vērot nākamās sērijas notikumus. Filmas "Pansija pilī" recenzija: Nams, kurā dvēsele mīt*

(skenē kvadrāt kodu). Pirms 3. sērijas skolēni aizpilda tabulu (2. darba lapa), strukturēti sakārtojot informāciju, lai dziļāk pētītu vienu paša izvēlētu tēlu.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Šī raksta gatavošanas laikā seriāla skatīšanās vēl turpinās. Pēc 3. sērijas noskatīšanās plānota diskusija klases stundā par spilgtāko un galveno tēlu, kuru izvirza grupa. Skolēni aizstāv savu viedokli, pamatojoties uz veiktajiem pierakstiem, gūtajām emocijām un skatītāja pieredzi kopumā.

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS

Interese par Anšlavu Eglīti skolēniem bija radusies jau literatūras stundās, kad lasījām vairākas šī autora noveles. Filmas "Pansija pilī" skatīšanās bija kā turpinājums, lai iepazītu Anšlava Eglīša personību un biogrāfiju, kā arī autora prasmi raudzīties uz pasauli ar gaišu, bet brīžam ironisku smaidu. To

atainot izdevies arī spēlfilmā veidotājiem, liekot jaunajam skatītājam gan smieties, gan aizdomāties, gan uzdot jautājumus.

Darba lapā iekļauta iespēja uzdot jautājumu filmas tēlam. Jautājumi tika uzdoti gan Viktoram Eglīša kungam par sadzīvošanu ar pils iedzīvotājiem un viņa plāniem pansijas attīstībā, gan Anšlavam Eglītim par iemesliem, kāpēc viņš tomēr izvēlējies palikt pilī, nevis doties prom, vai arī - kāpēc viņš sevi dēvē gan par mākslinieku, gan rakstnieku un kādu redz muižas nākotni. Mēģinājām arī rast iespējamās atbildes, piemēram, par Vidvuda dīvaino ietēru filmas gaitā, tā nonākot pie pusaudžu tā laika interesēm un brīvā laika aizpildīšanas ar interesantām nodarbībām, piemēram, lasot grāmatas par indiāņiem un spēlējot lomu spēles.

Pusaudžiem spilgts un interesants tēls šķita Mārtiņš,

kuram būtu jāspēj atbildēt uz jautājumu par vēlmi strādāt sulaiņa darbu vēl tik cienījama vecumā. Tika pamanīts Mārtiņa lēnais runas temps, svešvalodu zināšanas un uzruna "jūsu labdzimība", kuru Mārtiņš tā arī nepātrauca lietot, viņa interese par Edvarta Virzas dzeju un tas, ka viņš vēl aizvien gaida savu mīlestību.

Skolēni novērtēja arī Viktora Eglīša centienus "pataisīt pansiju par skaistu muižu" un viņa spilgtāko izteicienu: "...o, šitas jāpieraksta!" Šeit, protams, atpazīstam arī Gundara Āboliņa intonāciju, kuru skolniece iekļāvusi sava izvēlēta tēla raksturojumā, un turpinājumā viņa raksta: "Man vienmēr interesējis viss, kas notiek otrpus kamerai. Sapratu to, ka režisors, manuprāt, ir lieliski izvēlējis aktierus katram tēlam. Pirmais interesantais seriāls, ko piedāvā skola." Kāds puisis savukārt raksta par recenziju: "Izlasot šo recenziju, esmu

Skenē
kvadrāt kodu

Daudzsēriju mākslas filmas
"Pansija pilī" publicitātes attēls

labāk sapratis par ko ir seriāls "Pansija pilī", jo pirms tam nebiju iegaumējis varoņu vārdus, bet paldies šim tekstam, jo tagad man viss ir skaidrs." Kāds skolēns atzīst, ka ir labi, ka neviens no seriāla varoņiem nav galvenais, jo tā ir iespēja vairāk uzzināt un tiek saglabāta intriga. Ir dots arī mūsdienu jaunā cilvēka pozitīvs novērtējums Arņiša organizētajai atklāšanas balles saviesīgajai atmosfērai, "jo nevajag visu laiku labākās un dārgākās grupas, lietas, dzērienus, lai būtu izdevies interesants pasākums".

Tāpat skolēnu skatījums ir daudzpusīgs, un tikpat interesantas ir izteiktās atziņas. Gribētos domāt, ka viņi izlasīs arī romānu un novērtēs recenziju kā tekstu, kas palīdz ne tikai saprast, bet arī izvērtēt redzēto, lasīto vai dzirdēto.

Pašu veidotajā grafiskajā organizatorā skolēni 3. sērijas skatīšanās gaitā novērtēja izvēlēta tēla valodu, apgērbu, rīcību un iespējamās mērķus, kā arī izteica prognozi par turpmākajiem notikumiem. Daži piemēri tam, ko iedomājās skolēni:

- Mārtiņš satiks to sievieti, kuru gaida zem liepas, un abi dzīvos pansijā līdz mūža beigām.
- Viktors Eglītis lēnām pieradīs, ka pansija ir tāda, kāda tā ir, un nemēģinās kaut ko mainīt.
- Vidvuds būs tēls, kurš mainīsies visvairāk un paliks par galveno pansijas īpašnieku.

- Anšlavs filmas beigās bildinās Alisi, un muiža tiks pilnībā renovēta, bet Arņītis vēl aizvien būs kalps un turpinās šādā iedzert.

Un tā veidojas jauns scenārijs, varbūt jau citam seriālam, kas, iespējams, taps nākotnē.

Filmas "Pansija pilī" skatīšanās rosinājusi interesi par latviešu kino veidotājiem, par kultūrvietām - skolēni raksta, ka vēlētos nokļūt Inciemā, un tā varam plānot Anšlava Eglīša ekspozīcijas apmeklējumu nākamajā mācību gadā, kā arī apmeklēt filmas uzņemšanas vietu - Padures muižu ar tās vēsturisko parku. Tāpat, pateicoties filmai, mūsu plānos jau ir vēl divi kultūras pasākumi ar kultūrvēsturisku ievirzi.

Kā rezumējumu vēlos piedāvāt vēl kādu atziņu no skolēnu darbiem: "Izlasot recenzijas tekstu, es sapratu, cik patiesi daudz darba ir ieguldīts, lai izveidotu seriālu un padarītu to perfektu. Manuprāt, seriāls ir burvīgs, jo visi iekļautie atmosfēras elementi un aktieri ir tik precīzi izvēlēti, ka seriālu ir viegli skatīties un rodas arī gaišas emocijas." Ja astotās klases skolēnam ir radusies šāda kino skatītāja pieredze par latviešu spēlfilmu, tad seriāla veidotāju un programmas "Latvijas skolas soma" darbs radījis vērtīgu ieguvumu, kas pieejams jaunajiem cilvēkiem.

Tēli daudzsēriju mākslas filmā "Pansija pilī" 3. sērijā

Tēla dzimums, vecums, izcelsme, vārds

Mērķis, ko šis tēls grib sasniegt

Tēla ārējais izskats un raksturs

Tēlam raksturīgā valoda

Ar tēlu saistīto notikumu prognoze

Citas tēlu raksturojošas pazīmes

Raksturo trīs teikumus filmas 3. sērijas galveno tēmu

Piezīmes, lasot Līgas Grantas recenziju
Nams, kurā dvēsele mīt

1. Nosauc filmas "Pansija pilī" tēlus un aktierus, kas tos atveido!

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

2. Kas veido filmas atmosfēru, un kāda tā ir?
Vai piekriti viedoklim recenzijā par emocijām, ko izraisa filma?

3. Kas ir pansijas izpilddirektors, un kurš to ieceļ?

4. Kas ir muižas saimnieki un kas tos atveido filmā?

5. Ko filmā atveido aktieris Vilis Daudziņš un aktrise Guna Zariņa?

6. Kurš Latvijas vēstures laika posms ir attēlots filmā?

Vintra Braša

Liepājas Valsts ģimnāzijas kultūras un mākslas, latviešu valodas un literatūras skolotāja

Filma BEDRE (2021)

Nodarbības mērķis ir veidot skolēniem prasmi saskatīt un raksturot dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļus un kritiski vērtēt gūto kultūras pieredzi un tās saikni ar savu vērtību sistēmu.

Kultūras nozare: kino

Rekomendētā mērķauditorija: 9.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: filmu studija "Marana Productions"

Norises vieta: skola

Apraksts par norisi

izmantošanu 11. klases skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Kultūra un māksla I (teātra māksla) un literatūra: skolēni vērtē klātienē piedzīvotus vai dokumentētus (video, audio, aprakstos) kultūras notikumus pēc mērķtiecīgi izvēlētiem kritērijiem. Individuāli kritiski reflektē par savu kultūras pieredzi un iedvesmu jaunradei. Grupā diskutē par māksliniecisko, intelektuālo un emocionālo pieredzi.

Kultūra un māksla I (teātra māksla): skolēni raksturo dažādu mākslas veidu izteiksmes līdzekļu izmantošanu vienā mākslas darbā/ kultūras notikumā, novērtē

starpdisciplināru mākslas un kultūras notikumu laikmetīgas izpausmes, reflektē par to saturu un formas māksliniecisko iedarbību.

Literatūra: skolēni analizē savu kā mākslas darba uztvērēja (skatītāja, klausītāja, lasītāja), kultūras un sabiedriskos procesos iesaistīta dalībnieka pieredzi personiski nozīmīgu vērtību sistēmas veidošanā. Sarunā ar vienaudžiem prot pamatot savu viedokli par kultūras un mākslas nozīmi katra personībā.

PIRMS KULTŪRAS NORISES Izmantojot prognozēšanas metodi, skolēni diskutē par filmas atslēgvārdiem un pēta filmas plakātu. Skolotāja stundas sākumā uz tāfeles vai prezentācijas slaidā piedāvā vārdus *citāds, aizliegts, bērns,*

talants, vitrāža, godīgs, (ne) palīdzēt.

Skolēni atbild uz jautājumu, par ko varētu būt stāstīts filmā, no kuras ir izvēlētie vārdi, un izsaka savus minējumus, piemēram, par bērnu, kuram ir talants; viņam aizliedz taisīt vitrāžu; viņam ir citāds talants, ko visi nesaprot, utt.

Tālāk skolēni apskata filmas plakāta attēlu un apspriež šādus jautājumus:

- Kāds ir plakāta mērķis?
- Kādi izteiksmes līdzekļi izmantoti, lai sasniegtu mērķi?
- Kādas zēna emocijas attēlotas?
- Kāda nozīme ir laikapstākļiem?
- Kāda ir krāsu izvēle un plakāta kompozīcija?

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni skatās filmu un skatīšanās laikā vai pēc tam turpina aizpildīt darba lapu, ko izmantoja jau pirms filmas.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Diskusija "Filma lika man aizdomāties" un tiešsaistes tikšanās ar filmas scenārija autoru.

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS "Pasēdi bedrē"

Skolēnu minētos stereotipus par latviešu kino – "latviešu kino ir garlaicīgs, "gaudens", sentimentāls, nerunā par aktuāliem jautājumiem" – lauž Daces Pūces filma "Bedre", tās noskatīšanās un iztirzāšana palīdz attīstīt prasmes analizēt, vērtēt, reflektēt, ko paredz kultūras un mākslas un literatūras mācību

priekšmetu sasniedzamie rezultāti. Lai trenētu skolēnus saskatīt konkrēta mākslas veida izteiksmes līdzekļus, svarīgi ir viņus ieinteresēt un sagatavot, lai filmas skatīšanās ir aktīvs domāšanas process.

Mūsu skolā 11. klasē ir moduļu stundas, kas paredz reizi mēnesī četras teātra mākslas, literatūras, angļu valodas un vēstures stundas. Tas ir lieliski piemērots stundu skaits, lai ierosinātu domas pirms filmas, noskatītos filmu un diskusijā reflektētu par redzēto.

Pieredze rāda, ka filma izraisa daudz jautājumu, un tie jāizrunā uzreiz pēc noskatīšanās. Tāpēc tika organizēta diskusija "Filma lika man aizdomāties".

Skolēni grupās apspriedās un izvirzīja trīs atziņas, par ko filma likusi aizdomāties, pārrunāja neskaidros jautājumus, izteica savas domas par filmas vērtību, nosauca filmā saskatītos simbolus (piemēram, vitrāža, gaisma, lietus, beigtās mušas, šķūnis u.c.) un meklēja to skaidrojumu.

Skolēnu atziņas ir dažādas, piemēram, "filma lika man aizdomāties par to, cik grūti ir būt bērnam", "par vardarbību ģimenē", "cik bieži, gribot labu, patiesībā izdarām sliktu" vai "man likās, ka slikti apstākļi ir tad, kad nav, ko ēst vai kur dzīvot, neaizdomājos par emocionāli grūtiem apstākļiem". Jautāts tika, piemēram, par vitrāžas tēlu, un par to piedāvāti dažādi individuāli skaidrojumi.

Tieši šajā sarunas daļā tika pētīts satura un problēmu zemteksts. Par filmas vērtību skolēni atzina I. Burkovskas un D. Onacka aktiermeistarību, operatora darbu un simbolisko tēlu izmantojumu.

Skolēnu atsauksmes ir dažādas – gan "paldies, ka ļāvēt mainīt viedokli par latviešu kino", gan "Joti samudzināts sižets, nevarēju izsekot".

Sazinoties ar filmas producentu P. Rozīti, izdevās sarunāt nākamajā stundā tiešsaistes tikšanos Zoom platformā. Producenta izstāstīja, kā notika scenārija veidošana, skolēniem bija iespēja uzdot darba lapā fiksētos jautājumus un sarunas laikā iepazīties ar

scenārista pienākumiem – tas sasauca ar karjeras izpētes stundu tēmām klases stundās.

Tālāk darbs turpinājās literatūras stundās, kur skolēni lasīja trīs filmas scenārija pamatā esošos Janas Egles stāstus, kurus skolotāja izkopējusi no stāstu krājuma. Skolēni turpināja strādāt darba lapā, veicot filmas un stāstu salīdzinājumu.

Kā vēl nerealizēta ideja ir klātienē tikšanās ar rakstnieci Janu Egli, kas ļaus skolēniem brīvā sarunā sastāt rakstnieces redzējumu un savu izpratni par izlasīto, paplašinot personīgo vērtību sistēmu. Bet tas jau būs cits kultūras notikums.

Lai trenētu skolēnus saskatīt konkrēta mākslas veida izteiksmes līdzekļus, svarīgi ir viņus ieinteresēt un sagatavot, lai filmas skatīšanās ir aktīvs domāšanas process.

Filmas "Bedre" publicitātes attēls

Kino konstrukcija pēc literāra darba motīviem

Sasniedzamie rezultāti: kritiskāk pievērst uzmanību audiovizuālās mākslas saturam un kvalitātei, salīdzināt literāra darba interpretāciju kino mākslā, argumentēt savu viedokli.

Kur atrodama informācija par konkrēto filmu?

Latvija izvirza "Oskara" balvas konkurencei spēlfilmu "Bedre" | Nacionālais kino centrs (nkc.gov.lv)

Daces Pūces pilnmetrāžas kino debija "Bedre" saņem galveno balvu Lībekas kinofestivālā / Raksts (lsm.lv)

Pārdomas pirms filmas skatīšanās

Kādas filmas/seriālus tu visbiežāk skaties? Kāpēc? (2 punkti)

Kas nosaka tavu filmas/seriāla izvēli? (1 punkts)

Nosauc filmu, kas veidota pēc kāda literāra darba motīviem. Nosauc arī literāro darbu un autoru! (2 punkti)

Kādi, tavuprāt, ir plusi un mīnusi, ja filmas scenārija pamatā ir literārs darbs? (4 punkti)

Nosaukums "Bedre" liek domāt, ka

Uzdevumi par filmu un tās tapšanu

1. uzdevums. Skatoties filmu "Bedre", pievērs uzmanību kino elementiem (izmanto informatīvo materiālu). Pieraksti piecus uzskatāmākos kino elementus ar konkrētiem piemēriem no filmas. (5 punkti)

✓ -----

✓ -----

✓ -----

✓ -----

✓ -----

2. uzdevums. Kura, tavuprāt, ir iedarbīgākā/veiksmīgākā epizode filmā? Pamato savu viedokli! (3 punkti)

3. uzdevums. Par kādiem problēmjasautājumiem filma liek aizdomāties? Pasvītro tos, kuri šķiet aktuāli arī tev! (3 punkti)

4. uzdevums. Neskaidrās zīmes pēc filmas noskatīšanās (2 punkti)

5. uzdevums. Ko tu gribētu pajautāt filmas scenārija autoram? (2 punkti)

Literārais darbs vs filma

Izlasi Janas Egles stāstus "Bedre", "Aiziet jūriņā" un "Gaismā", kas ir filmas scenārija pamatā! Salīdzini tekstus ar to interpretāciju filmā! (6 punkti)

Kritēriji	Filmā	Grāmatā
Tēls, tā raksturojums		
Noskaņa		
Eksplīcētās zīmes		

Ko tu gribētu pajautāt stāstu autorei? (2 punkti)

Veido filmas un stāstu kopīgā un atšķirīgā salīdzinājumu! Vari izmantot Venna diagrammu. (10 punkti)

Secinājumi. Filma vs stāsti. Pamato savu viedokli! (3 punkti)

Vērtēšana: uzdevumos tiek vērtēta uzmanība, kas pievērsta detaļām, izteiktās domas skaidrība un pamatojumu loģiskums. Darba lapā norādīts maksimāli iegūstamais punktu skaits.

Informatīvais materiāls par kino elementiem

Filmēšanas laukumā, atkarībā no filmas apjoma, darbojas vairāki cilvēki. Līdzīgi kā skolās, birojos, teātrī - katram ir savi pienākumi un uzdevumi, kurus veicot precīzi un profesionāli, iespējams iegūt kvalitatīvu rezultātu. Kino, atšķirībā no teātra, prasa iesaistītajiem cilvēkiem darboties ierobežotākā laikā. Filmēšanas dienas var ilgt no dažām stundām līdz pat neatlaidīgam 24 stundu darbam. Gatavojoties vienam kadram, jāseko līdz apgaismojuma specifikai, kārtībai filmēšanas laukumā un vēl citiem papildu faktoriem, kas šo darbu padara grūti prognozējamu. Tāpēc nepieciešams savlaicīgi labi sagatavoties. Katra filma ir citāda, un tas ietekmē darba specifiku.

Lai filmēšanas komanda savu darbu paveiktu pēc iespējas veiksmīgāk, tā tiek sadalīta atsevišķās grupās, un katra uzņemas atbildību par savu darbu. Tā veidojas filmas pamatelementi, no kuriem tiek radīts kino. Galvenie no tiem ir šādi:

Scenārijs - rakstiskas vadlīnijas filmai (vai citam audiovizuālam pasākumam). Scenārijā tiek izklāstīts varoņu runātais teksts un darbības, tiek norādīts darbības laiks un vieta.

Režija - scenārija pilnvērtīga realizēšana, sadarbojoties ar filmēšanas komandu. Režisors uzņemas atbildību par filmas realizāciju, dodot norādes atsevišķiem filmēšanas departamentiem (aktieri, kamera, skaņa, māksla u.tml.), kā scenārijs pareizi izpildāms, lai iegūtais videomateriāls atbilstu filmas idejai un to būtu iespējams veiksmīgi samontēt.

Operatora darbs - ar videokameru notvert scenārijā paredzētos kadrus, sadarbojoties ar režisoru un ņemot vērā kompozicionālu estētiku. Kameras novietojums un kustība dod papildu informāciju par notverto laiku/telpu - statisks/dinamisks kadrs, no augšas/apakšas utt.

Mākslas departaments - atbild par filmas vizuālo nodrošinājumu (kostīmi, dekorācijas u.c.). Filmas mākslinieks arī sadarbojas ar producentu, kura uzdevums ir nodrošināt filmu ar izejmateriāliem, lai to būtu iespējams realizēt; mākslinieks šos materiālus apstrādā, lai notvertajā kadrā tie funkcionētu atbilstoši scenārija mērķim.

Aktiermeistarība - aktieru iemaņas atainot scenārijā rakstīto caur savu personu. Aktieriem filmēšanas laukumā nepieciešams pievērst vairāk uzmanības detaļām, ko teātrī skatītāji neievēro, jo atrodas tālu no skatuves. Lielu atšķirību ievieš iespēja iegāumēt īsākas scenārija daļas, jo ainas iespējams pārfilmēt.

Montāža - kino kadru (attēlu) secīgs virknējums ar vienotu mērķi. Pēc tam, kad iegūts videomateriāls, montāžas režisors sāk tā savienošanu ar skaņu (skaņu departaments darbojas arī filmēšanas laukumā, sekojot līdz režisora norādēm), piemeklē labākās ainas/kadrus, sekojot scenārijam, papildina atsevišķas ainas ar specefektiem.

Eksplīcētās zīmes - informācija, ko noprotam no kopējā vēstījuma (nav izteikta vārdiem) - filmas ideja / galvenā doma. Implīcētās zīmes iespējams atrast visās iepriekšminētajās pozīcijās (aktiera skatiens var norādīt uz kāda tuvošanos vai pārdomām, kāda no dekorācijām var būt rozā tanks, kas simbolizē ideju, kāda scenārijā nemaz nav ierakstīta, bet pieder režisoram, netiek filmēta otra runājošā persona utt.). Eksplīcētā zīme var būt arī nosaukums.

Teātra izrāde **NETIKUMĪGIE** Dirty Deal Teatro

Nodarbības mērķis ir iepazīties ar mūsdienu jauniešu portretu dzejas formā, salīdzināt teātra izrādē redzēto ar pašu piedzīvotām ikdienas situācijām.

Kultūras nozare: teātris

Rekomendētā mērķauditorija: 7.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: Biedrība "Dirty Deal Teatro"

Norises vieta: "Dirty Deal Teatro" teātra ēka

Apraksts par norises izmantošanu 15-16 gadus veciem skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Latviešu valoda: skolēni pēta teātra izrādes tēlu pierību noteiktai sociālajai grupai.

Klases stunda: skolēni vērtē savu pieredzi un salīdzina to ar izrādē atveidoto.

PIRMS KULTŪRAS NORISES
Skolēni meklē fona informā-

ciju par izmantoto dzeju un izrādi – lasa Kristas Burānes dzeju "Netikumīgie", noskaidro, kādas godalgas ieguvusi izrāde. Skolēni arī meklē faktus par interesantām personībām, lai pēc izrādes veidotu pārspriedumu.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni pievērš uzmanību kopīgajam un atšķirīgajam tajā, kāds ir izrādē atveidoto un pašu klases skolēnu portrets – jauniešu pieredze, sapņi, domas un vērtības u.c.

PĒC KULTŪRAS NORISES
Skolēni latviešu valodas stundā raksta pārspriedumu, klases stundā notiek diskusija par izrādē redzēto un piedzīvoto.

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS

Skolēni bija pārsteigti par daudzveidīgo pieredzi, ko ieguva izrādes skatīšanās laikā. Izbrīnu radīja aktieru palikšana tēlā arī starpbrīdī, kad viņi nāca pie skatītājiem sarunāties. Izrāde raisīja pārdomas par to, cik katrs esam iesaistīti tās norisē. Lika aizdomāties

par dažādiem izteiksmes līdzekļiem, kā arī par skatuves aprīkojumu un izmantotajiem materiāliem, lai panāktu vēlamo efektu. Klases stundā diskutējot par izrādi, atklājās, ka skolēni dažādi uztvēruši vienus un tos pašus notikumus. Kāds skolēns atzina, ka reizēm der paskatīties uz sevi no malas. Izrāde raisīja skolēnos dažādas emocijas, par kurām tika runāts stundā.

66

Skolēni bija pārsteigti par daudzveidīgo pieredzi, ko ieguva izrādes skatīšanās laikā.

99

Dirty Deal Teatro izrāde "Netikumīgie".
Foto: Reinis Oliņš

Interaktīvās telpas tumsā

NEREDZAMĀ PASAULE

iepazīšana

Nodarbības mērķis ir veicināt izpratni par vērtībām un tikumiem, daļādību un iekļaušanu, sekmējot to iedzīvināšanu.

Kultūras nozare: kultūras mantojums

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4., 5.-9., 10.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: muzejs "Neredzamā pasaule"

Norises vieta: Rīga, muzejs "Neredzamā pasaule"

Apraksts par norises izmantošanu 15-16 gadus veciem skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Kultūras norise tiek izmantota klases audzināšanas darbā ar mērķi sekmēt tādu vērtību un tikumu kā tolerance, atbildība, solidaritāte un līdzietība izpratni un praktizēšanu.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Muzeja veidotāju mērķis ir mazināt stereotipus par neredzīgiem cilvēkiem un veicināt tolerances attīstību Latvijas sabiedrībā. Pirms došanās uz muzeju klases stundā tiek aktualizēta tēma par vērtībām:

- skolēni aizpilda testu "Vērtības un tikumi"
- kopīgi pārrunājam, cik daudz vai maz zinām par neredzīga cilvēka pasaules uztveri
- pēc sarunas skolēni veido piezīmes, izmantojot 1. darba lapu "Ko es zinu par neredzīgo cilvēku pasauli?"
- noslēgumā skolēni, izmantojot 2. darba lapu, strādā ar tekstu.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Muzejs piedāvā apmeklētājiem iedziļināties sajūtu pasaulē, dodoties cauri piecām interaktīvām telpām, kas atrodas pilnīgā tumsā - dzi-

vojamā istaba, mākslas muzejs, pārtikas veikals, rosīga iela un kafējnīca. Iepazīstot muzeju, tiek veicināta spēja brīvi un patstāvīgi domāt un akcentēta nepieciešamība katram pašam sekmēt savu atbildīgu rīcību. Tā ir iespēja attīstīt toleranci un empātiju, kā arī motivēt skolēnus, parādot, ka jebkurus dzīves apstākļus ir iespējams pārvarēt.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Skolēni papildina savas piezīmes darba lapā ar to, ko uzzinājuši par neredzīgiem cilvēkiem kultūras norises laikā, un raksta pārdomu darbu "Diena neredzamā pasaulē".

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS

2023./2024. m. g. Šķības pamatskolas darbības pamatjomā "Atbalsts izglītojamiem" noteikta prioritāte audzināšanas un mācību procesā sekmēt tolerances un atbildības tikumus. Skolā mācās skolēni ar kustību traucējumiem un ar garīgās attīstības traucējumiem, un tas jāņem vērā, izvēloties kultūras norises no programmas "Latvijas skolas soma" piedāvājuma atbilstoši izglītojamo interesēm un vajadzībām.

Pirms došanās uz ekspozīciju "Neredzamā pasaule" klases stundā tika aktualizēta tēma par vērtībām. Skolēni individuāli aizpildīja darba lapu "Ko es zinu par neredzīgo

Kopīgā sarunā skolēni secināja, ka par neredzīgajiem cilvēkiem un viņu ikdienu zina ļoti maz. Tādēļ izvēle apmeklēt muzeju Rīgā "Neredzamā pasaule" šķita ļoti pamatota un vērtīga.

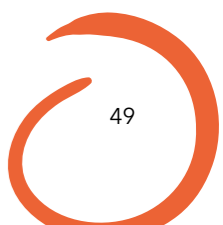
cilvēku pasauli?" un pēc tam kopīgā sarunā nonāca pie secinājuma, ka par neredzīgajiem cilvēkiem un viņu ikdienu zina ļoti maz. Tādēļ izvēle apmeklēt muzeju Rīgā "Neredzamā pasaule" šķita ļoti pamatota un vērtīga.

Izpētot iepriekš pieejamo informāciju, uzzinājām, ka ekspozīcijā strādā neredzīgi cilvēki. Ejot caur piecām pilnībā aptumšotām telpām, skolēni iejūtās neredzīga cilvēka situācijā un sāka iepazīt pasauli, lietojot citas maņas.

Īpaši vērtīga bija iespēja gidiem uzdot jautājumus par neredzīga cilvēka ikdienu. Kultūras norises sagatavošanas procesā sadarbojāties ar latviešu valodas skolotāju, meklējām informāciju par gidiem, kuri strādā muzejā

"Neredzamā pasaule", un izveidojām darba lapu. Pēc pasākuma skolēni rakstīja pārdomu darbu "Diena neredzamajā pasaulē".

Attēls ilustratīvs

Ko es zinu par neredzīgo cilvēku pasauli?

Jau zinu	Gribu uzzināt	Uzzināju
----------	---------------	----------

Latviešu valoda 9. klasē

Skolēni lasa fragmentu no intervijas ar "Neredzamās pasaules" gidem. Pēc teksta izlasīšanas skolēni aizpilda darba lapu.

Vairāk par neredzīgajiem gidem var izlasīt šeit:

1. uzdevums. Izmantojot izlasīto tekstu, atbilde uz šādiem jautājumiem:

- ✓ Kādi ir Alises trīs vaļasprieki?
- ✓ Par ko strādā Mareks, Alise un Lija?
- ✓ Kādi ir Lijas trīs vaļasprieki?
- ✓ Kuras maņas ir svarīgas ēst gatavošanā?

2. uzdevums. Pabeidz šos teikumus:

2.1. Alise saka: "Mana ikdiena ir papildīta, pateicoties..."

✓ _____

✓ _____

✓ _____

2.2. Alise studē _____ (kur?). Izmanto abreviatūru.

2.3. Mareks saka: "Dejošanā šmaucamies, izmantojot _____, tā palīdz uzlabot _____"

3. uzdevums. Uzraksti pārdomu darbu "Diena neredzamā pasaulē" (apjoms 150 vārdu)

Animācijas filma ZALĀ PASAKA (1977)

Nodarbības mērķis ir, pilnveidojot angļu valodas prasmes, rosināt skolēnus domāt par vides jautājumiem, kā pamatu izmantojot Imanta Ziedoņa "Zaļo pasaku" un animācijas filmu ar tādu pašu nosaukumu; parādīt, ka vides tēmu var apgūt, integrējot arī citos mācību priekšmetos apgūto, piemēram, literatūrā, vizuālajā mākslā utt.

Kultūras nozare: kino

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-6. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: filmu studija "Telefilma Rīga"

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 5. klases skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Angļu valoda: skatoties animācijas filmu, prot tajā saskatīt būtiskāko, reflektēt par redzēto un savām sajūtām, par vidi un vides jautājumiem; pilnveido prasmi runāt - izteikt, pamatot savu viedokli un uzstāties klases priekšā; mācās klausīties savos klasesbiedros, respektēt citu viedokli; lasa daiļliteratūru svešvalodā; domā un darbojas radoši, parādot savu individualitāti; prot veidot radošo darbu, ievērojot konkrētus kritērijus un uzdevuma nosacījumus.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Skolēni nostiprina vai paplašina zināšanas par pasakas autoru Imantu Ziedoni un viņa daiļradi, kā arī kopīgi pārrunā tādus aktuālus vides jautājumus kā atkritumu šķirošana, vides piesārņošana, ko katrs pats un kopā ar ģimeni dara, lai saudzētu dabu un vidi, kādas akcijas un īpašas dienas izveidotas, domājot par vidi, piemēram, "Lielā talka" un "Zemes stunda". Šajā gadījumā, runājot par īpašajām dienām, pārāk detalizēti netika iztirzāts, taču šo tēmu var arī izvērst atbilstoši skolēnu pieredzei, situācijai un kontekstam. Skolēniem uz ekrāna parāda Imanta Ziedoņa portretu,

jautājot, vai viņi zina, kas ir šis cilvēks un kā viņu sauc. Skolotāja pastāsta galvenos faktus par Imantu Ziedoni un viņa daiļradi, nonākot arī līdz "Krāsainajām pasakām".

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

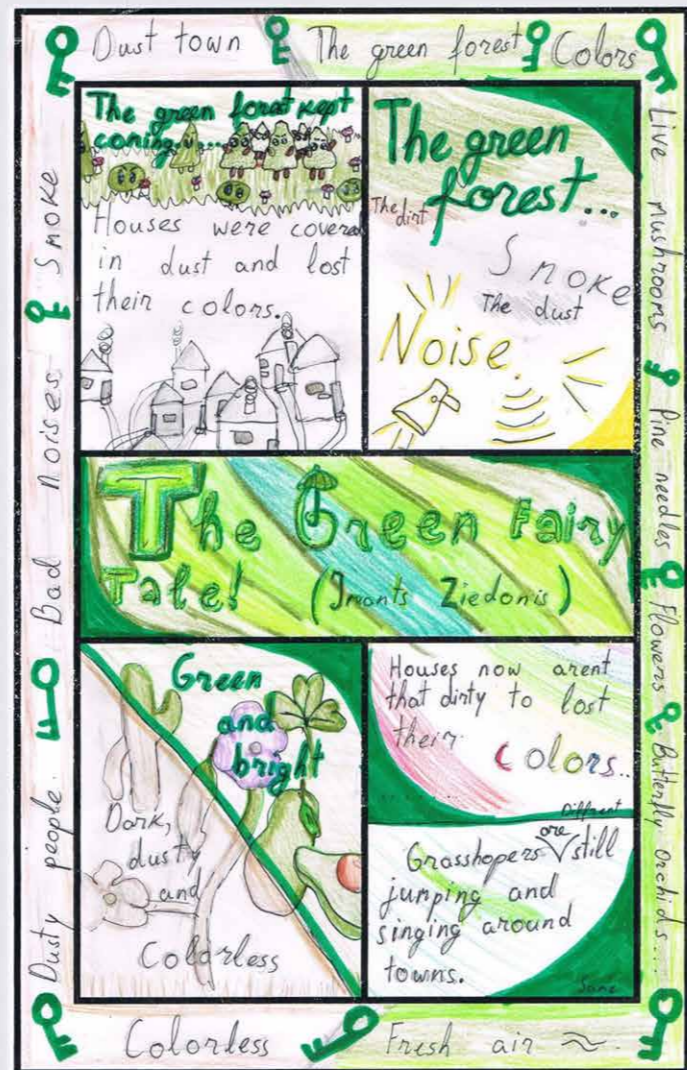
Skolēni skatās animācijas filmu "Zaļā pasaka" un vērtē, kas patika, kas nepatika, ko autors vēlējies pateikt, ko paši sapratuši, skatoties filmu, kādas sajūtas un pārdomas tā raisījis.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Pēc filmas noskatīšanās skolēni lasa "Zaļo pasaku" no I. Ziedoņa cikla "Krāsainās pasakas" angļu valodā ("Colorful Tales" - "The Green Fairy Tale"). Lasot pasaku, sko-

lēni izceļ nezināmos vārdus, kuriem jāatrod tulkojums. Lasot skolēni veido piezīmes un meklē galvenos atslēgas vārdus/tēmas, spilgtākos citātus, galvenos tēlus/varoņus, izmantoto valodu, veido salīdzinājumu ar mūsdienām par tēmas aktualitāti.

Noslēgumā skolēni veido pasakas vizītkarti pēc konkrēta šablona, ievērojot kritērijus. Darba lapas ideja aizgūta, pielāgojot lecasas vidusskolas skolotājas Kristīnes Kareles pieredzi. Šo vizītkarti skolēni prezentē arī pārējiem klasesbiedriem, īsi pastāstot, kas un kāpēc tajā attēlots.

Darba lapa literārā darba analīzei

Key words/Topics	
Quotes (using symbols)	The main characters
The author The title	
Language/Style (writing)	Comparison with nowadays
Key words/Topics	

Ilze Karazina

Liepājas Raiņa vidusskolas latviešu valodas, kultūras un teātra mākslas skolotāja

Daudzsēriju mākslas filma

PAĻOMJU DŽINSI (2023)

Nodarbības mērķis ir, skatoties un analizējot filmu, skolēniem iepazīt padomju perioda norises, indivīda un varas attiecības totalitārā sistēmā.

Kultūras nozare: kino

Rekomendētā mērķauditorija: 10.-12. klases skolēni

Norises piedāvātājs: filmu studija "Tasse Film"

Norises vieta: kinoteātris

Apraksts par norises izmantošanu 11.-12. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Kultūra un māksla, kultūra II, Latvijas vēsture, sociālās zinības: tiek pilnveidotas skolēnu prasmes argumentēt savu viedokli par dažādām varas izpausmēm, to nozīmi indivīdu, grupu un sabiedrības mijiedarbībā; analizēt savu kā mākslas darba uztvērēja, kultūras un sabiedriskajos procesos iesaistīta dalībnieka pieredzi personiski nozīmīgu vērtību sistēmas veidošanā.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Pirms filmas skatīšanās notiek ierosināšanas stunda ar ieskatu padomju režīma realitātē (Brežņeva laika režīms Latvijas teritorijā, īpaši pievēršoties jēdzieniem "disidentisms", "spekulants",

"blats", "deficīts", "represīvā psihiatrija"). Tiek atgādināta jau apgūtā tēma "Vara un brīvība", kurā apskata mākslu kā veidu, kā oponēt varai, norādot to, par ko nedrīkst skaļi runāt.

Skolēni izsaka savas domas par šādiem jautājumiem:

- Kā tu domā, kā un kāpēc mākslu un māksliniekus var uzskatīt par tādām, kam piemīt īpašs spēks?
- Vai, tavuprāt, visiem māksliniekiem ir jābūt politiski un sabiedriski aktīviem?
- Kā tu domā, kad un kā mākslinieks izvēlas būt par sabiedrības spoguļi (savā mākslā runāt par sabiedriski sarežģītām tēmām, problēmām)? Kas nosaka viņa izvēli savos mākslas darbos paust sabiedrībai aktuālu vēstījumu?

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni skatās filmu "Padomju džinsi", piefiksējot, kas raksturīgs tieši tā laika režīmam (varas demonstrācija, varas mehānismi), apdomājot savu kā jaunieša pozīciju un salīdzinot sevi ar galveno varoni un viņa rīcībām/izvēlēm.

Papildus skatāmiem godalgoto animācijas filmu "Elektriķa diena" par situāciju, kad pārpratuma dēļ elektriķis nonāk psihiatriskajā slimnīcā un no tās simboliski spēj izkļūt tikai atceroties, kas viņš īsti ir, atceroties savu identitāti. Nepilnas deviņas minūtes garā animācijas filma pieaugušajiem "Elektriķa diena" - simbolisks un asprātīgs stāsts par to, kas sākās, kad pazuda elektrība, 2018. gadā saņēma gada labākās īsfilmas titulu Nacionālajā kino balvā "Lielais Kristaps". "Filma "Elektriķa diena" pievēršas trauslajai robežai starp to, ko pieņemam par prātu un ko par ārprātu, un

tās darbība risinās psihiatriskajā klīnikā. Klīnika kino nereti tiek izmantota kā sabiedrības modelis, kurā aplūkot attiecības starp varu un normalitāti, paradumu un piešķirtas lomas ietekmi uz identitāti, un arī šajā filmā palātas un gaiteni kļūst par vietu, kur risinās cīņa par identitāti," par filmu rakstā animācijas pētniece lewa Viese-Vigula. Pieejama:

Skolēni pārrunā šādus jautājumus:

- Kas tev likās pārsteidzošs filmās "Padomju džinsi" un "Elektriķa diena"?
- Kādas pārdomas filmas tev raisa?
- Vai tā varētu notikt mūsdienās? Kāpēc?

Daudzsēriju filmas "Padomju džinsi" uzņemšana. Foto: Egija Smiele

Pēc diskusijas klasē atklājās, ka sākotnēji nav bijis līdz galam izprotams pats filmas nosaukums, un tikai sarunās izkristalizējās šo "džinsu" plašākā nozīme, simbolisms.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Diskusija klasē par varas un mākslas attiecībām un varas mehānismiem ikdienā - kā tas izpaudās padomju laikos un kas notiek šobrīd, kā jaunieši vērtē savu brīvību.

Izmantojot pieejamās recenzijas, īpaši runājām par to, kā tulkot jokus (darba lapā 2. punkts).

SKOLOTĀJAS PĀRDOMAS

Gatavojoties norisei un stundas gaitā izmantoju un piedāvāju skolēniem internetā pieejamās recenzijas un citus materiālus par filmām un tajās attēloto laika periodu, kā arī īpaši sagatavotu darba lapu. Jaunieši aktīvi iesaistījās jau stundā pirms filmas skatīšanās. Īpaši aktīva diskusija izvērtās par represīvo psihiatriju kā soda mehānismu, pievēršoties izvēlei: ko tu kā disidents izvēlētos - doties uz cietumu vai psihiatrisko klīniku? Jauniešiem patika arī animācijas

filma "Elektriķa diena", kur iezīmējas ideja, ka brīvību var iegūt, tikai skaidri apziņoties savu identitāti.

Tēmas centrālā kultūras norise filmā "Padomju džinsi" jauniešiem ļoti patika, viņi uzreiz vaicāja, vai būs iespēja skatīties vēl, jo kinoteātri noskatījāmies tikai pirmās divas sērijas. Tāpat interese par latviešu kino bija ierosināta. Pēc diskusijas klasē atklājās, ka sākotnēji nav bijis līdz galam izprotams pats filmas nosaukums, un tikai sarunās izkristalizējās šo "džinsu" plašākā nozīme, simbolisms. Biju sagatavojusi darba lapu, kurā bija izmantoti teksti no dažādām recenzijām par šo filmu, lai runātu par tādām problēmām kā "joku tulkošanas grūtības" un dažādajiem cilvēku tipiem Padomju Savienībā. Papildus meklējām morfoloģiskos valodas izteiksmes līdzekļus tekstos.

Daudzsēriju filma "PADOMJU DŽINSI" - AR ATBRUŅOJOŠI PLATU SMAIDU PRETĪM SKAUDRAI REALITĀTEI

Gatavošanās pirms kultūras norises piedzīvošanas latviešu valodas stundā

Daudzsēriju filma "Padomju džinsi" (8 sērijas) 2023. gadā ieguvusi 12 nacionālās kino balvas "Lielais Kristaps" nominācijas un 3 "Lielā Kristapa" balvas, izvēlēta Berlīnes Starptautiskā kinofestivāla programmā "Berlīnes seriālu tirgus atlase 2024" un iekļuvusi seriālu festivālā "Series Mania".

1. Lasi fragmentu no raksta un veic uzdevumus.

"Filma "Padomju džinsi" ieguva trīs nozīmīgas Nacionālā kino "Lielais Kristaps" balvas - labākā daudzsēriju filma, labākais scenārists - Staņislavs Tokalovs, Teodora Markova, Valdemars Kalinovskis, un labākais aktieris Kārlis Arnolds Avots par Renāra lomu. Viņš iegūst šo balvu jau otro gadu pēc kārtas. 2023. gadā viņš tika atzīts par labāko aktieri par galveno lomu filmā "Janvāris". Aktieris stāsta par savu tēlu Renāru: "Viņš ir jauns vīrietis - daudzsološs, ne pārāk nopietns dzīves pabērns - palaidnis, kurš aizvien dzīvo pie savas vecmāmiņas. Tā kā vecāki no Renāra dzīves pazuda agrā vecumā, viņš dzīvei ir gatavs atriebties visgaršīgākajā veidā, kāpjot virsū padomju sistēmas mulķīgām sociālām normām un noteikumiem kā mīkstiem pūpēžiem. Renārs ir drēbnieks, Renārs ir kapitālists. Viens no daudzajiem padomju jaunatnes spekulantiem, kurš ir "saindējies" ar Rietumu kultūru un gatavs Rietumiem atdot sevi visu. Viņš ir cilvēks un "people pleaser". Neskatoties uz dzīves netaisnībām, Renārs mīl dzīvi. Viņš tai auļo cauri ar smaidu uz sejas, viņš nežēlojas un necieš. Draugi viņam ir ģimenes vērtē, tāpēc jebkura drauga nodevība sāp līdz serdei. Renārs baidās būt pamests, tāpēc viņš viegli iemīl nepieņemamus cilvēkus, zinot, ka viņu pārāk tuvu nepielaidīs."

1.1. Pasvīturo tekstā, kur atklājas tā laika jaunieša raksturojums un uzskati.

1.2. Izraksti trīs atslēgas vārdus, kas raksturo galveno varoni Renāru:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

1.3. Uzraksti saliktu sakārtotu teikumu, kas kopīgs šajā seriālā attēlotajam jaunietim arī ar jauniešiem mūsdienās.

2. Kādēļ ir grūti "pārtulkot jokus"?

"Teodora Markova stāstīja, ka "Padomju džinsu" joki rakstīti angļiski, turklāt tiem bijis jāiziet *trīskārtēja pārbaude* - visiem trim scenāristiem, kuri pārstāv dažādas bijušā "sociālistiskā bloka" valstis (Latviju, Bulgāriju un Poliju), Teodorai, Staņislavam Tokalovam un Valdemāram Kalinovskim, bija jāatzīst joki par labiem esam. Teodora norādīja, ka viņu interesē nevis joki, bet gan paradoksālas situācijas, tāpat arī nevis *smieklīgi aktieri*, bet gan tādi, kas spēj spēlēt jokus nopietni, tātad labi dramatiskie aktieri. Gregs Deiviss dalījās cita veida pieredzē - adaptējot vācu seriālu "Der Tatortreiniger" angļiski runājošajiem skatītājiem, viņi atstājuši sižetu un notikumus, bet visus jokus rakstījuši no jauna. Tieši šie abi viedokļi apstiprina pieņēmumu, ka jokiem piemīt reģionāla piederība, un, lai gan tapuši trīs dažādu valstu pārstāvju sinerģijā, "Padomju džinsu" joki tomēr ir raksturīgi telpai ar vienotu vēsturisko simbolu un ikdienas reāliju slāni."

2.1. Paskaidro, kādēļ dotajā teksta fragmentā seriāla nosaukums netiek rakstīts, izmantojot pēdiņas? Atbildi raksti ar saliktu pakārtotu teikumu.

2.2. Aizpildi tabulu, izrakstot no teksta prasītos piemērus.

Īpašvārds datīva locījumā	_____
Internacionālisms	_____
Īpašības vārds ar noteikto galotni	_____
No darbības vārda atvasināts lietvārds	_____
Saliktenis	_____
Noteiktais vietniekvārds	_____
1. deklinācijas lietvārds	_____
5. deklinācijas lietvārds	_____
4. deklinācijas lietvārds	_____
3. deklinācijas lietvārds	_____
Daudzskaitlinieks	_____
Toponīms	_____

2.3. Tekstā izteikta doma, ka "jokiem piemīt reģionāla piederība" - izskaidro, kā tu saproti, ko autore ar to domā? Atbildi raksti ar saliktu teikumu.

3. Lasi recenzijas fragmentu un veic zemāk dotos uzdevumus.

"Lai gan "Padomju džinsu" varoņu un antivaroņu psiholoģiskie portreti brīžiem zīmēti detalizētāk, tā izskaidrojot dažādu darbību un lēmumu argumentāciju, tomēr kardināli to polaritāte nemainās. Filmas tēlu plejāde apkopo visai precīzus tipāžus, kas izstrādāti, labi izprotot Brežņeva valdīšanas laika politisko un sociālo klimatu. Seriālā atradusies vieta gan kara veterānei (Indra Briķe), kas publiski lepojas, ka karadarbības laikā aizgājusi līdz pat Berlīnei, bet, pārnākusi mājās, rauj ordeņus no jakas nost, gan apņēmīgam sabotierim, teātra kurpniekam (Jurijs Djakonovs), kura pēkšņo pazušanu kolektīvs pieņem bez lieka izbrīna, gan trūcīgi atalgotam, toties padomju ideāliem kvēli uzticīgam ārstam Fjodorovam, kuru pārliecinoši atveido Valentīns Novopoļskis, gan pirmrindnieciski centīgam funkcionāram (Jānis Skutelis), kuru visvairāk nodarbina piecgades plāns, gan erotiski uzlādētam pārim, slimnīcas vadītājam Strautmanim (Andris Keišs) un viņa sievai Anetei (Baiba Broka), kuri izspēlē dažādus priekšspēles scenārijus ar pakļaušanas elementiem. Dakteris un viņa sieva tik ļoti alkst pēc cilvēciskas dzīves, kurā netrūktu ne krāsu televizora, ne putekļsūcēja, ka viņu stāsta līnijas atrisinājums ir viens no simboliskākajiem visā seriālā. Strautmanis kopumā šķiet redzēts franču komēdijās jeb komunismam simpatizējošā Herlufa Bidstupa karikatūrās - līdz pat "debesbraukšanas" epizodei, kas, par spīti situācijas nopietnībai, šķiet bezgala komiska."

3.1. Valodas līdzekļi tekstā. Raksturo vienā teikumā, ko vari secināt dotajā teksta fragmentā par valodas līdzekļiem no leksikoloģijas, morfoloģijas un sintakses aspekta.

Leksikoloģija:

Morfoloģija:

Sintakse:

3.1. Teksta fragmentā tiek runāts par varoņu un antivaroņu psiholoģiskajiem portretiem, nosaucot visai precīzus piecus padomju režīma tipāžus. Izraksti un paskaidro, kas ir šie tipāži!

Tipāža nosaukums	Paskaidrojums (kas raksturīgs)

Piezīmēm un pārdomām

3.3. Aizpildi tabulu, izrakstot no teksta prasītos piemērus.

Valodas līdzekļi	Pazīme (kas tas ir?)	Piemērs no teksta
Piemērs: <i>Leksiskie izteiksmes līdzekļi</i>	<i>Internacionālisms</i>	<i>Filmas</i>
	<i>Saliktenis (skaitļa v.+lietv.)</i>	<i>Antivaroņu</i>
<i>Morfoloģiskie izteiksmes līdzekļi</i>	<i>Saliktenis (lietv.+lietv.)</i>	<i>polaritāte labi izprotot Brežņeva valdīšanas laika politisko un sociālo klimatu</i>
<i>Sintaktiskie izteiksmes līdzekļi</i>	<i>Atgriezeniskais lietvārds</i>	<i>Kas publiski lepojas</i>
<i>Leksiskie izteiksmes līdzekļi</i>	<i>vietvārds</i>	
	<i>Atkārtotie saikļi</i>	<i>detalizētāk</i>
		<i>trūcīgi (atalgotam)</i>
	<i>Sakārtojuma saiklis</i>	<i>Šķiet</i>
	<i>Darbības vārds daudzskaīta 3. personā</i>	
	<i>Nekārtlais darbības vārds</i>	<i>Plejāde</i>
	<i>Vienlīdzīgi teikuma locekļi</i>	
	<i>paskaidrojuma saiklis (var būt tikai sakārtojuma saiklis)</i>	<i>par spiti situācijas nopietnībai</i>

Koncertlekcija **SKANU VIRPŪLĪ**

Nodarbības mērķis ir iepazīt dažādus mūzikas instrumentu veidus un saklausīt to izmantošanas iespējas klasiskajā un mūsdienu mūzikā.

Kultūras nozare: mūzika

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4., 5.-9. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: SIA "MA events", SIA "AA events"

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 1.-3. klašu skolēniem

iegūtās zināšanas par šiem instrumentiem.

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

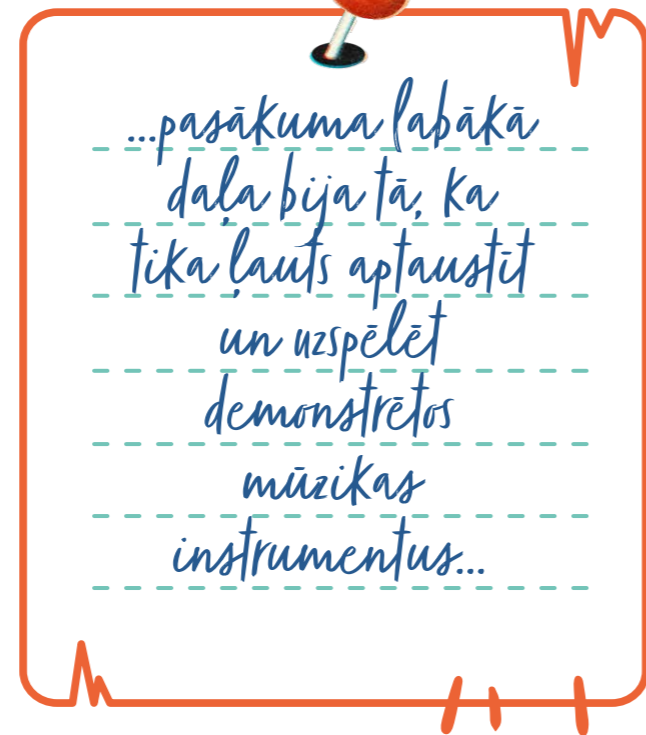
Mūzika: skolēni iepazīst un atšķir dažādu mūzikas instrumentu veidus, atpazīst un spēj nosaukt instrumentu pēc tā skaņējuma.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Mūzikas stundās skolēni jau iepazinušies ar dažādu instrumentu skaņējumu, uzbūvi un praktisku pielietojumu, taču tā vairāk bijusi iespēja apgūt zināšanu teorētisko daļu, lai kultūras norises laikā būtu iespējams pilnvērtīgi sekot līdz mākslinieku stāstījumam, izmantojot iepriekš

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Koncertprogrammas laikā skolēni iepazīstas ar vairākiem klasiskās mūzikas instrumentiem un to, kā tie tiek izmantoti mūsdienu populārajā mūzikā, kā arī uzzina, kā ar mūsdienu tehnoloģiju palīdzību satiekas klasiskā un modernā mūzika, kā tiek radīti popmūzikas hīti, ko dara bangu mašīna, ko var izdarīt ar sintezatoriem. Programmā skan komponistu K. Sensānsa, J. S. Baha, P. Čaikovska, grupu "Queen", "AC/DC", Maikla Džeksona un citu mākslinieku veidoti skaņdarbi, ko papildina izglītojoši videomateriāli.

Koncerta laikā skolēniem ir iespēja praktiski izmēģināt instrumentus, lai izjustu, kā tie darbojas un kā veidojas skaņa. Skolēnuprāt, "pasākuma labākā daļa bija tā, ka tika ļauts aptaustīt un uzspēlēt demonstrētos mūzikas instrumentus". Lieliski, ka katrs no koncerta klausītājiem bija gatavs iejusties mūziķa lomā.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Nākamajā mūzikas stundā skolēni izmanto gūto pieredzi, aizpildot mūzikas skolotāja sagatavotu darbu par mūzikas instrumentu uzbūvi, skaņējumu un pielietojumu, kam paredzēts formatīvais vērtējums, kā arī brīvā formā sniedz atgriezenisko saiti par

izjūtām, klausoties koncertprogrammu un piedaloties tās norisē.

SKOLOTĀJAS PĀRDOMAS

Kultūras norise tika izvēlēta, jo tā ir saistīta ar skolas vērtībām un specializāciju. Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzija ir skola ar mūzikas novirzienu. Tādēļ mūzikas jomu skola aktīvi popularizē gan skolēniem, gan plašākai sabiedrībai. Mācību nodarbības sagatavošanai ir pieejams plašs mācību materiālu klāsts digitālā formā, kas palīdz kultūras norisē pieredzēto integrēt obligātajā mācību saturā, tai skaitā - skenē kvadrātkodus.

Mūzikas instrumenti,
izpildītājsastāvs
www.uzdevumi.lv

Mūzikas instrumenti
www.uzdevumi.lv

Mūzikas instrumenti:
flauta, klarnete
un kontrabass
www.skolo.lv

Mūzikas instrumenti
www.skolo.lv

Mūzikas instrumentu
izskats un skaņējums
www.skolo.lv

Izrāde GLEZNAS ĀRPUS RĀMJIEM

Nodarbības mērķis ir dot skolēniem iespēju atklāt mākslu dažādās formās un interpretācijās un izpētīt skatuves mākslas izteiksmes līdzekļus, lai veicinātu māksliniecisko izpratni, radošumu, emociju izpausmi un jaunrades prasmes, kritisko domāšanu, spēju domāt ārpus ierastajām robežām.

Kultūras nozare: teātris

Rekomendētā mērķauditorija: 5.-9., 10.-12. klases skolēni

Norises piedāvātājs: Mūzikas un mākslas atbalsta fonds

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 10.-12. klašu skolēniem

Izrāde atraktīvā veidā iepazīstina jauniešus ar spilgtiem Latvijas gleznotājiem un glezniecības žanriem, izspēlējot tos dažādās teātra formās un iesaistot izrādē arī pašus jauniešus.

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Teātra māksla, vizuālā māksla, mūzika un literatūra: skolēni lieto teātra mākslas izteiksmes līdzekļus radošu ideju īstenošanai, iestudējuma vai performances veidošanai, vērtē kultūras notikumus pēc noteiktiem kritērijiem.

PIRMS KULTŪRAS NORISES Iepazīstoties ar izrādē izmantoto piecu latviešu mākslinieku gleznu nosaukumiem, skolēni prognozē, kas varētu būt attēlots gleznās: kādi ir atainotie tēli, ko viņi dara, kāds ir vēstījums, un izspēlē savas prognozes etidēs.

Lasot informāciju par māksliniekiem, skolēni mēģina noteikt, kurš mākslinieks uzgleznojis gleznu ar konkrēto nosaukumu.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ Skatoties izrādē, skolēni pievērš uzmanību šādiem aspektiem:

- iepazīst mākslas darbus un to autorus;
- atklāj mākslas dažādās formas un interpretācijas;

- izpēta skatuves mākslas izteiksmes līdzekļus.

Izrādes noslēgumā skolēni veido sesto gleznu, vienoties par vēstījumu un izmantojot līdzpaņemtos priekšmetus.

PĒC KULTŪRAS NORISES Pēc izrādes skolēni raksta par to recenziju.

Tiek apkopotas fotogrāfijas ar skolēnu etidēs radītajām gleznām un oriģināliem. Šo materiālu skolēni varēs apskatīt nākamajās stundās. Skolēni paši pārbauda pirms norises veiktos uzdevumus.

SKOLOTĀJAS PĀRDOMAS

Izzināt un izjust mākslu var dažādi: izrāde "Gleznas ārpus rāmjiem"

Izrāde "Gleznas ārpus rāmjiem".
Foto: Reinis Oliņš

savukārt attīsta emocionālo inteligenci un empātiju.

SAGATAVOŠANĀS KULTŪRAS NORISEI

Gatavojot aktivitātes pirms izrādes, izvirzītais mērķis bija ar radošu uzdevumu palīdzību rosināt skolēnu iztēli, veicināt prasmi prognozēt un improvizēt, domāt un analizēt, sadarboties, vienlaikus saglabājot noslēpumu, kas jāatrisina gaidāmās norises laikā. Intereses un intrigu radīšana ir māksla pati par sevi. Un tā tapa uzdevumi.

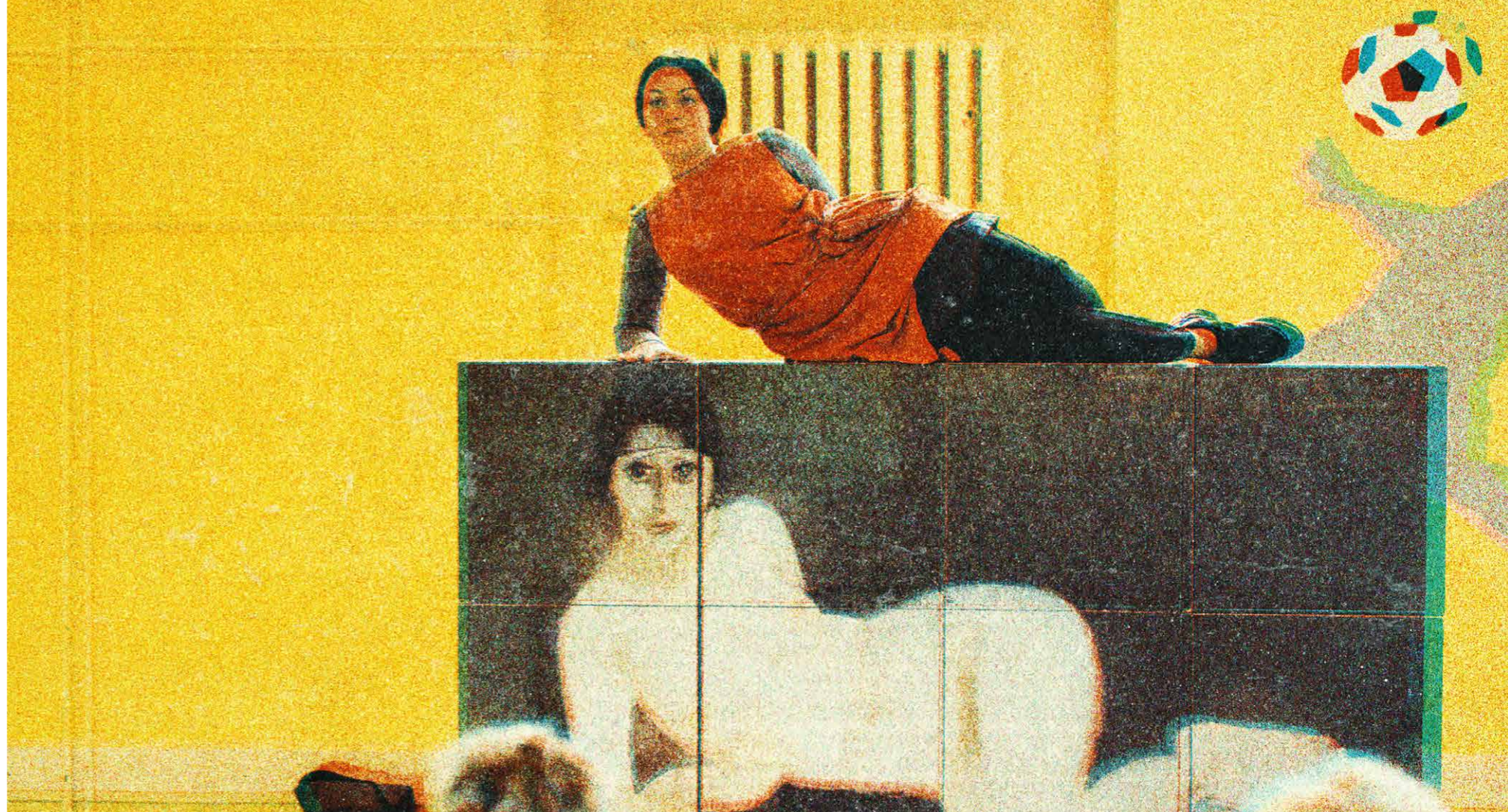
Pirmais uzdevums sākās ar to, ka izstāstīju stāstu par piecām gleznām, kuras radījuši pieci latviešu mākslinieki. Tās varēs apskatīt izstādē un izrādes "Gleznas ārpus rāmjiem" laikā, bet pašlaik neviens nezina, kas gleznās attēlots. Tas ir noslēpums. Vienīgais, ko zinām, ir to nosaukumi - "Klaunu ģimene", "Dienišķā maize", "Klusā daba", "Akts. Žanna", "Agrs pavasaris". Piedāvāju skolēniem sadalīties grupās, katrai grupai izvēlēties gleznas nosaukumu pēc nejaušības principa, izdomāt, kāds varētu būt gleznas sižets, un izspēlēt etidi bez vārdiem ar izvēlēto nosaukumu. Etides beigās bija sastinguma fāze. Tas bija brīdis, kad visiem elementiem jāsaplūst kopā un jāizveido glezna, kura tika nofotografēta. Pārējām grupām bija jāuzmin attēlotais gleznas nosaukums.

66

Noskanēja zvans. Mēs sēdējām un gaidījām. Mākslas gars virmoja mums apkārt. Mēs bijām gatavi. Bet kam? Un tad siena starp skatuvi un zāli, skatītāju un aktieri, mākslu un dzīvi sabruka. Tik tuvu klāt esošie tēli ievilināja un deva ne tikai vizuālu baudījumu, bet arī emocionālu līdzpārdzīvojumu.

99

Izrāde
"Gleznas ārpus rāmjiem".
Foto: Reinis Oliņš

Otrais uzdevums saistījās ar piecu mākslinieku iepazīšanu. Katra grupa saņēma darba lapas, kurās bija informācija par mākslinieku dzīves un daiļrades svarīgākajiem aspektiem. Lasot un analizējot informāciju, skolēni mēģināja noteikt un savienot, kurš mākslinieks uzgleznojis gleznu ar to vai citu nosaukumu. Noslēgumā vienojāmies, ka līdz izrādei neatklāsim noslēpumus, kādas ir reālās gleznas un kurš ir autors katrai no tām, lai saglabātu intrigu un pārsteiguma momentu izrādes laikā.

Un tad sekoja paziņojums, ka būs vēl sestā glezna, kuras tapšana būs atkarīga no skolēniem pašiem. Ja skolēni būs gatavi kādu savu, līdz atnestu priekšmetu upurēt mākslai, tad notiks brīnums. Refleksijas rezultātā iegūtā informācija liecināja, ka uzdevumi skolēniem patika un gaidāmā norise viņus ieinteresēja, jo noslēpums palika neatklāts. Īpaši aizrāva etīdes,

kuras nebija viegli izdomāt un parādīt, taču process sagādāja gan prieku, gan uztraukumu. Kad citas grupas minēja gleznu nosaukumus, radās interesanti un aizraujoši apspriežu un analīzes momenti, viedokļi un domas par citu darbu, tādā veidā skolēni ieguva atsaucsmes un iedvesmu turpmākajai radošajai darbībai.

Svarīgākais, manuprāt, šajā procesā bija tas, ka dažādu mākslas darbu interpretācija un emociju piedzīvošana palīdzēja skolēniem labāk izprast sevi un savas emocijas, veicinot personīgo izaugsmi un pašapziņu.

Kultūras norise – izrāde skolā

2024. gada 25. marta rīts skolā sākās ar vieglu satraukumu un rosīgumu, jo gatavojāmies skatīties un baudīt izrādi "Gleznas ārpus rāmjiem". Šoreiz uz izrādi tika aicināti vidusskolēni Kultūras un mākslas kursa ietvarā. Zēni

iekārtoja zāli, uzstādīja aparātūru, pārbaudīja gaismas, meitenes sarūpēja ziedus māksliniekiem; skolēni viens otram rādīja un stāstīja par atnestajām lietām, jo, nākot uz izrādi, bija paņēmuši līdz katrs vienu priekšmetu, ko būtu gatavi upurēt mākslai. Kad ieradās mākslinieki ar lieliem, krāsainiem klučiem un papildīja ar tiem skatuvi, mūsu prātos iezagās interese un šaubas. Kas notiks? Kā notiks?

Noskanēja zvans. Mēs sēdējām un gaidījām. Mākslas gars virmoja mums apkārt. Mēs bijām gatavi. Bet kam? Un tad siena starp skatuvi un zāli, skatītāju un aktieri, mākslu un dzīvi sabruka.

Tik tuvu klāt esošie tēli ievilināja un deva ne tikai vizuālu baudījumu, bet arī emocionālu līdzpārdzīvojamu. Mēs sākām atklāt Birutu Baumani un "Klaunu ģimeni", Kārli Miesnieku un "Dienišķo maizi", Bruno Vasiļevski un "Kluso dabu", Felicitu Paujuku

un gleznu "Akts. Žanna", Vilhelmu Purvīti un "Agro pavasari".

Pirmajā brīdī varētu šķist, ka gleznas ir vien statisks objekts, taču pamazām tās izkāpa no rāmjiem un ieguva dzīvību. Lielie, krāsainie kluči vienā brīdī transformējās gleznā, bet jau nākamajā kļuva par krāsainu, brīžiem spilgtu un jautru, brīžiem skumju, brīžiem noslēpumainu un intriģējošu dzīves ainu balstu. Ar trīs aktieru izcilu spēli, aizraujošu sižetu, saprotamu un mūsdienīgu tekstu un lielisku mūziku katra glezna stāstīja savu stāstu, atklājot savu noslēpumaino pasauli un pieskaroties mūsu sirdīm.

Klaunu jautrību, jokus un skumjas par dzīvi nomainīja detektīvstāsts par zirgu un pazudošo vīru, kurš neviens nepamā, turpinājumā aizkustinošais nepiepildīto sapņu stāsts, tad mīlestības, vilšanās un draudzības stāsts,

kuram sekoja putnu vīterošana un poētiskais pavasara atnākšanas stāsts. Un noslēgumā – mūsu veidotā glezna un stāsts par mūsu sajūtām, kas tik dabiski un loģiski noslēdza izrādi.

Šāda neierasta formāta galvenais vēstījums bija par to, ka māksla nav tikai pasīvs vērojums, bet gan aktīva mijiedarbība ar mums, kas spēj mainīt mūsu skatījumu uz pasauli. Gleznas kļuva par ceļvedi šajā ceļojumā, kurā tikām aicināti izprast sevi un apkārtējo pasauli caur mākslas prizmu.

Sarunās ar skolēniem pēc izrādes visi kā viens atzina, ka izrāde sagādājusi prieku un ļoti patikusi, ka katru stāstu skatījušies un klausījušies ar interesi, gaidot, kas būs nākamajā gleznā un stāstā. Nepiespiestā un vieglā gaisotnē izrādes laikā radījusi iespaidu, ka viņi paši ir daļa no stāsta. Lielākais pārsteigums bijis ieraudzīt gan gleznas, gan stāstus un salīdzināt ar

to, ko paši bija iztēlojušies un veidojuši stundās pirms izrādes, īpaši Kārļa Miesnieka "Dienišķo maizi" un tās interpretāciju kā detektīvstāstu, un Bruno Vasiļevska "Kluso dabu" un tās interpretāciju.

Skolēniem ļoti patika aktieru spēle, reālistiskais tēlojums un lieliskā saspēle, tas, cik precīzi un tieši ar mīmikas, balss, valodas un kustību palīdzību tika nodotas emocijas un vēstījums. Interesanti, ka stāstot par savām izjūtām un emocijām, skolēni teica, ka pēc izrādes ir vieglums, liela pacilātība un brīvības sajūta, kas liecināja par pozitīvo emociju spēku.

Viņi atzina, ka mulsuma pilns bijis brīdis, kad aktieri aicināja nākt uz skatuves veidot pašiem savu gleznu, upurējot mākslai līdzīgu atnestās lietas. Cēlies vai nē? Iet vai pagaidīt? Sākumā bija pilnīgs klusums, neviens nepakustējās, bet tad lēnām un kautrīgi, pēc tam arvien

drošāk visi devās uz skatuvi un pievienoja savas lietas kopējam darbam.

Arī mums izdevās pārsteigt improvizāciju par savu devumu mākslas darba radīšanā. Atvērās zāles durvis un, cēlā gaitā ejot uz skatuvi, 12. klases skolēns divu skolnieču pavadībā ienesa savu devumu – grāmatu, turot to augstu paceltās rokās, uznesa uz skatuves, ielika gleznā un zemu paklanījās. Aplausiem skatot, glezna bija pabeigta.

Ko darījām pēc norises

Lai veicinātu skolēnu kritisko domāšanu un analītiskās prasmes, tika dots uzdevums uzrakstīt recenziju par izrādi, tēma – "Izzināt un izjust mākslu var dažādi". Recenzija kalpos arī kā atgriezeniskā saite.

Jautrus brīžus skolēni noteikti piedzīvos, kad skatīsies fotogrāfijas un savās etīdēs radītās gleznas salīdzinās ar

oriģināliem. Arī pārbaudot pirms norises veiktos uzdevumus par gleznu nosaukumiem un māksliniekiem, skolēni varēs atsaukt atmiņā piedzīvoto.

Noslēguma pārdomas

Izrādes "Gleznas ārpus rāmjiem" gleznas un stāsti ir atvērti interpretācijai. Šāds izrādes formāts un izmantotie mākslinieciskās izpausmes līdzekļi parasti piedāvā daudzveidīgus satura elementus, kas ļauj māksliniekiem nodot vēstījumu vai ideju, neietekmējot skatītāju interpretācijas brīvību. Katram skatītājam var būt savs redzējums par to, kas notiek uz skatuves, balstoties uz viņa personīgo dzīves pieredzi, vērtībām un pasaules izpratni. Un tad kādā brīdī, raisoties dziļām emocijām, rodas nebijis līdzpārdzīvojums un jauna pieredze. Tieši šī ir izrādes lielākā vērtība un tāpēc tā ir aktuāla skolēniem.

Izzinoša nodarbība

SALDĒJUMS MĀKSLAS TELPĀ. LAIKMETĪGĀ MĀKSLA

Nodarbības mērķis ir sekmēt skolēnu radošumu, izziņot saldējuma atveidojumu dažādās laikmetīgās mākslas jomās un patstāvīgi veidojot radošos darbus ar saldējuma motīvu.

Kultūras nozare: vizuālā māksla, dizains

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4. klašu un 5.-9. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: Ikšķīles saldējums, SIA "Rutare"

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 4. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Literatūras, vizuālās mākslas, dizaina un tehnoloģiju mācību priekšmeti. Balstoties uz iegūtajām zināšanām, skolēni veido radošu darbu, pielietojot mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus atbilstoši ieceres mērķim; raksturo mākslas izteiksmes līdzekļus un novērtē iespējas ar tiem radoši izpausties.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Skolēni lasa, analizē un vizualizē latviešu dzejnieku

dzejoļus par saldējumu, prezentē mākslas dzejoļus par saldējumu, apskata mākslas darbus un prognozē tālākās aktivitātes.

Skolotājs aicina:

- minēt Ineses Zanderes mīklu "Kamēr salts, tikmēr silts, tiklīdz silts, kūst un pil!";
- nosaukt asociācijas, ko izraisa vārds "saldējums";
- nosaukt sinonīmus vārdam "saldējums";
- izveidot domu karti par saldējumu un mākslu;
- prognozēt, kas notiks nodarbībā "Saldējums mākslas telpā. Laikmetīgā māksla" un kāpēc šādu norisi piedāvā SIA "Ikšķīles saldējums".

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Nodarbības laikā skolēni izmanto darba lapu (1. darba lapa), kurā fiksē notiekošo, t.sk., iepazīst, kā saldējums tiek attēlots dažādās kultūras nozarēs – modē, mūzikā, tēlniecībā, glezniecībā, dizainā un reklāmas industrijā utt. Tiek iepazīti pasaulē esošie saldējuma muzeji un pārrunāts, kā un kāpēc tie izveidoti. Skolēni kopā ar nodarbības veidotājiem meklē atbildi uz jautājumu – kāpēc saldējuma tēlu tik plaši izmanto mākslā un citās jomās – un diskutē par saldējuma kā tēmas un materiāla saikni ar laikmetīgo mākslu.

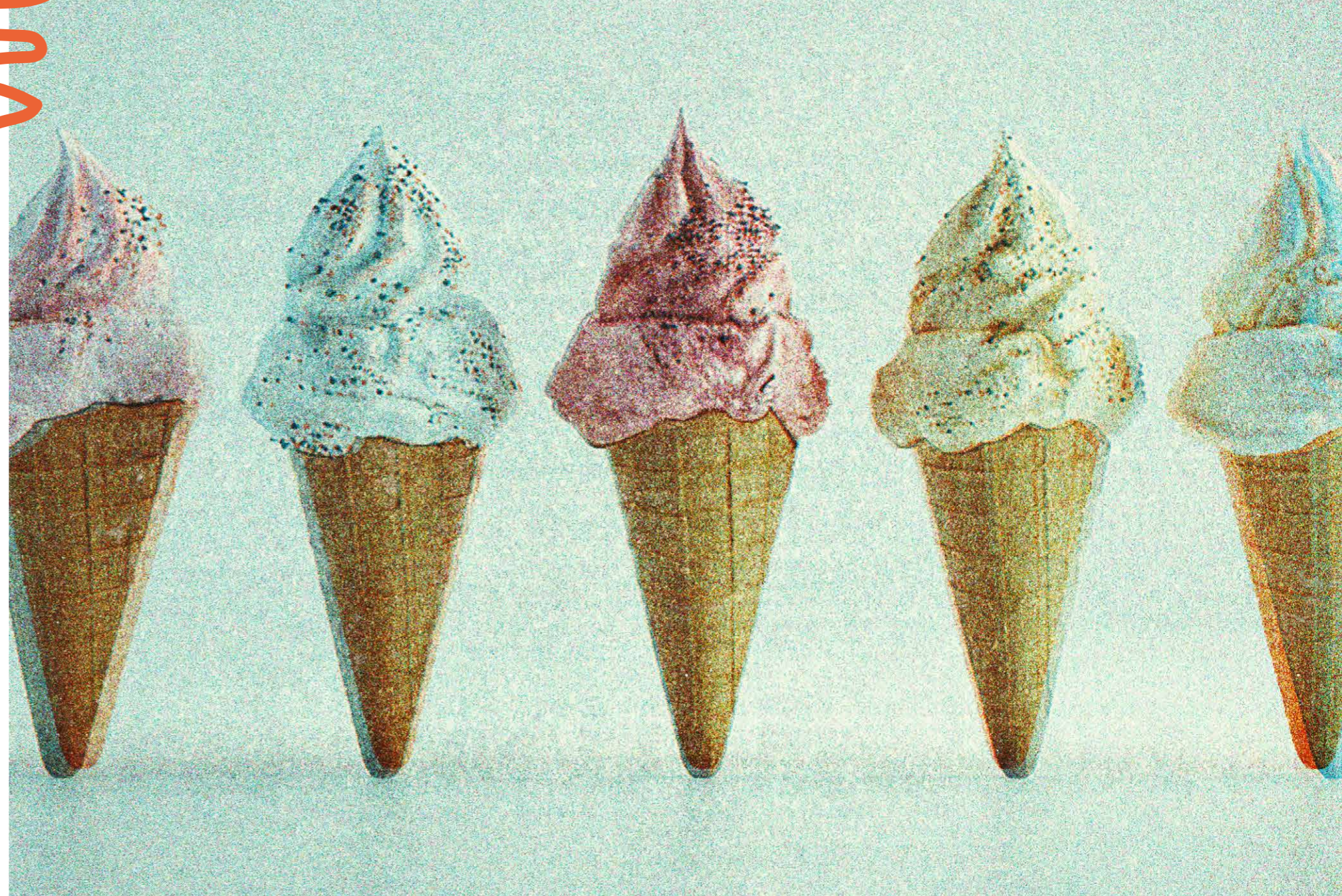
ledvesmojoties no redzētā, skolēni paši gatavo radošos darbus, kuros atspoguļojas

saldējuma motīvs, pamato sava darba ideju un izdomā nosaukumu. Šeit skolēnus var iepazīstināt ar vizuālajiem dzejoļiem* un mudināt tos izmēģināt. Nodarbības noslēgumā klasē tiek izveidota skolēnu radošo darbu izstāde.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Skolēni dalās iespaidos un apkopo jaunās zināšanas, veidojot dzīvos dzejoļus* (2. darba lapa). Jauniegūtās zināšanas var demonstrēt arī noformējot dzīvos dzejoļus līdzīgi vizuālajiem dzejoļiem – saldējuma formā vai citādi ilustrējot un prezentējot dzejoļus un radošos darbus.

* Dzīvais dzejolis ir metodiskais paņēmieni, kas Latvijā pazīstams no programmas "Lasīšana un rakstīšana kritiskās domāšanas attīstīšanai". Tas izmantojams tēmas sākumā vai refleksijas posmā. Autors pabeidz iesāktos teikumus vai atbild uz jautājumiem atbilstoši savām zināšanām vai konkrētā brīža izjūtām. Veicot to pašu vēlreiz, dzejolis var būt krietni atšķirīgs, tāpēc to sauc par dzīvo dzejoli. Vizuālie dzejoļi ir mākslas darbi, kuros zīmējumā attēloto objektu siluetus veido dzejoli ietvertā teksta vārdu rindīņas. Zīmējumi ilustrē dzejoļa saturu, tādēļ dažkārt tos dēvē arī par konkrēto dzeju.

Skolēni iepazīst, kā saldējums tiek attēlots dažādās kultūras nozarēs – modē, mūzikā, tēlniecībā, glezniecībā, dizainā un reklāmas industrijā utt.

Sasniedzamie rezultāti: skolēni analizē dzejoļu tekstus, raksturo dzejas valodas tēlainību, vizualizē dzejoļu tēlus, prezentē savu darbu.

1. uzdevums. Lasi un izpēti šādus dzejoļus: Dace Taurīte "Mana vasara", Arnolds Auziņš "Saldējums", Aleksandrs Čaks "Saldējums" (1. pielikums).

Cik rindu ir katrā dzejolī?

Cik pantu ir katrā dzejolī?

Kuri vārdi veido atskaņas?

Vai dzejolis ir ritmisks? Pamato atbildi!

Kas dzejoļiem ir kopīgs un atšķirīgs?

Izraksti tās dzejoļa rindas, kas izsaka tā galveno domu!

Kāda ir dzejoļa noskaņa? Kas par to liecina?

2. uzdevums. Kā saldējumu raksturo katrs no dzejniekiem? Atrodi un pasvīturo vārdus un vārdu savienojumus, kas raksturo saldējumu!

3. uzdevums. Kurš raksturojums tev šķita visinteresantākais? Pamato atbildi!

4. uzdevums. Atrodi tēlainās izteiksmes līdzekļus! Aizpildi tabulu!

Epitets	Salīdzinājums	Personifikācija
ir neparasts, netradicionāls apzīmējums. Tas nosauc kādu priekšmeta, objekta vai dzīvas būtnes īpašību, īpatnību.	ir vārdos izteikts divu priekšmetu, dzīvu būtnu u.c. saistījums uz līdzību pamata.	ir priekšmetu, parādību, dzīvnieku, augu u.tml. attēlošana ar cilvēka īpašībām un spējām.
-----	-----	-----
-----	-----	-----
-----	-----	-----

5. uzdevums. Apskati Eduarda Dubrovskā gleznu "Saldējums" (1. pielikums)! Kuru no dzejoļiem tā varētu ilustrēt? Pamato atbildi!

Uzraksti, kādas sajūtas tev rada šis mākslas darbs!

Apraksti savas izjūtas tā, it kā tu būtu attēlā redzamais zēns!

6. uzdevums. Iztēlojies, ka esi mākslinieks! Uzzīmē, kā, pēc tavām domām, izskatās katra dzejnieka atainotais saldējums, un izdomā katram zīmējumam nosaukumu! Kuru no dzejoļiem tā varētu ilustrēt? Pamato atbildi!

7. uzdevums. Prezentē savus darbus klasesbiedriem!

<p>Dace Taurīte "Mana vasara"</p> <p>Nosaukums _____</p> <p>Aleksandrs Čaks "Saldējums"</p> <p>Nosaukums _____</p>	<p>Arnolds Auziņš "Saldējums"</p> <p>Nosaukums _____</p> <p>Mans sapņu saldējums</p> <p>Nosaukums _____</p>
--	---

1. uzdevums. Dalies savos iespaidos par nodarbību "Saldējums mākslas telpā. Laikmetīgā māksla", uzrakstot par saldējumu dzīvo dzejoļi! Izvēlies vienu no variantiem! Izdomā piemērotu dzejoļa virsrakstu!

1. variants

- Saldējums ...
- Saldējuma ...
- No saldējuma ...
- Saldējumam ...
- Saldējumu ...
- Ar saldējumu ...
- Saldējumā ...
- Cik jauki, ka ...

2. variants

Vārds _____ SALDĒJUMS _____

Kādas četras iezīmes to raksturo? _____

Patīk (kas?) _____ (trīs vārdi)

Jūtas (kā?) _____ (trīs vārdi)

Vajadzīgs (kam?) _____ (trīs vārdi)

Baidās no (kā?) _____ (trīs vārdi)

Veltī sevi (kam?) _____ (trīs vārdi)

Gribētu redzēt (ko?) _____ (trīs vārdi)

Dzīvo (kur?) _____ (trīs vārdi)

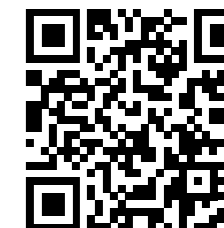
Dāvā prieku (kam?) _____ (trīs vārdi)

2. uzdevums. Noskaidro, kas ir vizuālie dzejoļi! Vari izmantot šīs vietas

Vizuālie dzejoļi
www.uzdevumi.lv

Vizuālais teksts
www.zirnis.lv

3. uzdevums. Vizualizē savu dzejoli saldējuma formā un prezentē to!

Dace Taurīte
Mana vasara

Vasara man uz mēles,
Vasara manos matos,
Vasara man uz deguna
Vasaras raibumus zīmē!
Saule no rīta logā.
Saule pa dienu logā.
Saule vakarā atkal logā,
Mājai apkārt tā staigā.
Zemene sarkana rokās.
Zemene sarkana mutē.
Sarkani vaigi un sarkana kleita,
Zemeņu krāsa tos rotā!
Saldējums baltais un brūnais,
Saldējums saldaiss un aukstais,
Saldējums izkūst un pazūd
- Mammu, lūdzu vēl vienu!

Arnolds Auziņš
Saldējums

Ir māmulīņai raizes -
Mans brālis kārumnieks.
Viņš saldējumu laiza,
Kas balts un vēss kā snieg.

Jau kilogrami pieci
Ir apēsti, man šķiet.
Viņš mielotos vēl priecīgs,
Līdz mute aizsalst ciet.

Un notiek brīnumlietas -
Zēns kļuvis balts un tīrs
Un nekust vairs no vietas.
Mans brāļuks - sniegavīrs!

Aleksandrs Čaks
Saldējums

Saldējums, saldējums!
Cik reizes tramā es
braucis bez biļetes,
lai tikai nopirktu tevi!
Saldējums,
tavas vafeles
izplaukst par naudu
uz visiem pilsētas stūriem,
tavas vafeles
brīnīšķi dzeltenās
kā tējrozes bulvāru veikalos,
tavas vafeles
sārtās kā asinis,
kā dāmu lūpas un auto
naktsnumurs.

Saldējums,
labākos zekserus
pārdevis esmu par tevi,
retākās markas
ar tīģeriem raibiem kā skatu logs,
ar žirafēm garām un slaidām kā
radio torņi.

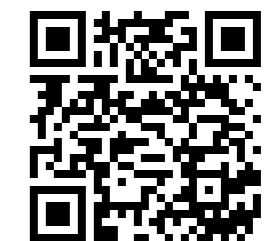
Saldējums,
tavu vēsumu kairo kā ēters
esmu es sajutis
asāk
par meitenes lūpām un bailēm,
tu,
manas dvēseles vecuma
kalendārs,
tevi mīlot, es mācījos mīlēt
visu dzīvi un ilgas.

Eduards Dubrovskis "Saldējums"

Eduards Dubrovskis "Saldējums" (2019).
Mākslas platformas "Art Alea" fotomateriāls

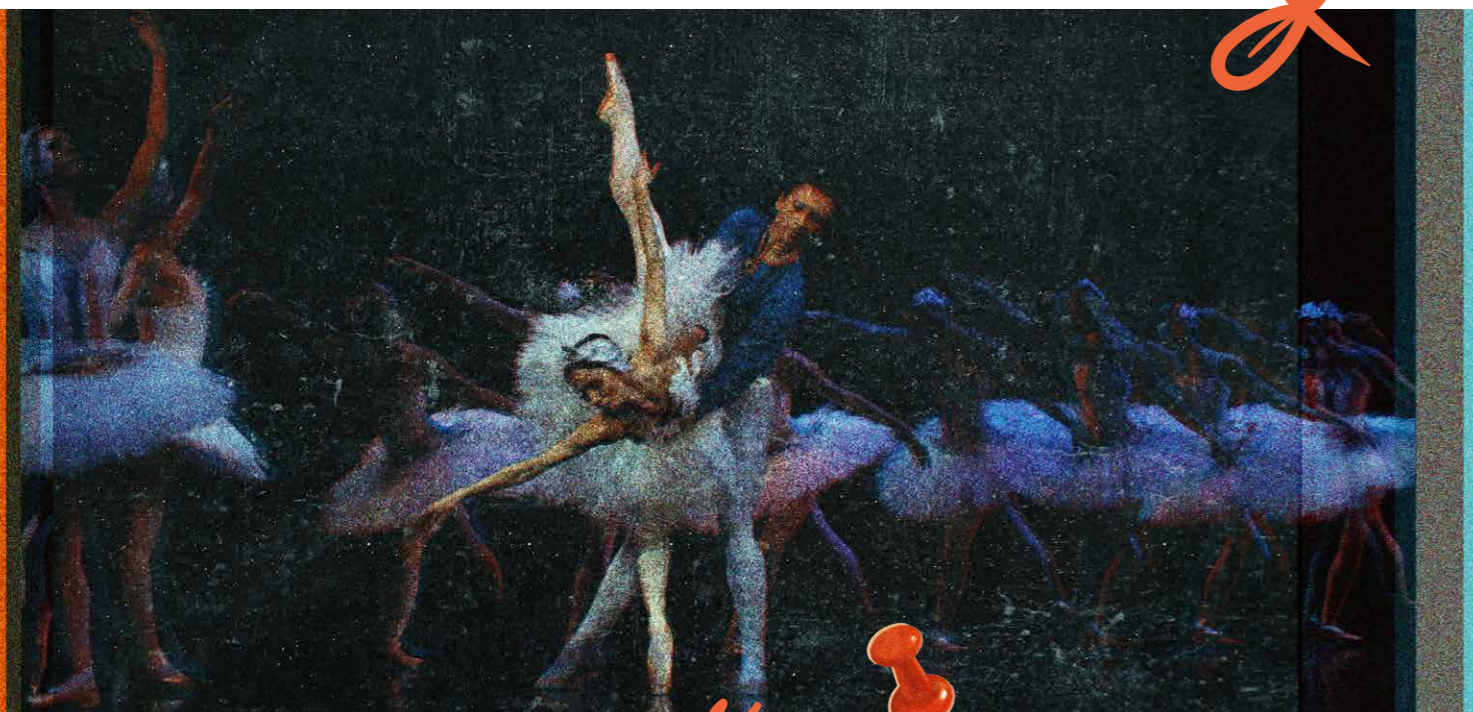

Vairāk
informācijas:

Balets GULBJU EZERS

Nodarbības mērķis ir padziļināt skolēnu izpratni par baletu kā skatuves mākslas žanru un iepazīstināt ar tajā lietotajiem mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem.

Šī kultūras norise ir īpaša arī ar to, ka vienā mākslas darbā sintezējas dažādas skatuves mākslas izpausmes – mūzika, teātris, un deja.

Kultūras nozare: mūzika, teātris, deja

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4., 5.-9., 10.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: Latvijas Nacionālā opera un balets

Norises vieta: Latvijas Nacionālā opera un balets

Apraksts par norises izmantošanu 10. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Latviešu valodas un literatūras, kā arī mūzikas sasniedzamo rezultātu apguve: skolēni atšķir dažādu mūzikas vēstures periodu skaņdarbus un tos raksturojošas muzikālās valodas elementus, analizē to lietojumu mūzikas valodā, atklājot sava laika sabiedrības vērtības; piedzīvo klātī-

nē dažādu skatuves mākslas formu iestudējumus, analizē tajos lietotos mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Pirms baleta apmeklējuma latviešu valodas stundā skolotāja kopā ar skolēniem analizē baleta libretu, skolēni iepazīst baleta galvenos varoņus, baleta vēstījumu, ideju un izseko sižeta līnijai.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni iepazīst izcilu mūzikas un literatūras mākslas paraugu baletu "Gulbju ezers", kā arī teātri Latvijas Nacionālā opera un balets kā kultūras institūciju. Latvijas Nacionālās operas reper-

tuārā "Gulbju ezers" ir kopš 1926. gada, kad tas tika izrādīts pirmo reizi. Līdz mūsdienām tapuši 15 jauni šī baleta iestudējumi un atjaunojumi, ko paveikuši septiņi Latvijas baletmeistari. Jaunākais ir 2020. gada iestudējums.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Pēc baleta izrādes noskatīšanās skolēni var pārbaudīt jauniegūtās zināšanas un izpratni, aizpildot testu,

kas sagatavots, izmantojot Kahoot platformu. Jautājumi redzami pievienotajā darba lapā.

SKOLOTĀJAS PĀRDOMAS PĒC NORISES

Baleta izrādes apmeklējums paplašina skolēnu redzesloku un daudziem sniedz iespēju pirmo reizi iepazīt jaunu kultūrvietu – Latvijas Nacionālo operu un baletu. Šī kultūras norise ir īpaša arī ar to, ka vienā mākslas darbā sintezējas dažādas skatuves mākslas izpausmes – mūzika, teātris, un deja.

Latviešu valoda un literatūra Balets "Gulbju ezers"

Izlasiet baleta "Gulbju ezers" saturu un veiciet uzdevumus.

I CĒLIENS

1. aina

Pils parkā notiek prinča Zigfrīda pilngadības svētki. Prinča māte maigi norāj dēlu un atgādina, ka rīt ballē viņam jāizvēlas līgava. Zigfrīds ir apmulsis, viņš vēl nevienu nemīl, un viņam ir skumji zaudēt brīvību. Zigfrīda māte dāvina dēlam arbaletu, un princis dodas medībās.

II CĒLIENS

2. aina

Ezera krasts. Ļaunā burvja valstība. Pa ezeru atpeld balti, lepmi gulbji – noburtas jaunavas. Zigfrīda uzmanību saista skaists gulbis. Medību prieka aizrauts, princis tēmē uz gulbi, bet tas pēkšņi pārvēršas par jaunavu. Odeta, daiļā svešiniece, atklāj Zigfrīdam savu noslēpumu: tikai pašai dziedīgās mīlestības spēks var iznīcināt ļauno burvi un glābt Odetu kopā ar jaunavām no burvestības varas. Sārtojas rītausma – jaunavām atkal jāpieņem gulbja izskats. Odetas skaistuma savaldzināts, Zigfrīds zvēr viņai mūžīgu mīlestību.

III CĒLIENS

3. aina

Balle pilī. Zigfrīds dejo ar jaunavām, no kurām viņam jāizvēlas sev līgava. Pēkšņi ballē ierodas neviens nepazīstams viesis – tas ir ļaunais burvis, kas pieņēmis augstmaņa izskatu. Viņš atvedis līdzīgu savu meitu Odīliju, kas kā divas ūdens lāses ir līdzīga Odetai. Lielās līdzības maldināts, Zigfrīds dod Odīlijai mūžīgas mīlestības zvērestu. Pricēdamies par uzvaru, burvis kopā ar meitu nozūd.

4. aina

Atkal ezera krasts. Odeta ir izmisumā – Zigfrīds laužis doto zvērestu. Atsteidzas Zigfrīds. Odīlija ir bijis tikai ļauns malds. Odeta un Zigfrīds atkal ir kopā, viņi ir laimīgi. Sākas negaiss. Zigfrīds cīnās ar ļauno burvi Rotbartu. Aizstāvot Zigfrīdu, Odeta tiek ievainota. Zigfrīds uzvar burvi, grūst burvja pils. Zūd ļaunā burvestība – Odetas un Zigfrīda mīlestība ir uzvarējusi. Ļaunums ir sakauts, bet ne iznīcināts...

Jautājumi analīzei

1. Nosauc un raksturo baleta galvenos tēlus un to emocijas.
2. Nosauc un apraksti baletā attēloto darbības laiku un vietu.
3. Pasvītro tekstā teikumu, kurš atklāj izrādes pamatdomu. Pamato, kāpēc tieši šo teikumu tu uzskati par būtiskāko.
4. Formulē baleta "Gulbju ezers" libreta mērķi vienā saliktā teikumā.
5. Uzraksti, kādas vērtības ir aktualizētas baletā "Gulbju ezers".
6. Izvēlies un argumentēti pastāsti, kuras no baletā aktualizētajām vērtībām atbilst tavai personīgajai vērtību sistēmai.
7. Formulē baletā aktualizētos problēmjautājumus. Komentē to aktualitāti mūsdienu sabiedrībā.
8. Izraksti no teksta frazeologismu. Skaidro tā nozīmi.

Agita Musta

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas bibliotekāre

Antra Strazda

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas dizaina un tehnoloģiju skolotāja

Muzejpedagoģiskā nodarbība

MUZEJA EKSPOZĪCIJU DIZAINA VEIDOŠANA

Nodarbības mērķis ir iepazīties ar muzeja ekspozīciju dizaina principiem un tehnoloģiju nozīmi mūsdienu muzeju vides veidošanā.

Kultūras nozare: kultūras mantojums un dizains

Rekomendētā mērķauditorija: 9.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: Alūksnes novada muzejs

Norises vieta: Alūksnes novada muzejs

Apraksts par norises izmantošanu 10. klases skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Dizains un tehnoloģijas: skolēni izprot izstāžu un muzeju ekspozīciju dizaina principus, vērtē kultūras mantojuma un kultūras izpausmju mijiedarbību ar inovatīvām tehnoloģijām un mūsdienu cilvēka prasībām.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Ernsta Glika Alūksnes Valsts ģimnāzijas kolektīvam izveidojusies laba sadarbība ar Alūksnes novada muzeja darbiniekiem. Pirms katra apmeklējuma tiek precizēti sasniedzamie rezultāti, muzeja darbinieki savu stāstījumu pielāgo konkrētajai mācību tēmai. Skolēni pa pāriem pārrunā iepriekš apmeklēto muzeju un izstāžu ekspozīciju atstātās emocijas un savus

secinājumus pastāsta klasesbiedriem. Pēc tam skolēni iepazīstas ar informāciju par muzeju ekspozīciju dizaina veidošanas principiem un par novērošanu kā izpētes metodi.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni nodarbībā vēro multimediālo ekspozīciju "Helēnas dziedājums", apskata Alūksnes Jaunās pils atjaunotās telpas, izstāžu un ekspozīciju iekārtojumu un klausās stāstījumu par dizaineru darbu, iekārtojot ekspozīcijas: "Laikmeta mielasts", "Livonijas ordeņa pils Alūksnē (Marienburgā). Zemē apraktā sāls", "Alūksnes aptiekas", "No trimdas Latvijā - Austras Lindes 120 tautu meitu miniatūras". Skolēni veic ekspozīcijā iekļautos uzdevumus un vēro, kā iesaistītas inovatīvas tehnoloģijas, kā arī dažādu vēsturisko faktu pasniegšanas veidus. Skolēni analizē ekspozīciju iekārtošanas principus un muzeja pieejamību dažādām mērķauditorijām.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Apmeklējuma noslēgumā tiek pārrunātas gūtās emocijas, un katrs skolēns izsaka savu viedokli par ekspozīciju spēju piesaistīt uzmanību un to, kā notikusi šī mijiedarbība. Skolēni izsaka arī savus ierosinājumus ekspozīciju dažādošanai un jauno tehnoloģiju ieviešanai. Pēc muzeja apmeklējuma skolēni esejās analizē savu pieredzi, salīdzinot dažādas ekspozīcijas gan Alūksnē, gan citās vietās, kuras ir redzējuši. Jaunieši novērtē mūsdienu tehnoloģiju lielo nozīmi noskaņas veidošanā, uzsver pieejamas vides nepieciešamību visās muzeja telpās.

CITĀTI NO SKOLĒNU ESEJĀM

"Muzeji un izstādes nav tikai

Nodarbība skolēniem Alūksnes muzejā.
Alūksnes novada muzeja fotomateriāli

vietas, kur glabājas seno laiku priekšmeti, bet gan caur pagātnes un vēstures notikumiem radīts stāsts, kurā lielu lomu spēlē arī dizains. (..) Arī muzeja telpu dizains ir neoklasicisma, neorenesanses, neorokoko un mauru stilā. Piemēram, mauru stils ir manāms restaurētajā vējtverī, taču vestibilā pils apmeklētājus priecē fragments no Fitinghofu dzimtas ģerboņa."

"Muzejā ir funkcionalitātes daudzveidība, tiek piedāvāta multimediāla ekspozīcija "Helēnas dziedājums", kas pārsteidz lietotājus ar iluzoriem sienu gleznojumiem, kas dod telpisku izjūtu, piesātinātām krāsu gammām un ampīra stilā rotātām vēsturiskajām durvīm."

"Dizaina domāšana ir darības process, kurā nozīmīga ir aktīvu ideju prototipēšana un testēšana ar lietotājiem.

“

Alūksnes Jaunās pils muzejā man bija iespēja iepazīt "Helēnas dziedājumu". Ko nav radījis viens cilvēks, bet gan izstāžu kurators, mākslinieks, izglītojošā darba speciālists, mūziķis, stāsta autors, vēsturnieks u.c. Kā redzams, neviena ideja netop no viena cilvēka, bet gan no kopējā darba.

”

(..) Alūksnes Jaunās pils muzejā man bija iespēja iepazīt "Helēnas dziedājumu", ko nav radījis viens cilvēks, bet gan izstāžu kurators, mākslinieks, izglītojošā darba speciālists, mūziķis, stāsta autors, vēsturnieks u.c. Kā redzams, neviena ideja netop no viena cilvēka, bet gan no kopējā darba. (..) Bet pārsteidzoši ir

tas, ka bukleta dizains attēlo ieejas durvis uz telpu, kurā notiek pats dziedājums. Pats "Helēnas dziedājums" tiek izdziedāts operas stilā, kas liedz iespēju tik labi saklausīt vārdus un izprast to nozīmi, bet tieši tāpēc var lasīt subtitrus angļu valodā vai vienkārši tēlojumu."

"Dizainiski elegantā, gaumīgā un mūsdienu ekspozīcija "Helēnas dziedājums" manu uzmanību piesaista katru reizi atšķirīgi. Pirmajā reizē tās bija projekcijas un attēli uz sienām, bet nākamajā reizē tās bija dziedājums ar stāstu. Pēc tā secinu, ka ekspozīcija uzrunās gan tos, kam labāk patīk klausīties, gan tos,

kam labāk patīk redzēt. (..) Kopumā muzeja ekspozīcijas ir dizainiski pievilcīgas un savdabīgas, savienojot vēsturisko ar mūsdienu, tādējādi nodrošinot lietotājiem ne tikai informatīvo pieredzi, bet arī estētisko un emocionālo baudījumu."

Inga Poga

Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzijas
latviešu valodas un literatūras skolotāja

Muzikāla teātra izrāde MAZAIS PRINCIS

Nodarbības mērķis ir izmantot izrādi kā kopīgu mācīšanās resursu, lai sekmētu skolēnu izpratni par mīlestību, atbildību un savstarpējo attiecību dažādību un sarežģītību; gūt iespaidus par latviešu kameramūzikas izteiksmes līdzekļiem.

Kultūras nozare: teātris

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: SIA "MA events", SIA "AA events"

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 7.-10. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Literatūra: vērtē literārā darbā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus; vērtē literārā darba turpinājumu teātra interpretācijā; pēta tēlu un vērtību atveidojumu literārā darbā un teātra izrādē.

Mūzika: apgūst mūzikas izteiksmes līdzekļus.

Teātra māksla: analizē teātri kā starpdisciplināru mākslu; vērtē līdzpārdzīvojamā pieredzi.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

7. klašu skolēni vairākas mācību stundas lasīja, analizēja Antuāna de Sent-Ekziperī filozofisko pasaku par dzīves ceļu, draudzību, mīlestību un atbildību. Skolēni skatījās animācijas filmu "Mazais princis". Skolēni vērtēja autora izman-

totos izteiksmes līdzekļus un izvirzīja savu teoriju par to, kas autoram noteicis galveno varoņu izvēli, ko simbolizē galvenie varoņi.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni iesaistījās izrādes ainās kā padomdevēji, lai rastu atbildes uz Mazā prinča jautājumiem. Bija jāsaklusa pirms tam lasītie citāti, jāmeģina izprast vērtības, lai vēlāk tās varētu analizēt.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Tika aizpildīta darba lapa, kurā skolēni puda atziņas par izrādi. Skolēni rakstīja domrakstu par kādu no A. de Sent-Ekziperī citātiem, balstoties gan uz literāro darbu, gan muzikālo izrādi.

SKOLOTĀJAS PĀRDOMAS

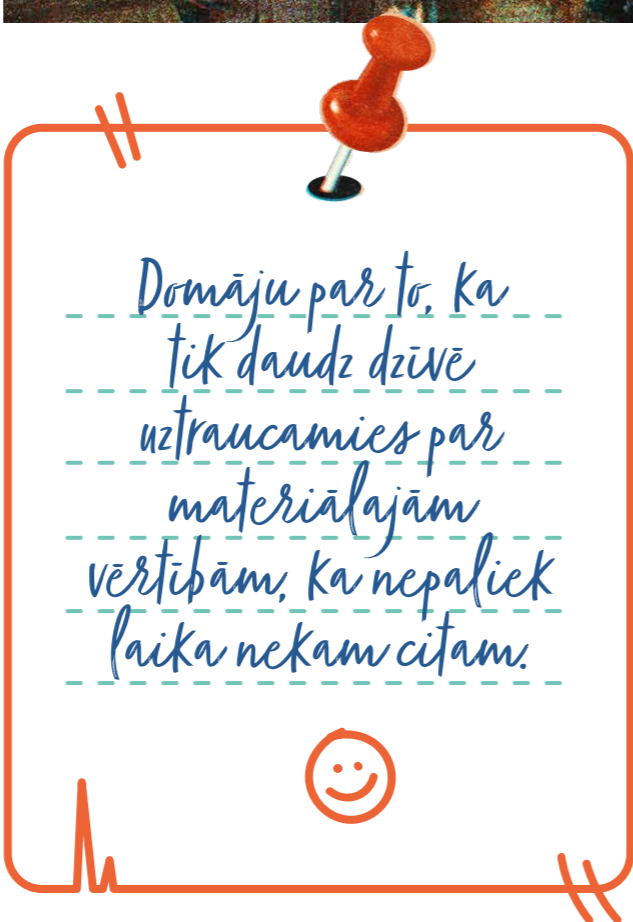
7.-10. klašu skolēniem bija iespēja noskatīties muzikālu teātra izrādi "Mazais princis" Ulda Sniķera un Emīla Kivlenieka meistarīgā izpildījumā kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma"

Muzikāla teātra izrāde
"Mazais princis"

SKOLĒNU ATZIŅAS PĒC IZRĀDES

- Vajag izbaudīt bērniņu un pielietot fantāziju.
- Dzīve nav rožu lauks.
- Katrs neizprot lietas vienādi.
- Draudzību nevar redzēt, tā ir jājūt.
- Nevajag vienmēr būt pieaugušam ar ļoti augstu disciplīnu.
- Bagātie grib visu, arī nopirkt zvaigznes, bet zvaigznes nevar ne nopirkt, ne tās kādam var piederēt, savukārt nabagam un dzērājam vienalga šķietami dzīve ir apstājusies.
- Jārūpējas par tiem, kurus pieradinām! Visvairāk aizkustināja tas, ka Mazais princis atgriezās pie savas rozes un nepameta to.
- Aizdomājos par to, ka draugus nevar nopirkt.
- Es labāk sapratu stāstu, mani visvairāk aizkustināja tas, ka Mazais princis paskaidroja, kāpēc jāizbauda sava dzīve.
- Aizdomājos par to, ka dzīvē ir svarīgi mīlēt un rūpēties par tuviem cilvēkiem.
- Man šķita komiska situācija, kur bija uzņēmējs, kurš uzrakstīja zvaigžņu skaitu, un viņam šķita, ka tās viņam pieder. Es domāju, ka līdzīgi rīkojas arī cilvēki mūsdienās.
- Man ļoti atsaucā atpakaļ bērniņu un visas bērniņas izjūtas, jo "Mazais princis" bija ļoti spilgta manas bērniības atmiņa un tēls.
- Man šī izrāde lika aizdomāties par savu bērniņu, kā es iepazīnu jaunus cilvēkus.
- Es no šīs izrādes ieguvu atziņu, ka ir jābūt atbildīgam un ir jāsaprot, kuras ir tavas dzīves vērtības.
- Šī izrāde man atgādināja, cik svarīga ir atbildība arī kā pusaudzim. Mani visvairāk aizkustināja rozes stāsts.
- Skatoties šo izrādi, aizdomājos par to, ka katram jāspēj novērtēt to, kas viņam ir, un jāspēj par to priecāties.
- Es ieguvu ticību tam, ka katrs redz pasauli tādu, kādu grib redzēt. Mani visvairāk aizkustināja, kur Mazais princis saprata savu spēcīgo saikni ar Rozi.
- Visvairāk aizkustināja biznesmenis, kuram nav laika, un dzērājs, kurš dzer, lai aizmirstu, ka dzer.
- Ieguvu literārās pasakas "Mazais princis" varoņu vizuālo izskatu.
- Ieguvu atziņu, ka Draugi ir svarīgi, un man patika, ka aktieri devās uz citām planētām.
- Es aizdomājos par to, ka 21. gadsimtā vairs netaisa šāda veida pasakas.
- Mani aizkustināja aina, kurā abi aktieri dziedāja un atvadījās viens no otra.
- Aizdomājos par to, cik cilvēku iztēle ir kļuvusi pliekana.
- Domāju par to, ka tik daudz dzīvē uztraucamies par materiālajām vērtībām, ka nepaliek laika nekam citam.

Izzinoša nodarbība

CILVĒKS, KOKS, KULTŪRVĒRTĪBA

Nodarbības mērķis ir izprast cilvēka un koka mijiedarbību laika gaitā, iepazīt tradicionālos kokapstrādes darbarīkus un darba paņēmienus, iepazīt koku kā mākslinieciskās iedvesmas avotu, skaistuma un pasaules redzējuma simbolu.

Kultūras nozare: kultūras mantojums

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4., 5.-9., 10.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: SIA "Namdara darbnīca"

Norises vieta: skola

Apraksts par norises izmantošanu 6.-8. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Dizains un tehnoloģijas:

skolēni pēta kultūras mantojuma piemērus amatniecībā, kas raksturo kultūras, tehnoloģiju un vides risinājumu mijiedarbību.

Literatūra: skolēni lasa un apkopo tautasdziesmas atbilstoši mērķim.

Mūzika, vizuālā māksla:

radošu ideju īstenošanai skolēni izmanto tekstu, skaņu, kustības un dažādas tehnoloģijas.

Latviešu valoda: skolēni noskaidro, kā valoda palīdz izprast kultūru, vidi, tradīcijas.

Bioloģija/dabaszinības:

skolēni atpazīst un raksturo Latvijai raksturīgos kokus.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Lai gūtu maksimālu labumu no šīs nodarbības mācību procesā, ļoti būtiska ir daudz skolotāju iesaiste un sadarbība. Pirms nodarbības katra dalībklase saņem sagatavošanās plāna lapu - darba lapu, kur uzskaitītas aktivitātes/uzdevumi, kas jāveic kādā no šīs mācību stundām, lai sagatavotos nodarbības norisei. Norādītos uzdevumus var veikt visa klase vai skolēnu grupa, kas vēlāk informē pārējos par paveikto (piemēram, noformēt kvadrātoda lapu var 1-3 skolēni utt.).

Skolotāja darba formas var būt daudzveidīgas - no mācību lekcijas līdz individuālai konsultācijai, galvenais, lai

skolotājs ir veicis nosauktās darbības, kas sagatavo klasi nodarbībai.

Latviešu valodas stundās skolotāji iepazīstina ar namdaru instrumentu nosaukumiem. Literatūras stundās skolēniem jāizveido tautasdziesmu izlase ar vismaz 10 tautasdziesmām, kurās minēti dažādu koku nosaukumi.

Datorikas/vizuālās mākslas stundā tautasdziesmu izlase tiek noformēta kā kvadrātods, kas izdrukāts uz lapas un ko papildina vizuālais noformējums.

Mūzikas stundā skolēni atsauc atmiņā vai iemācās kādu latviešu tautasdziesmu, kurā pieminēti koki.

Dizaina un tehnoloģiju stundā tiek atkārtota informācija par

koksnes veidiem, to īpašībām un izmantošanu.

Bioloģijas/dabaszinību stundā skolēni atsauc atmiņā zināšanas par Latvijā augošiem kokiem, to vainagu, lapām, sakņu sistēmu, sēklām utt.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Uz nodarbību klase atnāk ar tautasdziesmu izlasi, kas noformēta uz A4 formāta lapas kvadrātoda veidā. Uz tuvmā esošas sienas tiek veidota galerija, kurā katra klase demonstrē gan noformēšanas mākslu, gan prasmi veidot kvadrātodus.

Darbojoties kopā ar pieredzējušiem meistariem koka-matniekiem, skolēni iepazīst klasiskos koka apstrādes darbarīkus un darba paņēmienus - tradicionālas prasmes, kas ir daļa no nemateriālā kultūras mantojuma.

Balstoties uz sagatavošanās darbu pirms nodarbības, skolēni pazīst un prot nosaukt namdara darba instrumentus, un iemācās pareizi un droši ar tiem rīkoties. Darbojoties ar koku, skolēni atpazīst un izmanto informāciju par kokšņu veidiem un īpašībām.

Nodarbības noslēgumā katras klases skolēni nodzied latviešu tautasdziesmu, kuru mācījās mūzikas stundā, un veido kopbildi uz kvadrātodu izstādes fona, demonstrējot savus darinājumus.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Noslēdzošajā klases stundā skolēni pilda uzdevumus kultūras norises veidotāju un vadītāju sagatavotajā darba lapā un sniedz atgriezenisko saiti par nodarbību, apkopojot iespaidus par nodarbību "Cilvēks, koks, kultūrvērtība".

Skolēni iepazīst klasiskos koka apstrādes darbarīkus un darba paņēmienus - tradicionālas prasmes, kas ir daļa no nemateriālā kultūras mantojuma.

Liepājas Leļļu teātra izrāde **DAUKA. LABIE JAUTĀJUMI**

Nodarbības mērķis ir izmantot kopīgi gūto pieredzi, lai radītu apstākļus analizēt un reflektēt par sev un sabiedrībai nozīmīgām vērtībām: drosmi, piedošanu; attiecībām starp bērniem un vecākiem, starp vienaudžiem un citiem līdzpilvēkiem.

Kultūras nozare: teātris

Rekomendētā mērķauditorija: 5.-9., 10.-12. klases skolēni

Norises piedāvātājs: Liepājas Leļļu teātris

Norises vieta: Liepājas Leļļu teātris

Apraksts par norises izmantošanu 7. klases skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Literatūra: skolēni vērtē savu kultūras pieredzi, paužot savu attieksmi pret dzīves un kultūras vērtībām, ko rosinājuši noteikti mākslas darbi, iesaka tos citiem. Analizē literārā/mākslas darbā ietvertas sev un sabiedrībai nozīmīgas pamatvērtības.

Latviešu valoda: detalizēti pamato viedokli par teksta nolūku un noskaņu, personu rīcību un izjūtām, notikumu cēloņiem un sekām. Raksturo autora individuālo valodas stilu un tā ietekmi uz adresātu. Pamatojumā izmanto argumentētus izteikumus un atbilstošu terminoloģiju. Patstāvīgi izvērta mērķi un organizē teksta plānoša-

nas procesu, izvēloties sev piemērotu ideju un domu pieraksta veidu. Reflektē un izvērtē to, apspriežoties par teksta saturu un uzbūvi ar citiem. Raksta pārspridumu un argumentēto eseju.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Skolēni iepazīstas ar Ronalds Brieža dzejoli no cikla "Ūdenszīmes" par Dullā Daukas tēmu, pieejams satori.lv un pārrunā, par ko ir šis dzejolis (tēli, zemteksts u. tml.). Tiek aplūkota klasē izveidotā izstāde no skolēnu atnestām grāmatām - jauniekiem un senākiem Sudrabu Edžus prozas darba "Dullais Dauka" izdevumiem.

Tad skolēni tiek rosināti izlasīt aprakstu vietnē letonika.lv par Sudrabu Edžu, kā arī vienu no viņa populārākajiem prozas darbiem jaunatnei, stāstu "Dullais Dauka", kas

pieejams letonika.lv. Skolēniem no stāsta jāizraksta trīs interesanti fakti.

Skolēni noskatās Arnolda Burova leļļu filmu "Dullais Dauka", kas pieejama YouTube, pārrunā, kas kopīgs dzejolim, aprakstam un leļļu filmai, un izsaka prognozes, par ko būs gaidāmā izrāde.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni uzmanīgi skatās, bauda un vērtē izrādi, būdami aktīvi skatītāji, jo izrādi var vērot maksimālā pietuvinājumā, sekojot tēlu tapšanai un tam, kā aktieri veido savas attiecības viens ar otru, ar skatītāju un ar teātri. Saturiski izrāde ir aicinājums jauniešiem sarunāties par fizisko un emocionālo vardarbību, drosmi un piedošanu. Tā ir saruna par Daukas kā bērna emocionālajiem pārdzīvojumiem mūsdienu vērtību kon-

tekstā un mūsdienu cilvēka sapratnē - solis uz dialogu starp bērniem un vecākiem, starp pagātni un tagadni.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Skolēni aizpilda izrādes programmas daļu, kurā uzdoti jautājumi; pēc tam pārī un četriniekā apspriež uzrakstīto. Noslēgumā skolēni raksta izrādes recenziju.

SKOLOTĀJAS PĀRDOMAS Mācīties dzīves vērtības uz skatuves

2022. gada 10. novembrī 7.b klases skolēni devās uz Liepājas Leļļu teātri, lai skatītu pēc Sudrabu Edžus stāsta "Dullais Dauka" motīviem veidotu izrādi "Dauka. Labie jautājumi".

Kā tikām līdz šādas kultūras norises apmeklējumam? 2022./2023. mācību gadā kļuva par audzinātāju trīsdes-

Sudrabu Edžus
www.letonika.lv

Filma "Dullais Dauka"
www.youtube.com

Dzejolis "Ūdenszīmes"
www.satori.lv

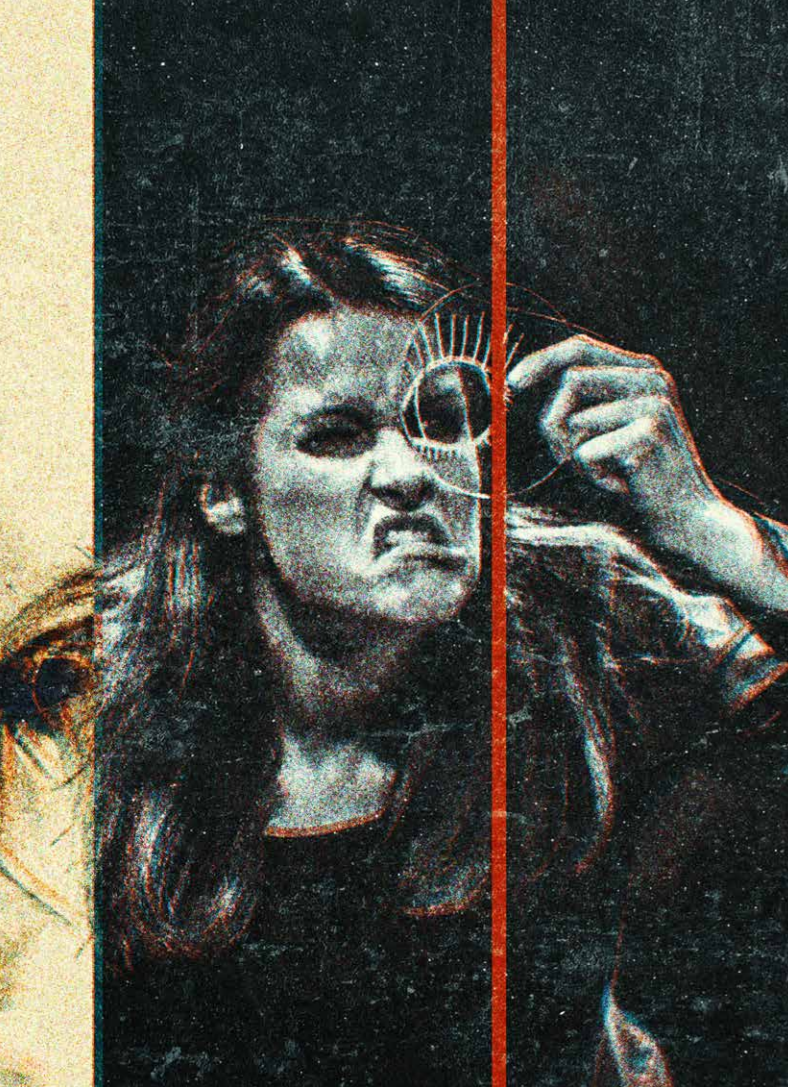
Vērtīgi bija redzēt un saprast, ka laba izrāde var būt arī tad, ja tajā pavisam niecīgā mērā tiek izmantota scenogrāfija un rekvizīti. Tas pavisam noteikti nodarēja teātra mākslas stundās, veidojot 7. klašu iestudējumu par ģimnāzijas vērtībām.

mit Joti dažādiem, bet sirdī jaukiem skolēniem. Jau 1. septembrī sapratu, ka ar šo savu audzināmo klasi darbs nebūs nekāda atpūta, būs kārtīgi jāiespringst. Tas tādēļ, ka viņi ir ļoti skaļi, nav izteikta labā līdera, skolēni ir sadalījušies vairākās grupās, bariņos, līdz ar to klase ir sašķelta. Nupat bija beigusies pandēmija, kam arī bija zināmas sekas. Tomēr bija arī kas pozitīvs - skolēnu vecāki bija pretimnākoši, atvērti sadarbībai, gatavi risināt radušās problēmas. Šajā klasē veicu audzināšanas darbu, kā arī mācu latviešu valodu un literatūru, līdz ar to skolēnus satieku bieži un daudz strādāju kopā ar viņiem.

Iepriekš bieži esmu vedusi skolēnu uz dažādiem kultūras pasākumiem, arī bez finansiāla atbalsta no malas (neskaitot vecāku atbalstu).

Programmas "Latvijas skolas soma" atbalsts rosina to darīt vēl regulārāk. Esmu sev nospraudusi mērķi - katrā klasē, kurā strādāju kā latviešu valodas un literatūras skolotāja, kopā ar skolēniem regulāri pieredzēt kādas piemērotas kultūras norises. Uzskatu, ka skolēni nevar visu apgūt, redzēt un saprast, atrodoties tikai skolas solā, tādēļ mēs ejam, skatāmies un baudām, ko kultūras iestādes piedāvā.

Atgriežoties pie savas audzināmās klases pagājušajā mācību gadā... Literatūrā daudz bijām runājuši par vērtībām, bērniņas iespajdiem, veidojām izpratni par biogrāfisko prozu, tās iezīmēm, vērtējām personības tapšanas atspoguļojumu literatūrā, iepazīstot izcilas kultūras personības. Arī Oļģertu Kroderu. Tā bijām tikuši līdz teātrim. Latviešu

Izrādes "Dauka. Labie jautājumi" publicitātes foto

valodā tolaik skatījām dažādus tekstu veidus, tekstveidi. Klases ekskursijā vēl nebijām devušies, taču domājām par klases pasākumu. Ņemot vērā, ka pati esmu liela teātra mīle un Liepājā teātri ir divi, skolēnus uz teātri vedu bieži. Tad nu arī savai klasei izteicu priekšlikumu doties uz teātri. Ņemot vērā to, ka maniem audzināmajiem bija jāslīpē attiecību un vērtību jautājumi, izvēle krita par labu Liepājas Leļļu teātra apmeklējumam, kurā tikko bija iestudēta izrāde "Dauka. Labie jautājumi".

Skolēni tika mudināti izrādes "Dauka. Labie jautājumi" laikā būt aktīviem skatītājiem – uzmanīgi skatīties, baudīt, vērtēt. Rosināju skolēnus pēc izrādes veikt kādus svarīgus pierakstus par redzēto, jo viņi zināja, ka sekos rakstu darbs – nostiprināsim un pilnveidosim tekstveidi.

Te uzreiz jāmin, ka ļoti nozīmīgs jautājums bija uzvedības etiķete teātrī. Šiem

bērniem iešana uz teātri bija kas jauns. Pirms došanās uz izrādi skolā pārrunājām, ko un kā var darīt teātrī, kā arī to, kas teātra apmeklējumam nepiedienas. Taču ne viss notika tā, kā biju iedomājusies. Atceroties šo pieredzi, apzinos, ka turpmāk daudz vairāk akcentēšu tieši uzvedības etiķeti teātrī. Paldies par paraugiem, piemēriem un ieteikumiem, kā to darīt, ko uzzināju IAC un "Latvijas skolas somas" rīkoto semināru laikā, turpmāk tos noteikti likšu lietā!

Pēc izrādes skolēnus gaidīja vairāki veicami uzdevumi. Tā kā izrāde notika no rīta un pēc tās sekoja literatūras stundas, mums jau tajā pašā dienā ļoti veiksmīgi izdevās tikt galā ar visu veicamo. Tas bija ļoti vērtīgi, jo skolēniem redzētais un dzirdētais bija svaigā atmiņā.

Vispirms skolēni atbildēja uz Liepājas Leļļu teātra pārstāvju sagatavotajiem jautājumiem, kas bija iekļauti teātrī izsnieg-

tajā izrādes programiņā. Tas, manuprāt, ir ļoti vērtīgs materiāls, pievienotā vērtība izrādei, jo labi sasauca ar literatūrā, kā arī klases stundās runāto. Skolēniem bija jādomā par savām vērtībām un personības iezīmēm. Nebūt ne uz visiem jautājumiem bija ērti sniedzamas atbildes. Daži pat bija neatbildami un psiholoģiski grūti vērtējami (skatīt pielikumu). Par uzrakstīto skolēni sarunājās vispirms pāros, tad grupās pa četri. Programiņa bija palīgs un noderīgs materiāls arī nākamā uzdevuma veikšanā – teātra biļetes, programiņas/bukleta analīzē un recenzijas rakstīšanā – darba lapas aizpildīšanā.

Tā kā latviešu valodas stundās pilnveidojām tekstveides prasmes, skolēnu nākamais uzdevums bija recenzijas rakstīšana. Tās varbūt precīzāk varētu saukt par piezīmēm, jo skolēniem bija jāaizpilda īpaši sagatavota recenzijas forma, mudinot ievērot tekstveides prasības (skatīt darba lapu). Skolēniem bija jāveic arī biļetes un programiņas analīze, jo tas jāva atbildēt uz recenzijā uzdotajiem jautājumiem. Skolēni sniedza savu teātra izrādes vērtējumu, atsauksmes par redzēto un dzirdēto.

Kā jau minēju, literatūras stundās daudz bijām runājuši par vērtībām, bērības iespaidiem, līdz ar to bija interesanti vērot, kā, piemēram, tādas vērtības kā sapratne, atbalsts, drosme un piedošana tiek izspēlētas uz skatuves, kā tas viss izskatās un izpaužas, kad ar jaunieša muti

runā pieaugušais. Izrādē tiek skarta arī fiziskā un emocionālā vardarbība, kas skolēnus neatstāja vienaldzīgus.

Izrādes laikā skolēniem bija iespēja sniegt sev atbildes uz vairākiem jautājumiem, piemēram:

- kas ir tas, ko tu darītu, ja tev nebūtu bail,
- kāds tu būtu, ja zinātu, ka neviens tevi nevērtē,
- kas ir labākais, ko tu vari izdarīt otra labā šodien?

Pēc izrādes, sarunājoties ar skolēniem par redzēto un saprasto, interesanti un vērtīgi šķita tas, ka izrādes forma skolēnus bija patīkami pārsteigusi. Skolēniem bija iespēja iesaistīties izrādes tapšanā, vērojot to ļoti pietuvināti un arī atbildot uz aktieru jautājumiem. Vērtīgi bija redzēt un saprast, ka laba izrāde var būt arī tad, ja tajā pavisam niecīgā mērā tiek izmantota scenogrāfija un rekvizīti. Tas pavisam noteikti noderēja teātra mākslas stundās, veidojot 7. klašu iestudējumu par ģimnāzijas vērtībām.

Pēc skolēnu domām, "izrāde bija smieklīga, interesanta, labāka, nekā gaidīts, tāda, par kuru jāpadomā dziļāk, vairāk". Kādu skolēnu bija pārsteidzis tas, ka "nebija lelles, bet īsti, dzīvi cilvēki".

Ceru, ka ikdienas dzīvē būsim paņēmuši izrādē paustās idejas – runāsim un sarunāsimies, domāsim, aizdomāsimies un mēģināsim saprast, klausīsimies un uzklaušīsim!

Recenzija par kultūras norisi

Jautājums ierosmei

IEVADS

1. Kādu pasākumu es apmeklēju?
2. Kad un kur šis pasākums norisinājās?
3. Kāpēc es apmeklēju šo pasākumu?

IZTIRZĀJUMS

1. Kā/ar ko sākās pasākums?
2. Pasākuma dalībnieku, apmeklētāju raksturojums.
3. Kuri notikumi virzīja darbību?
4. Visspilgtākais notikums, kāpēc?

NOBEIGUMS

1. Ko es ieguvu no šī pasākuma?
2. Kam es ieteiktu apmeklēt šādus pasākumus? Kāpēc?
3. Atziņa pēc teātra izrādes noskatīšanās.

Manas piezīmes

Sigita Stefana

Liepājas Raiņa vidusskolas latviešu valodas un literatūras, kultūras un mākslas skolotāja

Daudzveidīgu kultūras norišu nedēļa **KULTŪRAS TRAMVAJS 2**

Kultūras tramvaja

1. pietura

13:00 – filma “Padomju džinsi” kinoteātrī “Balle” klasēm - 10.b, 10.c, 12.c, 12.a, 11.b

12:50- izrāde “Klusētāji” klasēm - 5.b, 5.c, 6.a

13:40- izrāde “Klusētāji” klasēm - 7.a, 7.b, 7.c

Lai veicinātu jauniešu iespēju iepazīt Latvijas kultūru un rosinātu līdzdalību kultūras aktivitātēs, tā paaugstinot ikviena jaunieša personisko attīstību, skolā notika kultūras nedēļa.

Tās laikā skola tika pārvērstā par kultūras centru, kas ir jauniešiem draudzīgs, ar atvērtu vidi, kurā patīkami uzturēties. Caur kultūras piedāvājumiem tika veicināta jauniešu labbūtība, emocionālā labsajūta un kultūras mantojuma iepazīšana. Kultūras nedēļa ilga piecas dienas, tajās izbrauca simbolisks Kultūras tramvajs, piestājot tādās pieturās kā “Literatūra”, “Teātris”, “Mūzika”, “Māksla” un “Kino”. Liela nozīme kultūras nedēļas idejas attīstībā un praktiskā īstenošanā bija programmai “Latvijas skolas soma”, taču tas nebija vienīgais finansējuma avots.

Kultūras norisēs gan skolā, gan teātrī un kino piedalī-

jās visi 4.-12. klašu skolēni, iepazīdami **daudzveidīgas kultūras izpausmes** - teātri, kino, kultūras mantojumu, mūziku, deju, vizuālo mākslu.

Izrāde “Klusētāji”. Norises piedāvātājs: “Istabas teātris” / Biedrība “Pusstāvs”

Izrāde “Kā top izrāde?”. Norises piedāvātājs: Liepājas teātris

Izrāde “Raķetes”. Norises piedāvātājs: Liepājas teātris

Izrāde “Latviešu rokenrols - koncerts Teātra dienas gaumē!”. Norises piedāvātājs: Liepājas teātris
Filma “Padomju džinsi.”
Norises piedāvātājs: “Tasse Film”

Istabas teātra izrāde “Klusētāji”.
Foto: Oskars Artūrs Upenieks,
Kultūras ministrija

Nodarbība “Glezniecība tradicionāli un netradicionāli”. Norises piedāvātājs: “Aijas Princes un Daigas Kaufmanes mākslas studija”

“Laikmetīgā mākslas skola: Medijpratība. Fotostāsta veidošana ar mākslinieci Vīku Ekstu”. Norises piedāvātājs: “Latvijas Laikmetīgās mākslas centrs”

Nodarbība “Danči un rotas latviešu folklorā un sadzīvē”. Norises piedāvātājs: “BalTfolk”

Izlausānās spēle “Blēņas un pasakas”. Norises piedāvātājs: “Ziedoņa klase”

Katrā dienā tika piedāvātas aktivitātes no kādas kultūras

jomas, ļaujot iepazīt kultūras dažādību un sniedzot ikvienam skolēnam pozitīvas izjūtas. Tika izmantoti gan programmas “Latvijas skolas soma” piedāvājumi, gan arī citi kultūras jomu pasākumi, vai nu saskaņojot to ar programmas ekspertiem, vai finansējot no citiem avotiem. Notika arī pašu jauniešu radīti pasākumi. Kultūras nedēļa sākās ar grupas “Sudden Lights” koncertfilm un sarunu par kultūru, karjeru un savas personības izveidošanas attīstības ceļu un noslēdzās 27. martā - Teātra dienā.

Šajā dienā skolā tika izrādītas dažādas pašu jauniešu iestudētas teātra izrādes, kurās bija izmantoti gan

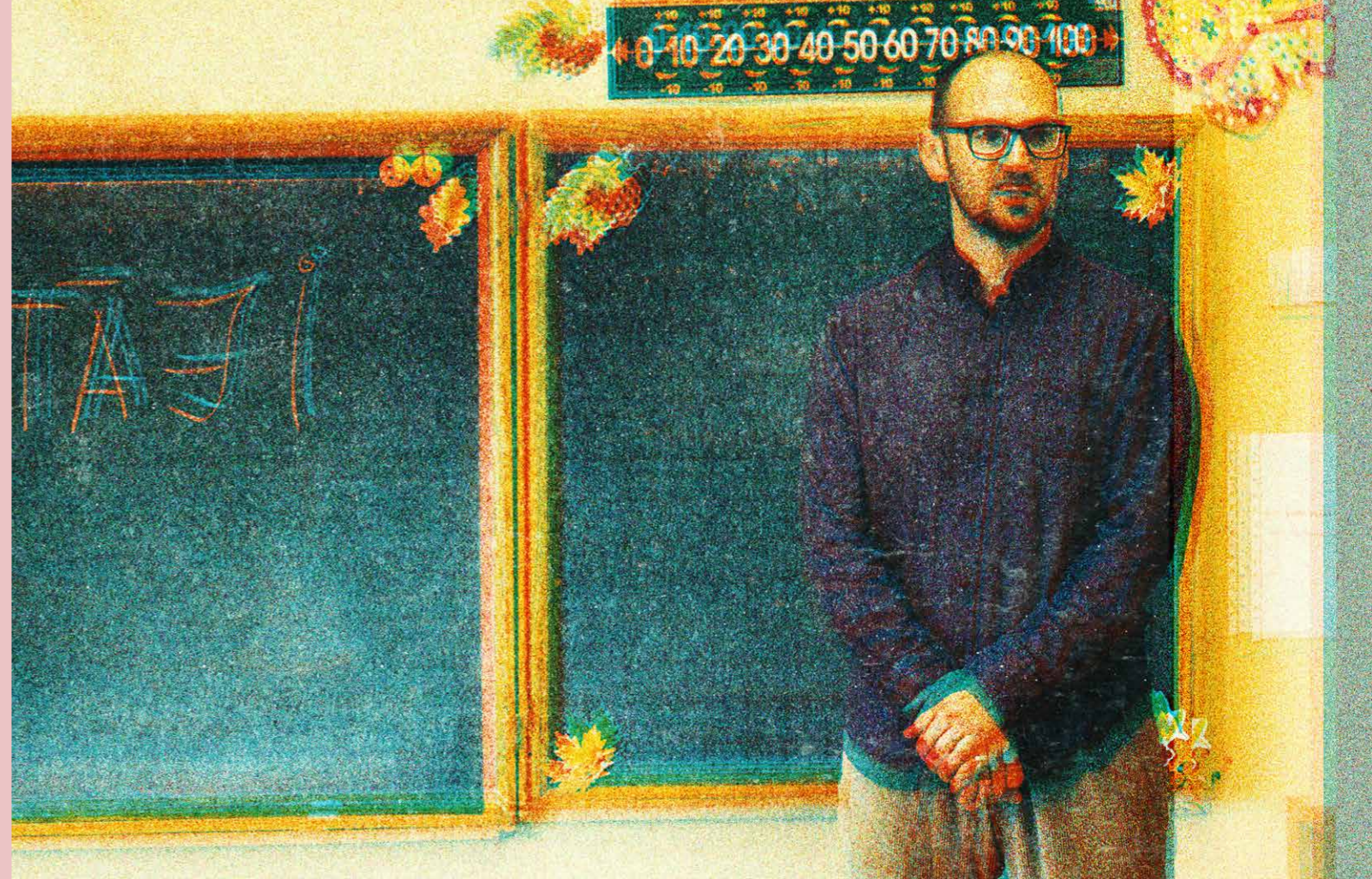
sengrieķu mīti, gan Rūdolfa Blaumaņa lugas “Pazudušais dēls” motīvi.

Kultūras nedēļas organizēšanā tika iesaistīti paši jaunieši un, aktīvi līdzdarbojoties, paaugstinājās viņu pašpārliecība, mērķtiecība, sevis prezentēšanas un pasniegšanas prasmes, kā arī līderības prasmes. Ar Kultūras nedēļas piedāvātajām aktivitātēm ikvienam skolas jauniešiem bija iespēja novērtēt mūsu tautas kultūras tradīciju bagāto mantojumu un plašu inovatīvu kultūras norišu klāstu, kas sasaucas ar jauniešu dzīvi un aktualitātēm. Ikvienam no 850 skolēniem bija iespēja apmeklēt vismaz vienu kultūras pasākumu, lai varētu iepazīt kultūras vērtības un

saprast, ko nozīmē Liepājai kļūt par kultūras galvaspilsētu.

Pirms norisēm notika sagatavošanās darbs atbilstoši jomu specifikai, pēc gūtās pieredzes notika izvērtēšana. Visplašākais sagatavošanās darbs notika kultūras un mākslas priekšmetu stundās, kurās skolēni divu mēnešu garumā veidoja savas teātra izrādes, kas pirmizrādi piedzīvoja tieši - Teātra dienā.

Kultūras norisēs apmeklēja pilnīgi visi skolas skolēni no 4. līdz 12. klasei. Visi pasākumi notika klātienē. Taču visas norisēs un emocijas aprakstīt ir gandrīz neiespējami, pievienojam arī dažas fotogrāfijas.

Inese Varslavāne

Ozolnieku vidusskolas pedagoģe karjeras konsultante

Lellu teātra izrāde

SIBĪRIJAS HAIKU

Nodarbības mērķis ir, skatoties izrādī, iepazīties ar bērnu izsūtīšanas stāstu; vērtēt, kā literārs darbs iestudēts teātra izrādē; saskatīt, kā dekorācijas, mūzika, gaismas un skatuves iekārtojums palīdz uztvert izrādes vēstījumu.

Kultūras nozare: teātris

Rekomendētā mērķauditorija: 5.-9., 10.-12. klases skolēni

Norises piedāvātājs: Latvijas Leļļu teātris

Norises vieta: Latvijas Leļļu teātris

Apraksts par norises izmantošanu 4. klases skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Literatūra, latviešu valoda, sociālās zinības, klases stunda.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Literatūras stundā skolēni lasa rakstnieces Jurgas Vīles un mākslinieces Linas Itagaki grafisko romānu "Sibīrijas haiku". Klases stundās pārrunā uzvedības noteikumus teātrī.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

"Sibīrijas haiku" ir vizuāli poētiskā un tehnoloģiski smalkā manierē izveidots papīra animācijas iestudējums. Skolēni vēro tēlus, skaņas, skatuves

iekārtojumu, dekorācijas un gaismas, pievērš uzmanību savām emocijām, kas rodas izrādes laikā.

Ceļā uz kultūras norises vietu un tur uz vietas skolēni mācās, pielieto un nostiprina dažādas sociālās prasmes.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Skolēni pārrunā redzēto un izjusto, diskutē par satura izklāsta veidu, formu un emocionālo fonu.

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS

Leļļu teātra izrādī "Sibīrijas haiku" apmeklēja 4. klases skolēni. Gatavojoties teātra apmeklējumam, skolēni literatūras stundās iepazīs ar lietuviešu rakstnieces Jurgas Vīles un mākslinieces Linas Itagaki grafisko romānu

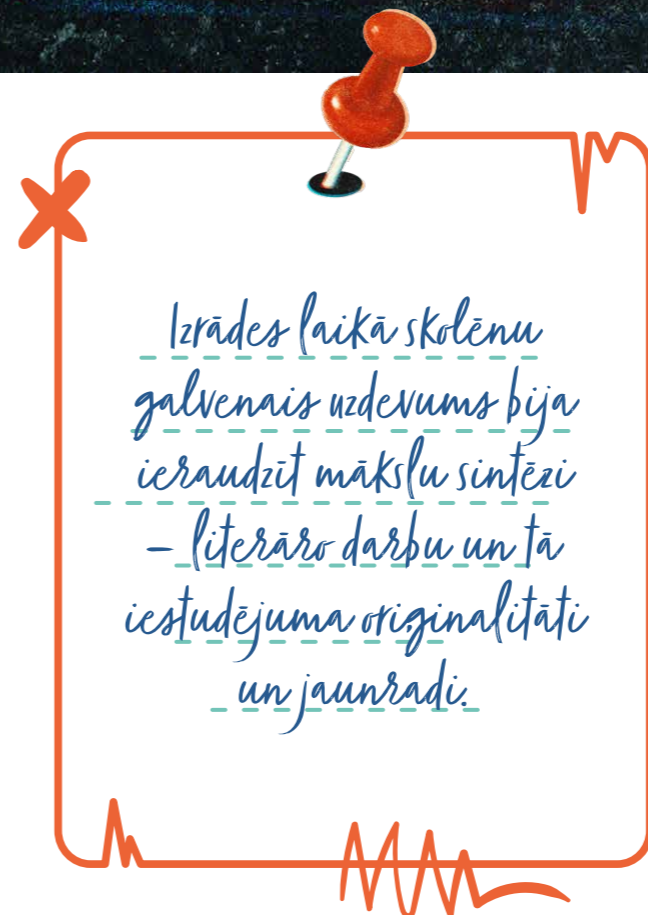
"Sibīrijas haiku", kas vēsta par 1941. gada traģiskajiem notikumiem lietuviešu zēna Aļģa ģimenē. Skolēni uzzināja ģimenes izsūtīšanas stāstu, kas tiek vēstīts no bērna skatupunkta un atklāj Baltijas valstu iedzīvotāju skaudro deportācijas pieredzi.

Klases audzinātāja sadarbībā ar literatūras un valodas skolotāju, savlaicīgi izstrādāja mācību satura plānojumu un to, kā tajā integrēt kultūras norises. Būtisks ieguvums skolēniem bija sociālo prasmju pilnveidošana. Pirms Leļļu teātra apmeklējuma klasē tika pārrunāts, kādi ir uzvedības noteikumi teātrī, kā izturēties izrādes laikā, kas notiek starpbrīžos, kā izturēties autobusā un ceļā uz izrādi.

Izrādes laikā skolēnu galvenais uzdevums bija ieraudzīt mākslu sintēzi – literāro darbu un tā iestudējuma oriģinalitāti un jaunradi. Skolēni sekoja stāstam un vēroja, kā darbojas aktieri, kā tiek izmantotas dekorācijas, mūzika, gaismas, kā skatuves iekārtojums palīdz uztvert izrādes vēstījumu. Skolēni pievērsa uzmanību, kādas emocijas viņos radīja teātra izrāde.

Teātra izrādē uzinātais un izjustais tālāk tika izmantots literatūras stundās. Tajās sasniedzamie rezultāti bija cieši saistīti ar izrādē gūto pieredzi: diskutēt par savas dzimtas zemes vērtībām; izprast, kā notika 1941. gada deportācijas; raksturot Aļģa ģimeni; raksturot varoņu

Latvijas Leļļu teātra izrāde "Sibīrijas haiku".
Foto: Matīss Markovskis

emocijas sarežģītās dzīves situācijās. Skolēni pārrunāja redzēto un izjusto, diskutēja par satura pasniegšanas veidu, formu un emocionālo fonu, dalījās pārdomās par emocijām, ko izrāde raisīja. Izrādē iegūtās zināšanas un prasmes skolēni izmantoja, sniedzot atgriezenisko saiti un rakstot atbildi uz jautājumu: "Ja es būtu režisors, ko es darītu citādi?"

Klases stundā skolēni pārrunāja piedzīvoto un dalījās pārdomās par gūtajām emocijām, par to, kas tās izraisīja, par izmantoto tēlu simbolisko nozīmi, dzimtenes mīlestību un to, kā cilvēki pārvar smagus pārbaudījumus.

SKOLĒNU ATZIŅAS

"Izrāde manī izraisīja bēdas

un dusmas, jo stāstā ir daudz bēdīgu notikumu, bet radīja arī priecīgas sajūtas."

"Es noteikti iestudētu mirkli, kad daži cilvēki nomira dēļ puteņa, tas radīja spēcīgas emocijas."

"Man ļoti patika, kā attēloja ūdeni un pārkonu. Vēl man patika, kā divi cilvēki lika fragmentus no grāmatas un izveidoja animāciju. Patika skatuves iekārtojums, jo varēja redzēt visus aktierus darbībā."

"Es gribētu iestudēt momentu, kurā Aļģi un citus bērnus ved atpakaļ uz Lietuvu, tāpēc ka tas mani ļoti aizkustināja, jo viņi pēc vairākiem gadiem atkal ieraudzīja Lietuvu."

Maira Vimba

Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja

Muzejpedagoģiskā nodarbība

PASTARINŠ LAUKU SĒTĀ

Nodarbības mērķis ir iepazīstināt skolēnus ar Ziemeļkurzemes lauku sētas dzīvi un rakstnieka Ernesta Birznieka-Upīša (1871–1960) bērnības un skolas gadu atspoguļojumu viņa daiļradē.

Kultūras nozare: kultūras mantojums, literatūra un grāmatniecība

Rekomendētā mērķauditorija: 1.-4., 5.-9., 10.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: Tukuma muzejs

Norises vieta: Tukuma muzejs

Apraksts par norises izmantošanu 4. klašu skolēniem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Latviešu valoda un literatūra: skolēni iepazīst Ernesta Birznieka-Upīša daiļradi, pilnveido klausīšanās un lasīšanas prasmes.

Sociālās zinības un vēsture: skolēni iepazīst "Bisenieku" viensētas vēsturiskās ēkas – klēti, seklo kūti, pirti, dziļo kūti un vāgūzi, kā arī senos darba rīkus, raksturo un salīdzina 19.-20. gs. mijas sadzīvi un E. Birznieka-Upīša aprakstītās situācijas, sasaistot ar savu pieredzi mūsdienās.

Dizains un tehnoloģijas: skolēni izzina produkta tapšanas gaitu, salīdzina roku darba un tehnoloģiska darba

procesus, piedalās maizes cepšanā: gūst personisku un tiešu pieredzi kultūras mantojuma saglabāšanā un turpināšanā.

Dabaszinības: skolēni iepazīst Latvijas tradicionālos graudaugus un ārstniecības augus, uzzina par to pielietojumu.

Datorika: skolēni veido prezentāciju par muzeja apmeklējuma laikā iegūtajām zināšanām un pieredzi.

Klases stunda: skolēni izprot kultūrvides nozīmi, apzinās sevi kā vienu no grupas dalībniekiem, attīsta sadarbības prasmes.

PIRMS KULTŪRAS NORISES Pirms došanās uz muzeju skolēni iepazīstas ar E. Birznieka-Upīša dzīvi un literārā darba "Pastariņa dienas-

grāmata" fragmentiem, kā arī noskatās vecāko klašu skolēnu veidotu prezentāciju par E. Birznieku-Upīti un viņa saistību ar mūsu – Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolu. Skolēni zīmē katrs savu iztēloto Pastariņu.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Skolēni iepazīstas ar muzeja ekspozīciju, strādājot grupās. Katra grupa saņem darba lapu par noteiktu mācību satura jomu – vēsturi, literatūru un dabaszinībām ar konkrētiem uzdevumiem, kuri jāizpilda, klausoties gida stāstījumu un pašiem vērojot. Noslēgumā skolēni pie ugunsкура pārrunā sava iztēlotā Pastariņa iespējamo dzīvi E. Birznieka-Upīša lauku sētā.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Skolēni veido videostāstījumus un lasījumus par

E. Birznieku-Upīti un viņa biogrāfisko darbu "Pastariņa dienasgrāmata", sagatavo foto galeriju ar komentāriem, kas radušies pēc muzeja apmeklējuma, kā arī iesaistās dažādu radošu uzdevumu, piemēram, krustvārdu mīklu veidošanā.

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS

Tukuma E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolā izveidojusies tradīcija – izmantojot programmas "Latvijas skolas soma" piedāvājumu, katru gadu pavasarī skolēniem radīt iespēju iepazīt Pastariņa muzeju. Mūsu mērķis ir organizēt procesus tā, lai mūsu skolā pavadītajā laikā ikvienas klases skolēni kopīgi būtu piedalījušies muzejpedagoģiskajā nodarbībā Pastariņa muzejā. Šajā pavasarī uz muzeju devās 4. klašu skolēni, un nodarbība un sasaiste ar mācību priekšme-

“

Tā ir iespēja skolēniem saprotamā un mūsdienu jauniešiem pieņemamā formā iepazīties ar vēstures un literatūras liecībām, kā arī izprast Latvijas kultūras mantojumu.

”

tiem tika plānota, ņemot vērā attiecīgo vecumposmu un atbilstošo mācību saturu.

Muzejpedagoģiskā nodarbība "Pastariņš lauku sētā" muzeja vidē skolēniem dod iespēju vieglāk uztvert un

izprast 19.-20. gs. mijas notikumus, lasīto un dzirdēto izjust emocionālāk, salīdzināt bijušo ar esošo. Tā ir iespēja skolēniem saprotamā un mūsdienu jauniešiem pieņemamā formā iepazīties ar vēstures un literatūras lie-

cībām, kā arī izprast Latvijas kultūras mantojumu.

Jau otro gadu skola piedalās Muzeju naktī, veidojot stāstījumus, izstādes, izrādes par izcilām personībām, kuras bijušas saistītas ar Tukuma

E. Birznieka-Upīša 1. pamatskolu. Muzeja apmeklējums ir bagātīgs materiāls, ko skolēni izmantoja, lai sagatavotu informāciju un piecu minūšu videofilmu, foto izstādi un radošus uzdevumus Muzeja nakts apmeklētājiem.

Muzejpedagoģiskā nodarbība
"Pastariņš lauku sētā".
Foto: Tukuma muzejs

Latviešu valoda un literatūra
Muzejpedagoģiskajai nodarbībai "Pastariņš lauku sētā"

1. Kādas E. Birznieka-Upīša grāmatas bērniem tu zini? Uzraksti darbu nosaukumus!

2. Kāpēc tieši Pastariņš?

3. Kas ietekmēja E. Birznieku-Upīti pievērsties rakstniecībai?

4. Vai tu vēlētos savu bērniņu pavadīt rakstnieka dzimtajās mājās?

(Šo aizpilda klases stundā pēc muzeja apmeklējuma, kad tiek pārrunāts redzētais un dzirdētais.)

Uzdevumu pildīja: -----

Dabaszinības
Muzejpedagoģiskajai nodarbībai "Pastariņš lauku sētā"

1. Uzraksti maizītes sastāvdaļas.

2. Nosauc vismaz 5 augus, kurus varam izmantot ārstniecības nolūkos.

3. Kuras savvaļas augu tējas tu labprāt pats/pati lieto?

4. Vai tu vēlētos savu bērniņu pavadīt rakstnieka dzimtajās mājās?

(Šo aizpilda klases stundā pēc muzeja apmeklējuma, kad tiek pārrunāts redzētais un dzirdētais.)

Uzdevumu pildīja: -----

Vēsture

Muzejpedagoģiskajai nodarbībai "Pastariņš lauku sētā"

1. Laika posms, kurā E. Birznieks-Upītis ir dzīvojis un darbojies.

2. Raksturīgākās celtnes lauku sētā šajā laika posmā, īss to raksturojums.

3. Nosauc senās rotaļlietas un citus senos priekšmetus.

4. Vai tu vēlētos dzīvot laika posmā, kurā savu bērnību pavadīja rakstnieks?

(Šo aizpilda klases stundā pēc muzeja apmeklējuma, kad tiek pārrunāts redzētais un dzirdētais.)

Uzdevumu pildīja:

Dabaszinības

Muzejpedagoģiskajai nodarbībai "Pastariņš lauku sētā"

1. Uzraksti maizītes sastāvdaļas.

Rudzu milti, kviešu milti, uzsildīts piens, uzsildīts sviests, cukurs, sāls

2. Nosauc vismaz 5 augus, kurus varam izmantot ārstniecības nolūkos.

Vizbulītes, zilās, Skābie ķirši, Burkāns savvaļas, Tēja rietumu, Virši, Ives ogu, Lēpes dzeltenēs

3. Kuras savvaļas augu tējas tu labprāt pats/pati lieto?

Pipermetru tēja, Kumelīšu tēja, liepziedu tēja, pelāsku tēja, Klingerīšu tēja, melnā tēja, zaļā tēja.

4. Vai tu vēlētos savu bērnību pavadīt rakstnieka dzimtajās mājās?

(Šo aizpilda klases stundā pēc muzeja apmeklējuma, kad tiek pārrunāts redzētais un dzirdētais.)

Jā jo bija skaista daba, svaigs gaiss, foršas rotālas un rotallietas, apkārt dzīvnieki, pascepta maize bet, minusi nebija aparāti un tehnoloģijas, blakus nebija veikali, apkārt nebija draugi, agri jācelas, bija jādara smagi darbi, nebija telefoni, nebija elektrības

Latviešu valoda un literatūra

Muzejpedagoģiskajai nodarbībai "Pastariņš lauku sētā"

1. Kādas E. Birznieka-Upīša grāmatas bērniem tu zini? Uzraksti darbu nosaukumus!

Ninas pasakas, Bucis un Ulla, Pasakas un stāsti, Mūsu sēta

2. Kāpēc tieši Pastariņš?

Pastariņš nozīmēja jaunākais ģimenē, un E. Birznieks-Upītis bija jaunākais ģimenē

3. Kas ietekmēja E. Birznieku-Upīti pievērsties rakstniecībai?

Agrā bērnībā klausīdamies vecmāmiņas Billes Freibergas stāstus radās interese par latviešu folkloru. Tas ir pirmais drošais tilts uz grāmatu literatūru!

4. Vai tu vēlētos savu bērnību pavadīt rakstnieka dzimtajās mājās?

(Šo aizpilda klases stundā pēc muzeja apmeklējuma, kad tiek pārrunāts redzētais un dzirdētais.)

Mūsu grupa negribētu novadīt savu bērnību rakstnieka dzimtajās mājās bet ir plusi un minusi bija daudz darba svaigs gaiss, skaista daba vēl minusi nebija tuvu veikali un nebija draugu tuvumā.

Vita Zeibote

Valmieras tehnikuma direktora vietniece

Teātra izrāde VALMIERAS PUIKAS

Nodarbības mērķis ir iepazīties, kā pēc Pāvila Rozīša romāna motīviem veidotā teātra izrāde, kas pieteikta kā "Jaunu cilvēku revolūcija" 2 daļās, atklāj stāstu par jauniešiem, kuru dzīves ietekmēja 1905. gada revolūcijas notikumi.

Kultūras nozare: teātris

Rekomendētā mērķauditorija: 9.-12. klašu skolēni

Norises piedāvātājs: Valmieras Drāmas teātris

Norises vieta: Laikmetīgā mākslas telpa "Kurtuve"

Apraksts par norises izmantošanu 18-19 gadus veciem jauniešiem

NORISES INTEGRĒŠANA MĀCĪBU SATURĀ

Latviešu valoda un literatūra: skolēni analizē tēlus, vērtē literāra darba atveidojumu teātra izrādē; vērtē, kā ar teātra izteiksmes līdzekļiem tiek interpretēts literārais darbs; izprot teātra norisi; diskutē par varoņu tēliem.

PIRMS KULTŪRAS NORISES

Skolēni veido laikmetīgās mākslas telpas "Kurtuve" vizītkarti, kurā norāda: kultūrvietas nosaukumu, kur tā atrodas, kas tur notiek, kāpēc tā tikusi izveidota, kā arī citus interesantus un būtiskus faktus.

Lai radītu interesi par izrādi, skolēni darbojas grupās un izsaka prognozes, kādi

Valmieras puikas varētu būt – augums, vecums, matu krāsa, ģērbšanās stils, runas veids, brīvā laika nodarbes.

Skolēni pārrunā labas uzvedības normas teātrī. Uz tāfeles tiek demonstrēti pareizi un nepareizi apgalvojumi par uzvedību teātrī; skolēni balso par katru apgalvojumu ar zaļu vai sarkanu kartiņu.

KULTŪRAS NORISES LAIKĀ

Pirms izrādes skatīšanās skolēni saņem uzdevumus, kuriem jāpievērš uzmanība teātra izrādes skatīšanas laikā. Katrs saņem vienu no trim uzdevumiem. Pirmā grupa vēro skatuves iekārtojumu un to, kā veidoti izrādes aktieru tērpi, kā tērpi atspoguļo laikmetu un tā radītās pārmaiņas. Otrā grupa pieraksta spilgtākos citātus, kas rosina pārdomas. Trešā grupa atzīmē, kādu profesiju pārstāvji darbojas teātra izrādē. Var

būt arī 4. grupa, kas pēc izrādes noskaidro, kādu profesiju pārstāvji ir piedalījušies izrādes tapšanā.

PĒC KULTŪRAS NORISES

Skolēni pa grupām pārrunā uzdevumus, ko saņēma pirms teātra izrādes, un prezentē savus secinājumus pārējiem skolēniem; tad visi kopā dalās pārdomās par teātra izrādi, sasaistot iespārdus ar sākotnēji prognozēto. Noslēgumā skolēni raksta vēstuli kādam no izrādes varoņiem.

SKOLOTĀJAS KOMENTĀRS

No idejas līdz stāstam par Valmieras puikām: darbības un sadarbības anatomija

Valmiera – pilsēta pie Gaujas. Kā teiktu P. Rozītis: "Valmiera bez Gaujas nemaz nebūtu Valmiera. Pilsēta bez upes ir kā vijole bez stīgu."

Valmieras tehnikums ir ļoti pateicīgs kultūrizglītības programmai "Latvijas skolas soma", ar kuras atbalstu nu jau piecus gadus varam pavērst skatu uz kultūras norisēm. Katru iespēju izvēlamies ļoti rūpīgi, tās plānošanā iesaistīti skolotāji, tehnieki darbinieki, direktores vietnieki, direktore. Katra ieguldījums ir neatsverams.

Plānojot kultūras norisi 3. kursam, izvēlējāmies teātra apmeklējumu, kas būtu liels ieguvums pirms Centralizētā eksāmena latviešu valodā. Šie jaunieši, iespējams, nav bijuši teātrī, jo ir piedzīvojuši Covid-19 pandēmijas gadus, kad teātri vērojām tikai TV ekrānos.

Vieta noskatīta, jāizvēlas teātra izrāde. Valmieras Drāmas teātra piedāvājumā ir vairākas izrādes jauniešiem, sākot no klasikas, beidzot

ar mūsdienām. Izvēlējāmies doties uz Valmieras drāmas teātra izrādi "Valmieras puikas", kas tapusi pēc Pāvila Rozīša romāna "Valmieras puikas" motīviem, jo uzskatām, ka katram, kas dzīvojis vai dzīvo Valmierā, šis darbs ir jāizlasa.

Valmieras tehnikuma direktore vietniece iepazīnās ar bijēšu pieejamību un – ak vai – visas izrādes izpārdotas. Atliek zvanīt uz teātri un lūgt papildizrādi, solot visas vietas aizpildīt. Brīnums notiek, un varam sākt plānot darbiņu, lai 8. maijā plkst. 12.00 tehnikuma audzēkņi kopā ar literatūras skolotājiem varētu doties uz laikmetīgo mākslas telpu "Kurtuve" un skatīties izrādi.

Jāveic virkne tehnisku, bet ļoti svarīgu darbību. Direktore vietniece raksta iesniegumu direktorei, lūdzot

atļauju organizēt latviešu valodas, literatūras un grupas audzināšanas stundas Laikmetīgajā mākslas telpā "Kurtuve". Direktore saskaņo iesniegumu.

Literatūras skolotāja sazinās ar stundu plānotāju, lai šajā datumā ielānotu literatūras stundas, direktore vietniece sadarībā ar skolas juristi sastāda līgumu ar Valmieras drāmas teātri par izrādes organizēšanu, apmaksas noteikumiem.

Literatūras stundu laikā jaunieši veido vizītkartes par Laikmetīgo mākslas telpu "Kurtuve", kurā norāda kultūrvietas nosaukumu, kur tā atrodas, kas tur notiek, kāpēc tā tika izveidota, kā arī citus interesantus un būtiskus faktus.

Lai veidotu interesi par izrādi, skolotājas aicina veikt

prognozes, kādi Valmieras puikas varētu būt – augums, vecums, matu krāsa, ģērbšanās stils, runas veids, brīvā laika nodarbes. Šis var būt darbs grupās, dodot katrai grupai konkrētu uzdevumu un pēc paveiktā darba prezentējot rezultātus.

Pirms došanās uz teātri grupas stundās noteikti jāpārrunā labas uzvedības noteikumi teātrī. To darīsim ar metodi "Divu krāsu luksofors" – uz digitālās tāfeles pareizi un nepareizi apgalvojumi par uzvedību teātrī, par pareizo apgalvojumu izglītojamie balso ar zaļu kartiņu, par nepareizo – ar sarkanu. Noteikti notiek arī diskusija.

Literatūras stundas laikā jaunieši strādā grupās pie uzdevuma, kas jāveic izrādes skatīšanās laikā un būs jāprezentē nākamajā litera-

Valmieras drāmas teātra izrāde
"Valmieras puikas".
Foto: Matīss Markovskis

Digitālo resursu piemēri Latvijas kultūras un mākslas iepazīšanai

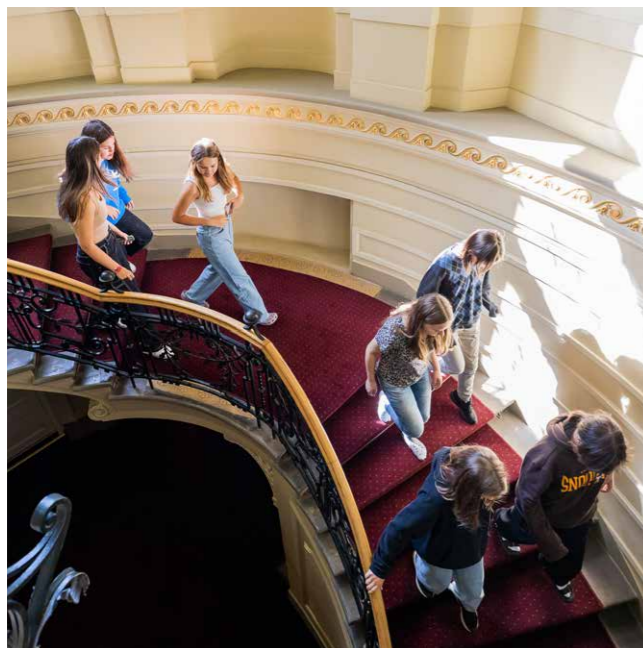
Latvijas kultūras datu portāls:
<https://kulturasdati.lv/lv>

Digitālā bibliotēka:
<https://digitalabiblioteka.lv/>

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva audiovizuālo, foto un skaņas dokumentu digitālā krātuve:
<https://www.redzidzirdilatviju.lv/lv/>

Latvijas kultūras kanons:
<https://kulturaskanons.lv/>

Kultūras un patstāvīgas domas interneta žurnāls "Satori":
<https://satori.lv/>

Ekskursija Latvijas Nacionālajā teātrī.
Foto: Reinis Oliņš

Arhitektūra

Latvijas Arhitektūras savienība:
<https://www.latarh.lv/>

Arhitektūras platforma A4D:
<https://a4d.lv/>

Cirks

Rīgas cirka stāsti:
<https://cirks.lv/cirks/vesture/cirka-stasti/>

Deja

Latvijas Dejas informācijas centrs:
<https://dance.lv/>

Dejas balva:
<https://www.dejasbalva.lv/>

Dizains

Latvijas Dizaineru savienība:
<https://www.design.lv/>

Latvijas Dizaina gada balva:
<https://dizainabalva.lv/>

Vizuālā māksla

Mākslas kolekcija 2020:
<https://www.makslaskolekcija.lv/>

Latvijas profesionālās vizuālās mākslas balva "Purviša balva":
<https://purvisabalva.lv/>

Latvijas Laikmetīgās mākslas centrs:
<https://lcca.lv/lv/>

Latvijas Mākslinieku savienība:
<https://www.lms.lv/>

Interneta portāls "Arterritory":
<https://arterritory.com/lv/>

Interneta žurnāls par fotogrāfiju Latvijā un pasaulē "Fotokvartāls":
<https://fotokvartals.lv/>

Muzejpedagoģiskā nodarbība
"Lasišana kā pretošanās jeb pašizdots".
Foto: Kaspars Teilāns

Kino

Latvijas filmu portāls:
<https://www.filmas.lv/>

Portāls "Kino raksti":
<https://www.kinoraksti.lv/>

Nacionālā kino balva "Lielais Kristaps":
<https://www.lielaiskristaps.lv/>

Kultūras mantojums

Muzeju katalogs:
<https://muzeji.lv/lv/>

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krātuve:
<https://emuzejs.lnvm.lv/>

Krišjāņa Barona Dainu skapis:
<https://dainuskapis.lv/>

Latviešu folkloras krātuves digitālais arhīvs:
<https://garamantas.lv/>

Kultūras pieminekļu saraksts:
<https://mantojums.lv/cultural-objects>

Dziesmu svētku krātuve:
<https://dziesmusvetki.lndb.lv/>

Nemateriālais kultūras mantojums:
<https://nematerialakultura.lv/>

Literatūra un grāmatniecība

Literatūras ceļvedis:
<https://www.literaturascelvedis.lv/>

Latvijas Literatūras gada balva:
<https://laligaba.lv/>

Latvijas Rakstnieku savienība:
<https://rakstnieciba.lv/>

Literatūras un filozofijas žurnāls:
<https://www.punctummagazine.lv/>

Mūzika

Latvijas mūzikas informācijas centrs:
<https://www.lmic.lv/lv/>

Latvijas valsts apbalvojumu akadēmiskajā "Lielā mūzikas balva":
<http://www.muzikasbalva.lv/>

Gada augstākais mūsdienu mūzikas apbalvojums:
<https://www.gammabalva.lv/>

Mūzikas ierakstu gada balva "Zelta Mikrofons":
<https://www.zeltamikrofons.lv/>

Teātris

Latvijas teātru katalogs:
<https://izrades.lv/>

Latvijas Teātra darbinieku savienība:
<https://ltds.lv/lv/>

Informatīva un analītisku domu telpa par teātri:
<https://www.kroders.lv/>

Starptautiskais bērnu un jauniešu profesionālo teātru asociācijas (ASSITEJ) Latvijas Nacionālais centrs:
<http://assitej.lv/>

Latvijas jaunā teātra institūts:
<https://theatre.lv/>

Latvijas Nacionālā mākslas muzeja muzejpedagoģiskā nodarbība-ideju ģenerators "Kā top instalācija?".
Foto: Reinis Strautiņš

Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programma

"Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā"

Izglītības attīstības centra (IAC) 2024. gadā izveidotās pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas "Kultūras norises kā mācīšanās resurss mācību un audzināšanas darbā" mērķis ir paaugstināt pedagogu izpratni par kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" ietvaros pieejamo kultūras norišu kā mācību resursu izmantošanas iespējām mācību procesā, padarot mācīšanos mūsdienīgāku, jēgpilnāku un personiskāku. Programma sniedz atbalstu pilnveidotā izglītības satura mācīšanās rezultātu sasniegšanai dažādās mācību satura jomās un konkrētos mācību priekšmetos un klases audzināšanas darbā, kā arī

veicina pedagogu pieredzes apmaiņu par kultūras norišu iekļaušanu mācību procesā.

Programma piedāvā ieskatu pedagoģiskās un metodiskās pieejās, kā kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" kultūras norišu piedāvājumu kino un teātra, kultūras mantojuma, literatūras un grāmatniecības kultūras u.c. nozarēs integrēt dažādu mācību jomu satura apgūvē un klases audzināšanas darbā izvirzīto mērķu sasniegšanai un vērtību izpratnei.

Programmas ietvaros notiek praktiska un interaktīva kultūras norišu pētīšanas, analīzes un izvērtēšanas

metodikas apguve, iesaistoties diskusijās, situāciju analīzē, mini pētījumu veikšanā, informācijas izvērtēšanā u.c. nodarbēs. Pedagoģi dalās pieredzē, kā kultūras norises iekļaut mācību procesā, reflektē un analizē savas prakses piemērus.

Programmas apguves laikā dalībnieki saņem mācību aktivitāšu piemērus, darba lapas, informatīvus materiālus darbam klasē un norādes tālākai informācijas meklēšanai. Programmu izstrādājušas un nodarbības vada IAC lektores un projektu koordinatore Smiltene vidusskolas izglītības metodiķe, skolotāja Daina Zelmene un Draudzīgā Aicinājuma Cēsu

Valsts ģimnāzijas skolotāja, medijpratības eksperte Ingūna Irbīte.

Programmas mērķauditorija ir vispārējās izglītības iestāžu pedagogi, klašu audzinātāji, skolu administrācijas pārstāvji, kā arī kultūrizglītības programmas "Latvijas skolas soma" koordinatori skolās un pašvaldībās.

Plašāka informācija par iespējām izmantot un īstenot pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmu izglītības iestādē vai pašvaldībā pieejama IAC mājaslapā, kā arī sazinoties ar IAC komandas pārstāvjiem iac@latnet.lv.

Šādas pedagogu pilnveides programmas ir kā svaiga gaisa malks rutinā sligstošam skolotājam un kā moderns darba instruments intelligentai, mūsdienīgai stundai," norāda šīs programmas absolvente.

No idejas līdz valsts mēroga programmai: kultūrizglītības programma LATVIJAS SKOLAS SŌMA

Programma kā instruments kultūras, izglītības, labklājības un citu jomu politikas dokumentu īstenošanai →

Ideja attīstīta Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros

Darbojas valsts mēroga kultūrizglītības programma →

Iniciatīva tiek administrēta Kultūras ministrijā

Programma tiek administrēta Latvijas Nacionālajā kultūras centrā →

2015

Izveidota starpnozaru darba grupa

2015-2016

Izstrādāts konceptuālais ietvars

Esošās situācijas izvērtējums skolās un kultūras pieejamības šķēršļu identificēšana

Informācijas apkopošana par esošo kultūras norišu piedāvājumu bērniem un jauniešiem

2016-2017

Pilotprojekti dažādās Latvijas skolās un pašvaldībās

2018

Izstrādāts normatīvais regulējums iniciatīvas finansēšanai un norisei

Izveidots koordinators tīkls visās pašvaldībās

2018-2019

Iniciatīva sāk darboties visās skolās, radot iespēju katrā mācību semestrī pieredzēt kultūru vairāk nekā 230 000 skolēnu

Atklāšanas pasākums - koncerts 2018. gada 6. septembrī "Arēnā Rīga", kurā piedalās 6000 pusaudžu

2020-2022

Negaidīti izaicinājumi (administratīvi teritoriālā reforma, Covid-19 pandēmija u.c.) kā virzošais spēks jaunu risinājumu meklēšanai

2022

Izveidota atsevišķa nodaļa Latvijas Nacionālajā kultūras centrā programmas darbības nodrošināšanai

2023

Programma kā mācību resurss nostiprināta Izglītības likumā

Nepārtraukti pieaug daudzveidīgu un inovatīvu kultūras notikumu piedāvājums bērniem un jauniešiem →

Metodiskais atbalsts pedagogiem un radošajiem profesionāļiem →

Regulārs monitorings un izvērtēšana →

Piezīmēm un pārdomām

A series of horizontal dashed teal lines for writing.

A series of horizontal dashed teal lines for writing.

Kultūrizglītības programma "Latvijas skolas soma"

www.latvijasskolassoma.lv

- [latvijasskolassoma](#)
- [latvijasskolassoma](#)
- [LV_skolas_soma](#)
- [latvijasskolassoma](#)
- [latvijasskolassoma](#)

E-pasts:
pasts@latvijasskolassoma.lv

Latvijas Nacionālais kultūras centrs
lnkc@lnkc.gov.lv
www.lnkc.gov.lv
Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 14-7, Rīga, LV-1050